

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING 1938

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

OSLO 1939
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING

1938

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

OSLO 1939
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
Centralstyret og landsstyret	4
Partikontoret	5
Representasjon	5
Utvalg og komitéer	6
Organisasjonsoversikt	7
Agitasjonen	8
Foredragsturnéer	9
Enkeltforedrag	13
Iste Maidagen	18
Det nordiske samarbeid	26
Den Sosialistiske Arbeiderinternasjonale	27
Vedtak av landsstyret	30
Conrad Mohrs Legat	33
Arbeiderbevegelsens monument	33
Forhandlinger med Norges kommunistiske Parti om samling	33
Arbeiderbladet	37
Arbeidernes Pressekontor	38
Arbeiderbevegelsens pressefond	38
Det 20. århundre	38
Partipressen	38
By- og herredslaget	40
Kvinnesekretariatet	42
Agitasjonen i hær og flåte	45
Arbeidernes Ungdomsfylking	46
Fram-Fylkingen	48
Sosialistisk Skolelag	52
Arbeiderbevegelsens Arkiv	53
Arbeidernes Justisfond	54
Stortingsgruppens beretning	57

1938.

Det er fremforalt den spente internasjonale situasjon som har preget året 1938. Fasciststatenes ekspansjoner og voldspolitikk har stadig satt freden i fare, og Europa har gang på gang stått på randen av en krig.

Under slike vanskelige og usikre forhold har det vært en lykke for arbeidsfolket i landet vårt, at arbeiderregjeringen fortsatt har hatt ledelsen og initiativet i norsk politikk. Det rike og omfattende oppbyggingsarbeidet er ført videre ved nye tiltak på det økonomiske, sosiale og kulturelle område. Arbeiderregjeringens sterke stilling i folket er befestet gjennom det store arbeidet den har gjort.

Efter foretatt uravstemning blandt medlemmene blev Det norske Arbeiderparti tilsluttet Sosialistisk Arbeiderinternasjonale fra 1. mai 1938. Dermed kom partiet automatisk med, også formelt, i det faste nordiske samarbeidet. Den nordiske samarbeidskomitéens møte blev for første gang på mange år holdt i Oslo i midten av mai, og Norge har i 1938 hatt sekretariatet for den nordiske samarbeidskomitéen.

Da det ikke har vært noe valg i 1938 har agitasjons- og organisasjonsarbeidet utelukkende tatt sikte på å bygge ut og å stabilisere og styrke partiorganisasjonene. Hovedvekten i agitasjonsarbeidet har vært lagt på de distrikter hvor organisasjonene enda er svake, og gjennom foredragsturnéer, møter og annet agitasjonsarbeid er det i disse distrikter gjort et omfattende arbeid. Det er i året kommet til 232 nye foreninger og over 10 000 nye medlemmer, så partiet idag har 170 889 medlemmer i 3 719 foreninger.

Partipressens stilling er også bedret betydelig. I slutten av året blev det startet to nye partiaviser i Sogn og Fjordane, et fylke hvor vi tidligere ikke hadde aviser.

Også de andre organisasjoner i arbeiderbevegelsen har hatt en rik fremgang og vekst i 1938. Det gjelder fagorganisasjonen hvis medlemstall nå nærmer sig 350 000, og det gjelder partiets ungdomsorganisasjon, Arbeidernes Ungdomsfylking. En tilsvarende vekst kan en konstatere også i våre forskjellige kulturorganisasjoner.

Samarbeidet mellom de forskjellige organisasjoner i norsk arbeiderbevegelse har vært tillitsfullt og godt.

Centralstyret og landsstyret.

Sammensetning.

Centralstyret valgt på landsmøtet 22.—24. mai 1936: Oscar Torp, formann, Magnus Nilssen, varaformann, Einar Gerhardsen, sekretær, Martin Tramæl redaktør, Olav Hindahl, Eugen Johannessen, Trygve Lie, Eugen Pettersen, Osvald Johnsen, Ingvald Haugen. Valgt av Kvinnesekretariatet er Sigrid Syvertsen og Johanne Reutz. Gunnar Sand valgt av Ungdomsfylkingens centralstyre. Johan Nygaardsvold tiltrer centralstyret i den tid han opholder sig i Oslo.

Varamenn: Alfred Ljøner, Neimi Lagerstrøm, Halvard Manthey Lange, Arnfinn Vik, Birger Bergersen, Per Lie og Herman Stordalen. Suppleanter for Kvinnesekretariatets representanter er Rachel Grepp og Lilly Hervig og for Ungdomsfylkingens representant: Trygve Bratteli.

Landsstyrets øvrige medlemmer: Magnus Johansen, Østfold, Valdemar Nielsen, Akershus, Oscar Nilssen, Hedmark, Egil Hernæs, Opland, Karl Nedberg, Buskerud, Carl Gulbrandsen, Vestfold, Johan Magnussen, Telemark, Aani Rystad, Aust-Agder, Aasmund Kulien, Vest-Agder, G. Natvig Pedersen, Stavanger, I. K. Hognestad, Rogaland, Nils Langhelle, Bergen, Hans Kvam, Sogn- og Fjordane, M. Landstad, Møre og Romsdal, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilhelm Flotvik, Nord-Trøndelag, Andreas Moan, Nordland, Halvdan Vasshaug, Nordland, Gitta Jönsson, Troms, P. Rabbås, Finnmark.

Kristian Mugaas, Hordaland, meldte sig ut av partiet i april. Første varamann, Olav Watnebryn, Drammen, rykket op som fast medlem av landsstyret.

Varamenn: Ida Nordahl, Nord-Trøndelag, Albert Vang, Østfold, Jens Steffensen, Nordland, Martin Smeby, Opland, Kr. Fjeld, Hedmark, Bertrand Bakke, Rogaland, Harald Skutvik, Møre og Romsdal.

Møter.

Centralstyret har holdt 24 møter. I disse møter er det behandlet 383 saker. Dessuten har Centralstyret holdt fellesmøter med stortingsgruppen, gruppens styre, regjeringens medlemmer og med Landsorganisasjonens sekretariat. I alt er det holdt 7 fellesmøter og i disse møter behandlet 11 saker. Landsstyret har vært samlet til møter 2 ganger og behandlet 31 saker. I alt er det holdt 33 møter og det er behandlet 425 saker.

Første Landsstyremøte blev holdt 9.—10. januar. Landsstyret behandlet da regnskaper og budgetter, vedtok bestemmelse om den økonomiske ledelse

av de forskjellige partiinstitusjoner, tok stilling til spørsmålet om organisatorisk samling med det kommunistiske parti, utformet innstilling om å melde partiet inn i Sosialistiske Arbeiderinternasjonale, og opnevnte komité til å utarbeide forslag til nytt prinsipielt program og arbeidsprogram. Det blev holdt fellesmøte med regjeringens medlemmer, hvor aktuelle oppgaver i forbindelse med statsbudgettet blev drøftet.

Landsstyret holdt igjen møte i dagene 7.—8.—9. oktober. I dette møte deltok regjeringens medlemmer, stortingsgruppens styre, partiets fiskerikomité og arbeidsutvalget i partiets jordbrukskomité. Til møtet var gitt adgang for partiets redaktører. Landsstyret behandlet beretning for 1937, forslag til omlegging av kontingentordningen i partiet blev besluttet forelagt fylkes- og kretspartiene til uttalelse. Det blev vedtatt plan for agitativ virksomheten fram til stortingsvalget 1940. Videre blev behandlet partiets nærmeste oppgaver i forbindelse med det nye forslag til statsbudgett, partiets utenrikspolitikk, partiets forhold til Bondepartiet og Venstre, partiets stilling til Norsk Bonde- og Småbrukerlag og Norges Fiskarlag. Dessuten blev behandlet spørsmålet om kommunevalgperioden efter at stortingsvalgperioden var forlenget til 4 år.

Partikontoret.

Partikontorets personale har vært partisekretær Einar Gerhardsen, Hjalmar Dyrendahl, organisasjonssekretær, Thina Thorleifsen og Aase Lionæs, kvinnesekretærer, Bjarne Borgan, kommunalsekretær. Det øvrige personale ved kontoret har vært kassererske felles for partiet og forlaget, 2 kontor-damer, 1 centralborddame felles med Oplysningsforbundet og en visergutt.

Representasjon.

Partiet var innbudt til Den faglige Internasjonales representantskapsmøte i Oslo 17.—18. mai. Oscar Torp og Einar Gerhardsen møtte.

På Sosialistiske Arbeiderinternasjonales eksekutivmøte 29. mai i Brussel deltok Finn Moe og i Eksekutivkomiteens møte i Brussel 18. oktober deltok Einar Gerhardsen og Finn Moe.

Ved Tsjekko-Slovakias Arbeiderpartis 60 års jubileum 4.—6. juni representerte Finn Moe partiet.

Ved åpningen av den spanske nasjonalforsamling — cortex — deltok Einar Gerhardsen som representant for partiet.

I den nordiske samarbeidskomiteens konferanse i Oslo 15.—17. mai var partiet representert ved Oscar Torp, Johan Nygaardsvold, Magnús Nilssen, Einar Gerhardsen, Halvdan Koht, Trygve Lie og Fr. Monsen.

På Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress var partiet representert ved Oscar Torp, Einar Gerhardsen og Sigrid Syvertsen.

På Arbeidernes Avholdslandslags landsmøte deltok Oscar Torp og Einar Gerhardsen.

Partiet har vært representert på landsmøtene i disse forbund:

Norsk Sjømannsforbund og Norsk Jernbaneforbund ved Einar Gerhardsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund ved Oscar Torp, Norsk Arbeidsmannsforbund ved Oscar Torp og Einar Gerhardsen.

Centralstyret har vært representert på årsmøtene i disse fylkes- og krets-partier: Nordmøre: Hjalmar Dyrendahl. Rogaland: Oscar Torp. Vest-Agder: Oscar Torp. Akershus: Eugen Johannessen. Vestfold: Einar Gerhardsen. Hedmark: Bjarne Borgan. Opland: Oscar Torp. Østfold: Einar Gerhardsen. Hordaland: Halvard M. Lange. Sunnmøre: Bjarne Borgan. Namdal: Aldor Ingebrigtsen. Søndre Salten: Magnus Johansen. Aust-Agder: Einar Gerhardsen. Søndre Helgeland: Bjarne Borgan. Nordre Helgeland: Bjarne Borgan. Telemark: Bjarne Borgan. Lofoten og Vesterålen: Bjarne Borgan. Nord-Troms: Bjarne Borgan. Sør-Trøndelag: Sverre Støstad. Sogn og Fjordane: Einar Gerhardsen.

Utvalg og komitéer.

Centralstyrets representanter i stortingsgruppen: Martin Tranmæl og Einar Gerhardsen. I Kvinnesekretariatet: Eugen Pettersen og Arnfinn Vik med Osvald Johnsen som varamann. I Ungdomsfylkingens centralstyre: Hjalmar Dyrendahl med Per Lie som varamann. I Fram-Fylkingens landsråd: Per Lie, Dag Bryn og Georg Hagelien. I Oplysningsforbundets representantskap: Oscar Torp, Einar Gerhardsen, Thina Thorleifsen, Håkon Meyer, Ivar Årseth, G. Natvig Pedersen, Lars Moen og Hjalmar Dyrendahl. Den norske avdeling av Verdenssamlingen for Fred: Aase Lionæs.

Revisjonsutvalg: Alfred Nilsen, formann, O. M. Orvoll og Nils Arvesen med Alf Torp og Olaf Kopperud som varamenn.

Agitasjonsutvalg: Einar Gerhardsen, formann, Oscar Torp, Martin Tranmæl, Arnfinn Vik, Thina Thorleifsen og Hjalmar Dyrendahl som sekretær.

Internasjonale utvalg: Oscar Torp, formann, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Olav Hindahl, Håkon Meyer, Halvard Manthey Lange og Finn Moe, sekretær.

Kopperative utvalg: Jens Teigen, formann, Sven Svensson, Sigrid Syvertsen, Bjarne Jullum og Osvald Johnsen.

Kulturutvalg: Birger Bergersen, formann, Hans Amundsen, Aase Lionæs, Halvard Manthey Lange og Haakon Lie.

Landsutvalg for agitasjonen i hæren og flåten: Hjalmar Dyrendahl, formann, og Ola Brandstorp valgt av partiets centralstyre, Gunnar Sand, sekretær, og Kaare Haugen valgt av Fylkingens centralstyre.

Samarbeidskomitéen: Oscar Torp og Martin Tranmæl med Einar Gerhardsen som varamenn. Landsorganisasjonens medlemmer av komitéen har vært Olav Hindahl og Torbjørn Henriksen med Konrad Nordahl som varamann, Lars Evensen har vært komitéens sekretær.

Fiskerikomité: I oktober måned 1938 besluttet Centralstyret å opnevne en fast fiskerikomité som i likhet med de øvrige utvalg skulde være rådgivende for Centralstyret. Som medlemmer av komitéen blev valgt: P. Thorvik, formann, Birger Bergersen, Jens Steffensen, Klaus Sunnanaa, Ingvald Haugen, Alfred Skar, Elias Volan og Aldor Ingebrigtsen. Som komitéens arbeidsutvalg blev opnevnt: P. Thorvik, Ingvald Haugen, Alfred Skar og Elias Volan.

Programkomité: I samsvar med landsmøtets bemyndigelse i 1936 til landsstyret om å opnevne en komité med oppdrag å utarbeide framlegg til

nytt prinsipielt program og arbeidsprogram, opnevnte landsstyret i møte 9.—10. januar 1938 disse som medlemmer av komitéen: Oscar Torp, formann, Ole Colbjørnsen, Ole Øisang, Olav Hindahl, Sverre Støstad, Jens Steffensen, Oscar Nilssen, Gunnar Sand, og Neimi Lagerstrøm. De tre første danner arbeidsutvalg.

Avisutvalg for den utenbys partipresse: Oscar Torp, Einar Gerhardsen, O. Kirkvaag, Arnold Wik og Hjalmar Dyrendahl.

Bibliotekutvalg: H. J. Hjartøy, formann, Halvard Manthey Lange, sekretær, Kolbjørn Fjeld, Håkon Meyer. Utenbys korresponderende medlemmer: Johan Johansen, Halden, Olav Steinnes, Kristiansand, Johs. Johnsen, Stavanger, John Barstad, Volda.

Forlagskomité: Oscar Torp, formann, Ole Colbjørnsen, Håkon Lie og Einar Gerhardsen. Kolbjørn Fjeld er komitéens sekretær.

Arbeiderbladets kontrollkomité: Oscar Torp, formann, Olav Hindahl, Einar Gerhardsen, Jens Teigen valgt av Centralstyret. Arnfinn Vik med Annette Pettersen som suppleant valgt av Oslo Arbeiderparti. Gunnar Disenaaen med Rolf Olsen som suppleant for Oslo og Akershus faglige Distriktsorganisasjon. Karl Andersen med Ivan Pettersen som varamann for Akers Arbeiderparti. Alf Agnor for ekspedisjonspersonalet og Hans Amundsen for redaksjonspersonalet. O. Kirkvaag er komitéens sekretær.

Arbeiderbevegelsens Arkiv: Øistein Marthinsen, formann og Valdemar Nielsen valgt av partiet, Konrad Nordahl og Erling Kiil valgt av Landsorganisasjonen.

Arbeiderbevegelsens Pressefonds styre: Olav Hindahl, I. B. Aase, Nic. Næss valgt av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. O. Kirkvaag, Alfred Ljøner og Einar Gerhardsen valgt av Det norske Arbeiderpartis centralstyre.

Arbeidernes Aktietrykkeris styre: Valgt av trykkeriets generalforsamling: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, Jens Teigen, Olav Hindahl. Max Madle og Johs. Hulthin personalets representanter. Disponent Øverlie, sekretær.

Justisfondet: Lars Evensen, formann, Hans Fladeby, Albert Raaen og Finn Moe valgt av Landsorganisasjonens sekretariat. Einar Gerhardsen, Arnfinn Vik og Jesper Fosse Stavnem valgt av partiets centralstyre.

Organisasjonsoversikt.

Året 1938 viser en bra fremgang i øket tilslutning til partiet. Det var ikke å vente at fremgangen blev så stor som i de to foregående år da det var stortingsvalg og kommunevalg. Det vil alltid i valgår være større politisk interesse.

Av spesielle rapporter fra fylkes- og kretspartiene over nye foreninger i året fremgår at det er stiftet 115 partilag, 60 kvinneavdelinger og det er 64 fagforeninger som i årets løp har besluttet å tilmelde sig partiet. Noen samlet oversikt over hvor mange ungdomslag som er kommet med har vi ikke. For en del av de nye partilag og også en del av fagforeningene gjelder tilmeldelsen fra 1. kvartal 1939 og er således ikke tatt med i medlemsoversikten for 1938.

Organisasjonsoversikten viser at ved utgangen av året er det samlede antall foreninger øket med 232 fra 3 487 forrige år, til 3 719.

Medlemstallet er steget med 10 644 — fra 160 245 forrige år til 170 889.

Organisasjonsoversikt ved årsskiftet 1938—39.

Nr.	Organisasjon	Antall foreninger	Antall medlemmer	Derav kvinner
1	Østfold	227	9788	2006
2	Akershus	357	12758	1818
3	Hedmark	263	6524	1043
4	Gudbrandsdal	107	2324	526
5	Vest-Oppland	190	4610	590
6	Buskerud	282	8900	1300
7	Vestfold	117	7300	960
8	Telemark	184	8500	800
9	Aust-Agder	80	2600	160
10	Vest-Agder	67	2989	376
11	Rogaland	89	4697	380
12	Hordaland	125	2959	202
13	Sogn og Fjordane	84	1600	80
14	Sunnmøre	67	1650	170
15	Romsdal	39	869	84
16	Nordmøre	94	2693	252
17	Sør-Trøndelag	194	4732	784
18	Inn-Trøndelag	134	2952	664
19	Namdal	106	1918	343
20	Sør-Helgeland	22	550	15
21	Nord-Helgeland	60	1134	131
22	Søndre Salten	95	2512	389
23	Nordre Salten	70	1614	93
24	Lofoten og Vesterålen	73	1382	97
25	Sør-Troms	43	856	207
26	Nord-Troms	114	2404	563
27	Vest-Finnmark	45	840	57
28	Øst-Finnmark	51	1551	186
29	Oslo	165	56817	9604
30	Drammen	46	2334	278
31	Haugesund	14	1376	116
32	Bergen	66	3809	388
33	Trondheim	49	3347	672
	Tilsammen	3719	170889	25334

Agitasjonen.

Året 1938 har i første rekke vært nyttet til å befeste den store organisasjonsmessige fremgang fra de nærmest foregående år.

Fra landspartiet og i samarbeid med fylkes- og kretspartiene er det arrangert 23 turnéer. Turnéene har vært lagt til distrikter hvor partiet har stått svakest organisasjonsmessig — Sørlandet, Vestlandet og kretser i Nord-Norge.

På disse turnéer er det særlig lagt vekt på å stabilisere og aktivisere de organisasjoner som er stiftet de siste årene og dessuten å få utbygget

organisasjonsapparatet i de kretser og bygder partiet ikke har hatt lag tidligere.

Landspartiet og partiorganisasjonene gikk inn for de agitasjonsmåneder Arbeidernes Ungdomsfylking og Kvinnesekretariatet arrangerte på høstparten.

Til disse agitasjonsmåneder medvirket landspartiet til anskaffelse av filmen «Lenkene brytes».

Med sikte på å skape et levende partiliv i alle ledd av partiapparatet gjennom regelmessige møter i organisasjonene, er det sendt ut foredragsdisposisjoner om aktuelle spørsmål. De internasjonale spørsmål har vært fremst i rekken — først ved behandlingen av forslaget om partiets tilslutning til Den Sosialistiske Arbeiderinternasjonale, så den spendte utenrikspolitiske situasjon i høstmånedene. Da blev det også holdt en rekke åpne møter. Ved den anledning blev det også sendt ut en brosjyre av Finn Moe: Etter München. Den veldige harme intervensjonskrigen i Spania vakte førte også gjennom hele året 1938 til en rekke møter som ledd i solidaritetsaksjonen for de spanske demokrater.

Efter landsstyremøtet i oktober som behandlet arbeiderregjeringens politikk blev det også holdt organisasjonsmøter og åpne møter om Regjeringens oppgaver.

Det blev sendt ut en brosjyre av Olav Larssen: Under Arbeiderregjeringen.

Tar en i betraktning at det ikke har vært valgår med den hektiske virksomhet valgkampene fører med sig, har 1938 vært et aktivt arbeidsår i partiet.

Oversikten over foredragsvirksomheten viser at det er holdt 638 foredrag på turnéene, 2013 enkeltforedrag og på 1ste maidagen blev det holdt 628 foredrag. I alt blev det holdt 3279 foredrag. Samlet viser resultatet av agitasjonen for nye foreninger til partiet at det er stiftet 115 partilag og 62 kvinneavdelinger, og 64 fagforeninger har sluttet sig til partiet.

Foredragsturnéer.

Eivind Reiersen i Telemark:

Eivind Reiersen reiste i Telemark fra 19. november til 14. desember. Han holdt foredrag i disse bygder: Skafså, Veum, Rauland (2), Vinje (3), Fyresdal (3), Vrådal (2), Nissedal (3), Drangedal (3), Sannidal (2), Seljord (3), Kviteseid (2). Tilsammen 25 foredrag.

Bodil Pedersen i Aust-Agder:

I Kvinnesekretariatets agitasjonsmåned oktober reiste *Bodil Pedersen* på en sammenhengende turné i Aust-Agder. Hun holdt foredrag på disse steder: Evje, Fevik, Strømmen, Grimstad, Lillesand, Vegårshei, Dølemo, Åmli, Rykene, Froland, Tromøy, Arendal, Flosta, Holt, Bosvik, Risør, Søndeled, Gjerstad. Tilsammen 18 foredrag.

Theresie Nilsen i Vest-Agder:

I Kvinnesekretariatets agitasjonsmåned oktober reiste *Theresie Nilsen* i Vest-Agder. Hun holdt foredrag på disse steder: Vennesla, Øvrebø, Flekkefjord, Bakke, Gyland, Kvinesdal, Farsund, Eiken, Snartemo, Mandal, Konsmo, Øyslebø, Bruland, Greipstad. Tilsammen 14 foredrag.

Eivind Reiersen på Sørlandet:

Eivind Reiersen reiste på sammenhengende turné på Sørlandet fra 18. januar til 4. mars. Han holdt foredrag i disse kommuner i Vest-Agder: Randesund (2), Austad (2), Sør-Audnedal (3), Finland (2), Fjotland (2), Kvinesdal (3), Flekkefjord, Næs (3). I Aust-Agder i disse kommuner: Eydehamn, Lillesand (2), Gjerstad, Risør, Flostad, Tvedestrand, Høvåg, Arendal (2), Øyestad, Hisøy, Tromøy (3), Birkenes, Grimstad, Gjeving, Landvig, Fjære (2), Sønedeled (3). Tilsammen 24 foredrag. I alt 42 foredrag.

Eivind Reiersen i Rogaland:

Eivind Reiersen reiste på en sammenhengende turné i Rogaland fra 26. mars til 27. juni. Han holdt foredrag på disse steder: Heskestad, Varhaug, Madla, Skudeneshavn, Kopervik, Tysvær, Sandeid, Imsland, Årdal, Erfjord, Sand, Høle, Riska, Nærbø (2), Klepp (5), Avaldsnes (7), Torvastad (3), Åkra (3), Skudenes (2), Skjold (2), Vats (2), Vikedal (2), Suldal (2), Strand (2), Forsand (2), Gjesdal (2), Sola (2), Finnøy (2). Tilsammen 53 foredrag.

Johs. Bøe i Rogaland:

Johs. Bøe reiste på sammenhengende turné i Rogaland fra 16. oktober til 19. november. Han holdt foredrag i disse kommuner: Stavanger, Madla, Sola, Hetland, Sandnes, Time, Nærbø, Egersund, Soknedal, Lund, Bjerkreim, Høyland (2), Gjestal (2), Skudeneshavn, Kopervik, Avaldsnes, Hagesund, Torvastad, Skåre, Nedre Vats, Sandeid, Vikedal, Sand, Suldal, Sauda, Strand (2), Forsand, Åkra. Tilsammen 31 foredrag.

Gunnar Sand i Rogaland:

Gunnar Sand reiste for Arbeidernes Ungdomsfylking på turné i Rogaland fra 11. oktober til 10. november. Han holdt foredrag i disse kommuner: Lund, Egersund, Soknedal, Hetland (2), Stavanger (2), Time, Gjestal, Sandnes (2), Kopervik (2), Skudenes (2), Avaldsnes (2), Åkra, Tysvær, Hagesund, Strand, Sauda, Imsland (3). Tilsammen 25 foredrag.

Isak Flatabø i Hordaland:

Isak Flatabø reiste i Hordaland fra 15. februar til 23. mars. Han holdt foredrag i disse bygder: Lindås (2), Alversund (2), Eidfjord (3), Meland, Sæbø, Manger, Askøy (2), Fjell (2), Samnanger, Hålandsdalen, Strandvik (2), Fusa, Kvinnherad (2), Tysnes, Austevoll (2), Bømlo (2). Tils. 26 foredrag.

Oskar Andersen i Hordaland:

I månedene mars—juni reiste *Oskar Andersen* i Hordaland. Han holdt foredrag i disse bygder: Skånevik (6), Stord (6), Kvam (4), Askøy (3),

Strandvik (3), Strandebarm (2), Samnanger (2), Hamre (2), Hosanger (2), Sæbø (2), Hordabø (2), Jondal, Alversund, Manger, Os, Laksevåg, Herdla, Kvinnherad (4). Tilsammen 44 foredrag.

Magda Kleppestø og Guri Almenningen i Hordaland:

Under Kvinnesekretariatets agitasjonsmåned oktober reiste Magda Kleppestø og Guri Almenningen i Hordaland. *Magda Kleppestø* holdt foredrag på disse steder: Skånevik, Innbjoa, Stord, Valestrandfossen, Rossland, Voss. *Guri Almenningen* talte på møter på disse steder: Sævareid, Os, Laksevåg, Nesttun, Vaksdal, Dale. Tilsammen 12 foredrag.

Bjarne Borgan i Sogn og Fjordane:

I februar måned reiste *Bjarne Borgan* på turné i Sogn og Fjordane og holdt 12 foredrag på disse steder: Måløy, Nordfjordeid, Stryn, Innvik, Førde, Lavik, Kyrkjebø, Leikanger, Sogndal.

Oskar Andersen i Sogn og Fjordane:

Fra 7. august til 29. november reiste *Oskar Andersen* på en sammenhengende turné til Sogn og Fjordane. Han holdt foredrag i disse kommuner: Bremanger (7), Balestrand (5), Leikanger (5), Lærdal (4), Gaular (4), Sogndal (3), Aurdal (3), Fjaler (3), Førde (3), Hyllestad (2), Brekke (2), Kyrkjebø (2), Årdal (2), Askvoll (2), Vik (2), Hafslø, Luster, Borgund, Vefring, Florø, Sør-Vågsøy. Tilsammen 55 foredrag.

Thina Thorleifsen i Sogn og Fjordane:

I november måned reiste *Thina Thorleifsen* på en 2 ukers turné i Sogn og Fjordane. Hun holdt foredrag på disse steder: Høyanger, Førde, Dale, Stongfjorden, Brekke, Vik, Fresvik, Flåm, Aurdal (2), Lærdal. Tilsammen 11 foredrag.

Arnvid Hasund i Sunnmøre:

I april—mai reiste *Arnvid Hasund* i Sunnmøre og holdt foredrag på disse steder: Haram (2), Vatne (3), Borgund, Skodje, Stordal (2), Nordal, Hjørundfjord (3), Vartdal (2), Giske, Hareid (2), Ørsta (4), Volda, Dalsfjord, Rovde (2), Syvde. Tilsammen 27 foredrag.

Bertha Bele i Sunnmøre og Tea Hestnes i Nordmøre:

Under Kvinnesekretariatets agitasjonsmåned oktober reiste *Bertha Bele* i Sunnmøre. Hun holdt foredrag på disse steder: Bergsøy, Vartdal, Ulstein, Syvdsbotn, Åheim, Sylte, Sykkylven, Fiskå, Skodje, Bratvåg, Vatne, Ørsta, Volda. Tilsammen 13 foredrag.

Thea Hestnes talte på disse steder i Nordmøre: Rindal, Kvanne, Ålvundfjord, Torjulvågen, Straumsnes, Øksendal, Kvernes, Bruhagen, Stensøysund, Nordvikja, Aure, Foldfjord. Tilsammen 12 foredrag.

Oskar Andersen i Møre og Romsdal:

Oskar Andersen reiste i januar—februar på en turné i Sunnmøre og Romsdal. Han holdt foredrag i disse kommuner i Sunnmøre: Norddal (5),

Hjørundfjord (3), Stranda, Sunnlyven. Og på disse steder i Romsdal: Vestnes (7), Veøy (4), Heen (2), Hustad (2), Bud (2), Nord-Aukra (2), Voll, Eid, Bolsøy, Molde, Fræna. Tilsammen 34 foredrag.

Konrad Knudsen i Romsdal:

Konrad Knudsen reiste i Romsdal i tiden 11. oktober til 7. november. Han holdt foredrag på disse steder: Molde (2), Fiksdal, Tomrefjorden, Nerås, Vestnes, Vikebukt, Tresfjord (2), Vågstranda, Åndalsnes, Måndalen, Eidsbygda, Åfarnes, Vistdalen, Eikesdal, Eidsvågen (2), Eidsøra, Rausand, Tjelle, Nesjestranda, Rørvika. Tilsammen 23 foredrag.

Alfred Skar i Møre og Romsdal:

I tiden 11. oktober til 9. november reiste *Alfred Skar* på turné i Møre og Romsdal og holdt foredrag i følgende kommuner i Romsdal: Bud, Fræna (4), Nord-Aukra, Sandøy (4), Sør-Aukra (4), Hustad (2), Bolsøy, — og i disse kommuner i Sunnmøre: Vigra, Vatne, Herøy, Hareid, Ulstein, Haram. Tilsammen 23 foredrag.

Thina Thorleifsen i Nordmøre:

Fra 12.—26. juni reiste *Thina Thorleifsen* på en turné i Nordmøre. Hun holdt foredrag på disse steder: Tømmervåg (2), Sunndalsøra, Kanestraum, Glærum, Todalsøra, Sjøholt. Tilsammen 7 foredrag.

Asmund Gjørsv i Fosen:

Asmund Gjørsv har reist på to turneer i Fosen i august og i desember. Han holdt foredrag i disse bygder: Rissa (2), Stjørna (4), Ørland (2), Bjugn (2), Nes, Jøssund (2), Åfjord (2), Stokksund (5). Tilsammen 20 foredrag.

Eivind Reiersen i Helgeland:

I tiden 9. august til 3. november reiste *Eivind Reiersen* på en sammenhengende turné i Helgeland. Han holdt foredrag i disse kommuner: Vega (2), Nordvik, Mo, Bindalen (13), Vik (3), Velfjord (3), Vevelstad (6), Brønnøy (6), Nord-Rana (4), Sør-Rana (2), Hemnes (3), Sandnessjøen (2), Herøy (7), Dønnes (3), Træna (4), Lurøy (5), Rødøy (3), Nesna (2). Tils. 70 foredrag.

Bjarne Borgan i Nord-Norge:

I juni—juli reiste *Bjarne Borgan* på turné i Nord-Norge og holdt 16 foredrag på disse steder: Vik i Helgeland, Sandnessjøen, Buksnes, Borge, Sortland, Hadsel, Tana, Vadsø og Målselv.

Alfons Johansen i Søndre Salten:

I oktober måned reiste *Alfons Johansen* på en turné i Søndre Salten og holdt tilsammen 11 foredrag i disse kommuner: Hamarøy, Steigen, Leirfjorden og Nordfold.

Aldor Ingebrigtsen i Vesterålen:

Aldor Ingebrigtsen reiste i Vesterålen i første halvdel av september måned. Han holdt foredrag i disse bygder: Hadsel (2), Bø (2), Øksnes (2), Sortland (2), Andenes (3), Dverberg, Bjørnskin, Langnes. Tils. 14 foredrag.

Enkeltforedrag.

Bjarne Borgan: Aker (7), Jevnaker (2), Drammen (2), Bærum (2), Drøbak, Lillestrøm, Bergen, Strømmen, Arendal (2), Ålesund (2), Odda (3), Otta, Hemne (2), Elverum, Namsos (2), Hamar, Asker, Lier (2), Son, Breivik (2), Snåsa (2), Oslo (2), Valsøyfjord (2), Røyken, Trondheim (2), Sørums, Fagernes (2), Verdal, Mosjøen (2), Mo i Rana, Saltdal, Fauske, Skjerstad, Bardu. Tilsammen 57 foredrag. Dessuten 12 foredrag på en turné i Sogn og Fjordane og 16 foredrag på turné i Nord-Norge. I alt 85 foredrag.

Gunnar Sand: Oslo (18), Aker (8), Elverum (4), Bærum, Kråkstad, Oppegård (2), Ås (2), Sarpsborg, Mysen, Fredrikstad (2), Østre Toten (6), Kongsvinger, Stange (3), Hamar (2), Ådal, Eidskog, Lårdal (2), Dovre, Sell (2), Flekkefjord, Bergen, Trondheim (4), Skatval. Tilsammen 66 foredrag. Dessuten 25 foredrag på en turné i Rogaland. I alt 91 foredrag.

Magne Sagelv: Malangen (2), Balsfjord, Storsteinnes, Nordbynes (3), Målselv, Lyngen, Birtavarre (3), Tromsø (3), Vangshavn, Lenvik, Gibostad, Tennes, Laksvatnbukt, Seljelvnes, Karlsøy (3), Revnskar, Skjervøy, Lødingen (3), Tysfjord (2). Tilsammen 31 foredrag.

Olav Vegheim: Skien (6), Gjerpen (3), Langesund (3), Notodden (2), Porsgrunn, Nes, Oslo (2), Idd, Horten, Sauherrad, Ulefoss, Bamble, Herøya, Lyngdal, Borgestad, Aker, Helgen, Hjuksebø. Tilsammen 29 foredrag.

Thina Thorleifsen: Nydalen, Vestby, Hvalstad, Oppegård, Hakadal, Yven, Fredrikstad, Greåker, Rakkestad, Tofte, Drammen, Nore, Sandefjord, Elverum, Moelv, Aker (8), Molde (2), Oslo (15). Tilsammen 40 foredrag. Dessuten 7 foredrag på en turné i Møre og 11 foredrag på en turné i Sogn og Fjordane. I alt 58 foredrag.

Sigrud Syvertsen: Oslo (18), Arendal (2), Kristiansand (2), Brevik (2), Aker (2), Bærum (2), Drammen, Brandbu, Lillestrøm, Åros, Notodden, Ringebu, Gulskogen, Husvik, Åmot, Torp. Tilsammen 38 foredrag.

Asmund Gjærv: Sandvollan, Sparbu (2), Skatval, Steinkjer (2), Skogn (2), Mosvik, Stod, Egge (2), Innerøy (2), Røra, Verdal (3), Frol, Malm (2), Verran (2). Tilsammen 23 foredrag. Dessuten 20 foredrag på 2 turneer i Fosen. I alt 43 foredrag.

Hartvig Svendsen: Oslo (7), Aker (5), Ski (7), Eidsvoll, Oppegård, Bærum, Asker (4), Bøverbru (3), Sauda, Brumunddal, Lørenskog (2), Sørums, Askim, Lillestrøm. Tilsammen 36 foredrag.

Jon Andrå: Oslo (7), Aker (3), Bærum, Vardø (5), Kirkenes (2), Vadsø, Rælingen, Oppegård, Strømmen, Eidsvoll, Nygård, Gjøvik, Asker. Tilsammen 26 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen: Tromsø (4), Oslo (4), Balsfjord (2), Nesodden, Namsos (2), Sandtorg, Lesja, Greipestad, Tromsøysund, Harstad, Bardu (2), Lødingen. Tilsammen 21 foredrag. Dessuten 14 foredrag på en turné i Vesterålen. I alt 35 foredrag.

Arnvid Hasund: Haram (4), Giske, Herøy (5), Stranda, Sande (5), Ulstein (6), Skodje, Hareid (2), Borgund (2), Vatne. Tilsammen 28 foredrag. Dessuten 27 foredrag på en turné i Sunnmøre. I alt 55 foredrag.

Johs. Bøe: Oslo (2), Brandbu, Øyer, Innerøy, Strinda, Dokka (2), Gran, Jevnaker, Lunner, Vang, Søndre Land. Tilsammen 13 foredrag. Dessuten 31 foredrag på en turné i Rogaland. I alt 44 foredrag.

Halvdan Koht: Skien, Biri, Drammen, Aker, Oslo, Bærum, Larvik, Trondheim, Meldalen, Askim. Tilsammen 10 foredrag.

O. J. Rong: Bømlo (2), Moster, Sveio, Ølen, Skånevik, Sunde, Austevoll, Sund, Hjelme, Austrheim. Tilsammen 11 foredrag.

Alfons Johansen: Oslo (4), Aker (3), Sandtorg, Kvæfjord, Skånland, Salangen, Lavangen, Harstad, Målselv. Tilsammen 14 foredrag. Dessuten på en turné i Søndre Salten 11 foredrag. I alt 25 foredrag.

Hans Ystgård: Fron (2), Fåberg (2), Harran (2), Etne (2), Haus, Ålesund, Larvik, Sparbu. Tilsammen 13 foredrag.

Oscar Torp: Oslo (8), Fredrikstad, Stavanger, Kristiansand, Brandbu, Kolbotn, Valdalen, Bærum, Gjøvik, Nedre Eiker, Drammen. Tils. 18 foredrag.

Hans Sundrønning: Andebu (2), Tjølling, Nøtterøy, Slagen, Horten, Halden, Torp (2), Rakkestad (2), Bærum (6), Aker (8), Strømmen, Lillestrøm, Sørumsand, Jessheim (2), Asker (2), Søndre Land (2), Hamar, Drammen (2), Hokksund, Strømsgodset (2), Oslo (14). Tilsammen 54 foredrag.

Martin Tranmæl: Oslo (40), Bergen (3), Voss, Skien, Aker (3), Bærum (4), Sarpsborg, Ås, Lillehammer, Ringsaker, Asker (2), Tønsberg, Stavanger (2), Sandnes, Nittedal, Sandefjord (2), Bekkestein, Liholt, Utøya (2), Hjerkinna (2), Ålen (2), Strømmen, Hylestad (2), Fredrikstad, Fåberg, Tretten, Stokke, Horten, Blaker, Drammen. Tilsammen 83 foredrag.

Aase Lionæs: Skien, Asker, Oslo (13), Trondheim (2), Sørumsand, Lillestrøm, Aker (4), Holmestrand, Borge, Drammen, Tønsberg, Tofte, Hauge-sund, Selbu (2), Namsos, Grong, Skogn, Mysen, Jørpeland, Stavanger, Sandnes, Kopervik, Odda (2), Kraby (2), Halden (2), Flisa, Nesodden, Strømmen. Tilsammen 48 foredrag.

Håkon Lie: Aker (9), Arendal, Bærum (2), Bø, Drammen, Drøbak, Finneid, Gvarv, Hakadal, Halden, Hov, Hønefoss, Jevnaker, Lillestrøm, Lunner, Lørenskog, Opegård, Oslo (28), Rauland, Sell, Ski, Skien, Trondheim, Tune (2). Tilsammen 61 foredrag.

Eivind Skrikrud: Sola (4), Hetland (2), Madla, Høyland (2), Stavanger, Klepp, Time, Nærbø, Sokndal, Sandnes, Lund, Egersund, Eigersund, Heskestad, Forsand (2), Bjerkreim, Figgen, Høle, Ferkingstad, Sauda. Tilsammen 26 foredrag.

Carl Gulbrandsen: Tønsberg (7), Horten (5), Våle, Sem (3), Ramnes, Stokke (2), Borre, Botne (2), Holmestrand, Larvik (2), Sandefjord, Nøtterøy, Andebu (2), Svarstad (2), Sande, Tjømø. Tilsammen 33 foredrag.

Hjalmar Dyrendahl: Gjerdrum, Oslo (3), Opegård, Aker (4), Kristiansand (2), Sørumsand, Eidsvoll (2), Son, Brandbu, Øvre Eiker, Elverum, Røyken, Horten, Rælingen, Hurum. Tilsammen 22 foredrag.

Einar Gerhardsen: Porsgrunn, Kragerø, Horten, Sandefjord, Arendal, Romedal, Aker (2), Leikanger (2), Sør-Odal, Haugesund, Bergen (2), Moss, Skien, Oslo (27). Tilsammen 43 foredrag.

Arvid Dyrendahl: Trondheim (8), Meråker (2), Hegra, Lånke, Stjørdal (2), Hommelvik (2), Strinda (4), Ler, Melhus, Orkanger, Lysøysund, Stoksund, Røros. Tilsammen 26 foredrag.

Håkon Hoff: Hamar (2), Stange (2), Løten, Romedal (3), Vang (2), Furnes, Nes (2), Ringsaker (3), Elverum, Trysil, Åmot. Tils. 19 foredrag.

Fredrik Haslund: Oslo (2), Aker (2), Lørenskog, Nesodden, Lunner (2), Sarpsborg, Brummunddal, Espå, Tangen, Løten, Vinstra (7). Tils. 20 foredrag.

Olav Larssen: Oslo (12), Bærum, Oppegård (2), Aker, Ø. Eiker, Furnes, Hamar, Nes—Hedmark, Ringsaker, Holmestrand, Askim. Tils. 23 foredrag.

Harald Langhelle: Trondheim (9), Grong (2), Verran, Steinkjer (2), Strinda, Nord-Frøya (6), Sør-Frøya, Mosjøen, Vefsen (6), Malvik (6). Tilsammen 35 foredrag.

Asbjørn Bakke: Drammen (4), Modum, Mjøndalen, Hokksund, Svarstad, Tyrstrand, Strømsgodset, Kongsberg, Sigdal, Drangedal. Tilsammen 13 foredrag.

Leif Granli: Verdal (2), Egge, Steinkjer, Skogn, Røra (2), Åsen, Sparbu, Namsskogan, Grane (2). Tilsammen 12 foredrag.

Aksel Zachariassen: Kongsvinger (2), Grue (2), Vinger (2), Ytre Rendal, Skarnes, Oslo, Blaker, Eidskog, Lillehammer. Tilsammen 12 foredrag.

Godtfred Gran: Arendal (6), Froland, Vegårshei, Tvedestrand, Søndeled, Flostad, Grimstad, Evje. Tilsammen 13 foredrag.

Daniel Vefald: Brunlanes (4), Stavern (3), Tjølling (2), Nøtterøy, Tjømmø, Larvik, Lardal, Sandefjord. Tilsammen 14 foredrag.

Sigurd Evensmo: 39 foredrag i Oslo, Kregerø, Arendal, Kristiansand, Drammen, Askim, Aker og Bærum.

E. O. Solbakken: Oslo (12), Asker, Brummunddal, Sandefjord (2), Hurum, Ski, Moss, Røyken. Tilsammen 20 foredrag.

Paul Bentsen: Horten (12), Holmestrand (2), Stokke, Tjøme, Sem, Botne, Nøtterøy, Notodden. Tilsammen 20 foredrag.

Konrad Nordahl: Oslo (8), Drammen (3), Porsgrunn, Skien, Aker, Sarpsborg, Moss, Namsos. Tilsammen 17 foredrag.

Olav Meisdalshagen: Vang, Biri, Ås, Oslo, Skarnes (2), Brandbu, S. Land, Nord-Aurdal. Tilsammen 9 foredrag.

Oscar Nilssen: Løten (3), Elverum (2), Grue, Hamar, Tynset, Trysil (2), Engerdal (2), Kvikne (2). Tilsammen 14 foredrag.

Aslak Nilsen: Skien (3), Ulefoss (2), Levanger (2), Brevik, Borgestad, Solum, Aker, Notodden. Tilsammen 12 foredrag.

Konrad Knudsen: Hønefoss, Norderhov (3), Tyrstrand, Hole, Modum, Isfjorden, Strømmen (2). Tilsammen 10 foredrag. Dessuten 23 foredrag på en turné i Romsdal. I alt 33 foredrag.

Trygve Lie: Eidsvoll, Lillestrøm, Aker (6), Oslo (10), Skien (2), Oppegård, Bergen (2). Tilsammen 23 foredrag.

Martin Smeby: Søndre Land (7), Fluberg (2), Nordre Land, Vestre Toten, Gran, Brandbu, Lunner. Tilsammen 14 foredrag.

P. Alsvik: Bremsnes (12), Aure (2), Kristiansund (8), Valdalen, Trondheim, Hopen, Tingvoll. Tilsammen 26 foredrag.

Nils Steen: Hønefoss, Bø, Høydalsmo, Krokstadelva (4), Oslo, Drammen. Tilsammen 9 foredrag.

Johan Jensen: Ål (2), Gol (2), Nesbyen, Flå, Eidsvoll, Hol. Tilsammen 8 foredrag.

Nicolay Eggen: Børse (2), Melhus, Singsås, Sparbu (3), Sandvollan, Byafossen. Tilsammen 9 foredrag.

- Olav Oskvik*: Hustad, Tresfjord (2), Nord Aukra, Strømsnes (3), Vestnes, Molde, Oslo (6), Tinn (3). Tilsammen 18 foredrag.
- G. Natvig Pedersen*: Sandefjord, Vinstra, Eide (2), Jørpeland (2), Varhaug, Stavanger (5). Tilsammen 12 foredrag.
- Harald Halvorsen*: Vestby, Gjerdrum, Kråkstad, Setskog, Blaker. Tilsammen 5 foredrag.
- I. K. Hognestad*: Time (4), Sauda, Sandnes (2), Egersund, Stavanger. Tilsammen 9 foredrag.
- Jens Steffensen*: Andenes (2), Sortland (3), Hadsel (3), Bø (7), Svolvær. Tilsammen 16 foredrag.
- Ola Solberg*: Arendal, Valle, Bykle, Bygland (2), Vegårshei, Hylestad. Tilsammen 7 foredrag.
- A. R. Skarholt*: Gausdal (2), Selbu, Meldal, Klæbu, Orkdal. Tilsammen 6 foredrag.
- Marta Nielsen*: Ringebu, Fåvang, Brennhaugen, Lørenskog, Kjelsås. Tilsammen 5 foredrag.
- Bernt Korlund*: Stange, Ullensaker, Hurdal, Østre Gausdal, Vestre Gausdal. Tilsammen 5 foredrag.
- Eivind Reiersen*: Oslo (7), Bø, Kråkerøy, Hedalen (2). Dessuten 190 foredrag på 4 turneer. I alt 201 foredrag.
- Oskar Andersen*: Aurland (3), Hafslø (2), Sogndal (2), Leikanger. Dessuten 34 foredrag på en turné i Møre og Romsdal, 44 foredrag på en turné i Hordaland og 55 foredrag på en turné i Sogn og Fjordane. Tils. 141 foredrag.
- Johan Wiik*: Steinkjer (2), Snåsa (2), Klinga, Namsos (11). Tilsammen 16 foredrag.
- Olaf Johansen*: Årnes, Ringebu, Skullerud (2), Skatselv. Tils. 5 foredrag.
- K. Fonstad*: Åsnes, Hof, Ringsaker (2). Tilsammen 4 foredrag.
- Edv. Endresen*: Lillehammer (2), Fåberg (2), Ringebu. Tils. 5 foredrag.
- A. Mosbæk*: Spydeberg, Øymark, Trøgstad.
- Alb. Moen*: Nord-Trøndelag (3), Oslo (2), Aker.
- Gunnar Bakke*: Bergen (2), Bruvik (2), Voss (5).
- Sverre Støstad*: Selbu (2), Klebu, Trondheim (5).
- Alfred Nilsen*: Narvik (3), Lødingen, Evenes.
- Lars Moen*: Lesja (2), Dovre (3).
- Ole Colbjørnsen*: Oslo (12), Aker (6).
- T. Haavardstad*: Kvinnedal, Evje (3).
- Joh. L. Johannessen*: Fredrikstad (2), Rolvsøy.
- Magnus Nilssen*: Oslo (3).
- Johan E. Pettersen*: Oslo.
- H. O. Wika*: Vega.
- Joh. Samuelsen*: Lervik.
- S. O. Øraker*: Levanger.
- Kristian Hansen*: Tinn (4).
- Adolf Salbubæk*: Stjørna (3).
- Albert Christiansen*: Larvik (2).
- M. Høggåsen*: Nord-Fron 7 foredrag.
- Gitta Jønsson*: Troms 12 foredrag.
- Knut Dalastøl*: Tinn (3).

Karl Flod: Aker (11).

Lars Evensen: Oslo, Brandbu.

Hj. Helgesen: Aker, Vestfossen.

G. Bråthen: Stange, Hof i Solør, Tromsø.

Olaf Berg-Hansen: Hammerfest (5), Karasjok (2), Sørøysund.

P. Almås: Strinda (8), Klæbu, Orkdal.

Ivar Skjånes: Trondheim (11), Klæbu, Orkanger. I alt 13 foredrag.

P. Rumohr Aarvold: Bærum (18), Eidsvoll, Langset, Fetsund. Tilsammen 21 foredrag.

Alfred Udland: Lista, Farsund, Evje, Kristiansand (2). Tils. 5 foredrag.

K. M. Nordanger: Voss, Moss, Skedsmo, Lillehammer.

Arne Magnussen: Rakkestad, Degernes, Moss (4), Skjæberg.

Halvard M. Lange: Drammen, Lillestrøm, Notodden, Oslo (3). I alt 6 foredrag.

Ole Øisang: Trondheim (43), Sør-Trøndelag (32), Nord-Trøndelag (46). Nordland (5), Oslo (2). Tilsammen 128 foredrag.

J. Friis: Greipstad, Mandal, Konsmo, Kristiansand (3), Oslo (2). Tilsammen 8 foredrag.

T. Oftedal: Stavanger (7), Høyland, Sandnes, Jørpeland, Haugesund. Tilsammen 11 foredrag.

Arne Drogseth: Oslo (4), Horten (2), Tønsberg (4), Sandefjord, Brunlanes. Tilsammen 12 foredrag.

Erling Traaholt: Ålesund (5), Borgund (3), Skodje, Stordal, Vannylven, Ørsta. Tilsammen 12 foredrag.

J. Brunvoll: Drammen, Aker (5), Oppegård, Horten, Oslo (6), Bærum (8). Tilsammen 22 foredrag.

Arnfinn Vik: Oslo (26), Larvik, Aker, Jessheim, Langesund, Hølen. Tilsammen 31 foredrag.

Valdemar Nielsen: Aker (4), Fredrikstad, Asker, Jessheim, Stabekk, Oslo (3). Tilsammen 11 foredrag.

L. O. M. Braseth: Bodø (12), Bodin (2), Gildeskål, Fauske, Sørfold, Salt- dal (2). Tilsammen 19 foredrag.

Ingvald Jaklin: Målselv, Sørreisa, Balsfjord (2), Lyngen, Tromsøysund (4), Honningsvåg, Tromsø (15). Tilsammen 25 foredrag.

Bjarne Dietz: Halden (6), Berg (2), Sarpsborg (2), Eidskog, Vinger, Sør- Odal (2), Brandval. Tilsammen 15 foredrag.

Eirik Gunnheim: Vennessla, Greipstad, Øvrebø, Konsmo.

Freder Fredriksen: 20 foredrag i Sør-Troms.

Magne Jønsson: 20 foredrag i Sør-Troms.

Olav Steinnes: Eiken, Greipstad, Oslo.

B. Strisland: Øyslebø.

Olav Brunvand jr.: Hægebostad.

Åsmund Kulien: Konsmo, Bekke, Lyngdal, Grindheim, Kristiansand.

Anna Ryen: Øyslebø, Øvrebø.

J. H. Jubskås: Bakke, Kvinesdal, Oddernes.

Eyolf Berntsen: Lyngdal, Mandal.

T. Håvardstad: Kvinesdal, Grindheim.

Hans Jølle: Kvinesdal.

Sigurd Kvitblikk: Beiarn (8), Sørfold (8), Steigen, Leiranger (2).
Oddleif Tollås: Meløy (2), Bodin (2), Fauske (2), Saltdal (2), Sørfold, Bodø (3). Tilsammen 12 foredrag.
Anton Skaug: Gildeskål (3), Bodin (3), Bodø (4).
Reidar Carlsen: Meløy, Saltdal (2), Bodø (3), Sørfold, Leiranger.
Erling Mentzoni: Gildeskål (2), Fauske.
Kåre Nesje: Gildeskål (2).
Alf Evjenth: Meløy (2), Bodø, Sørfold.
Reidar Grønland: Bodin.
Edvard Olsen: Bodin.
Jon Mælan: Hamarøy.
Jakob Larsen: Skjerstad.
Per A. Johnsen: Fauske (2).
Johan Ona: Bodø (4), Fauske (3), Saltdal, Bodin (2). Tils. 10 foredrag.
T. Vik: Kvinesdal.

Samlet oversikt:

1. mai	628	foredrag
Turneer	638	—
Enkeltforedrag	2013	—

I alt 3279 foredrag.

Iste Maidagen.

Det var en 1. maidag denne gang med rekordmessig tilslutning til arrangementene og aldri har dagen vært feiret på så mange steder. Det var arrangementer på 628 steder. Forrige år som til da nådde det høieste tall blev dagen feiret på 601 steder. Dagens demonstrasjonsmerke var Hammermerket.

For første gang blev det gjennom Den nordiske Samarbeidskomite utvekslet talere mellom de nordiske land. I Drammen talte sekretæren i Dansk Arbeidsmannsforbund, Laur. Hansen. I Oslo talte redaktør Allan Vougt fra Sverige og i Tønsberg redaktør Richard Lindstrøm fra Sverige. I Trondheim talte sekretær Gunnar Mohlne i Svenska Grov- og Fabrik-arbetareförbundet. Fra Norge talte Lars Evensen i Århus, Haakon Lie i Trollhättan, Trygve Lie i Karlstad og Konrad Nordahl i Gøteborg.

Landsorganisasjonen og partiets manifestasjon:

«Alvoret preger maidagens mønstring iår.

Våre tanker går til de land hvor arbeiderne ikke kan samles til møte og fest, til de land som har lidd og lider under krigens gru. Til Etiopia, som nå selges av stormaktene, til China som heltmodig verger sitt land mot en rovgrisk kapitalisme. Til det herjede Spania hvor et byggende og villende folk slåss sin fortvilelsens kamp mot fremmede tropper, som reaksjonen slipper løs på sine egne landsmenn. Til det hærtatte Østerrike, som stønner under diktaturets jernhæl, til det røde Wien kjent verden

over for sin kommunepolitikk, til det tsjekkoslovakiske folk, som kjemper for sin nasjonale selvstendighet.

Folkeretten er satt ut av spillet. Det er den brutale makt som rår. I en slik tid står vi vakt om tanken om et folkenes forbund som skal løse internasjonale tvister med megling og voldgift og sikre freden ved ubrytelig samhold mellom de fredselkende nasjoner. I striden mellom fredens og krigens krefter er det arbeidende norske folk å finne på fredens side. Men Folkeforbundet er sveket av dem som vakt skulde være, ofret på de kapitalistiske klasseinteressers alter. Derfor stiger reaksjonens og krigens spøkelse fram bak horisonten.

Vi ser truslen mot frihet og fred skylle op mot våre egne kyster. De diktaturstyrte stormakter vil regjere Europa, bestemme hvad pressen skal skrive og hvilket styresett landene skal ha. Deres politikk driver Europa fram mot en ny og blodig krig.

I denne situasjon retter arbeiderorganisasjonene en appell til hele det norske folk. Det er ikke bare de arbeiderorganisasjoner veteranene tømret op gjennom årtiers slit det gjelder. Det gjelder vår rett til å leve som et fritt folk. Det gjelder det nasjonale frigjøringsverk som blev begynt i 1814, ført videre fram i 1905 og som arbeiderstyret nå fullender ved å gi det arbeidende folk i by og bygd tilbake husbondsretten til landet sitt.

Arbeiderrgjeringen har truffet de nødvendigste tiltak til å sette vårt land i stand til å møte de påkjenninger som kan melde sig. Det sørges for forsyninger, nøytralitetsvernet styrkes. Vårt land skal søkes holdt utenfor krigen. Men ingen har fred lenger enn angriperen vil. Det er ikke nok at riksstyret treffer tiltak. Folket selv må stå som en levende fanevakt om vår vilje til å leve som fritt folk.

Vi må gjøre klar til å møte de ulveter som kommer. Arbeiderstyret har styrket vårt land økonomisk og sosialt. Dets positive politikk har gjort landet sterkere. Stillingens alvor krever at dets byggende arbeid føres videre med større kraft. Vi må søke å kunne selvberge oss om ufred bryter løs. Vi må trygge om bedriftslivet, reise ny industri, styrke og verne jordbruket og legge ny jord under ploegen. Vi må planmessig organisere vårt næringsliv, så det ikke er gitt tilfældigheter og kriser i vold. Næringslivet skal tjene landet og folket. Ingen nordmann skal lide nød, hverken i våre industricentrer, i bygdene eller kystdistriktene. Vi er et lite land. Men vi er ikke noe fattig land. Norge er rik på jord, rik på råstoffer og kraftkilder; det er nok å ta fatt på. Store nasjonale opgaver, jernsaken, skibsbyggingssaken venter på sin løsning. Våre ledige landsmenn krever at sjøfartsnasjonen Norge skal bygge sine båter ved norske verksteder med norske materialer av norske arbeidere. Vårt vidstrakte land trenger veier og jernbaner mer enn noensinne før når krigen truer. Vår opvoksende slekt trenger sunde boliger, sund ernæring. Med sams tak for sams sak skal vi bygge og trygge landet, skape trygge og sikre kår for alle.

Arbeiderorganisasjonene står nu som før i spissen for kampen for å bygge et nytt og rikere Norge, i kampen for frihet og fred. De er ryggmarven i vårt folks vilje til selvhevdelse mot fremmed diktat og diktatur. Derfor retter de idag en appell til alle som vil verge vårt folks frihet:

Slutt op om arbeiderorganisasjonene!

Slutt op om dem 1. mai!

Din stilling, din innsats er med og avgjør landets skjebne! La 1. mai bli en mektig mønstring av alle frihetens og folkestyrets krefter i vårt land. Fram for det norske folk, dets frihet og rett, dets framgang og trivsel!

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Olav Hindahl.

Det norske Arbeiderparti.

Oscar Torp.

1. mai talere.

Åfjord: Oscar Bøgseth.

Åkra: Oscar Andersen.

Åkrene: Randolf Arnesen.

Ål: Egil Halvorsen.

Ålen: Arne Tømmeraas.

Ålesund: Trygve Bratteli.

Ålvik: Nic. Næss.

Ålvundfjord: Anders Sæterøy.

Åmli: Ansgar Hansen.

Åmot, Modum: Ernst Ringstad.

Ådalsnes: Ivar Årseth.

Åros: E. Norén.

Ås: Arne Ordning.

Åsen: Thams Lyche.

Åseral: Karl Rosenløv.

Åsmarka: Olav Rønning.

Åsnes: Karsten Fonstad.

Åsvang: Jørgen Sandaker.

Abildsø: Arvid Aasfeldt.

Agdenes: H. O. Wika.

Alvdal: Sigurd Pedersen.

Alversund: Frithjof Fluge.

Alvestad: Trygve Bratteli.

Andebu: Rolf Gerhardsen.

Ankenes: Odd Finset.

Arendal: Sverre Støstad.

Arna: Oscar Torp.

Ask: Trygve Engebretsen.

Asker: Karsten Heli.

Askim: Halvdan Jønsson.

Askøy: Jakob Kolrud.

Aune i Opdal: Adolf Salubæk.

Aurland: Olav Versto.

Aurskog: H. M. Frogndahl.

Austefjorden: Anton Iversen.

Austmarka: Eivind Rasten.

Bagn: Aslak Slette.

Bakke i Sirnes: Johs. Johnsen.

Balestrand: M. Paulsen.

Ballangen: Th. Marcussen.

Bangsund: Alb. Moen.

Beiarn: Sigurd Kvitblikk.

Beistad: O. K. Nordgaard.

Bekkestrand: Olav Orvoll.

Bergen: Oscar Torp.

Berkåk: John Berg.

Berlevåg: Godtfred Hølvold.

Bertnes: Edo. Olsen.

Bindal: Wilh. Flotvik.

Biri: Henrik Brekke.

Bjarkøy: Kristian Aspenes.

Bjørkelangen: H. M. Frogndahl.

Blaker: Alf O. Kalmoe.

Bodø: Rolf Hofmo.

Bogen: O. K. Steinholt.

Bolga: Karl Pape.

Bolstadøyri: Gunnar Bakke.

Borge: Josef Larsson.

Borgestad: Trond Hegna.

Borkenes: Jacob Normann.

Borre: Sverre Hjertholm.

Brandbu: K. F. Dahl.

Brandval: Enok Sletengen.

Bratvågen: Harald Thoresen.

Brekke: Oddleiv Fagerheim.

Brekken: Einar Sandvik.

Brekkvasselv: Asbjørn Haug.

Brennhaug: Ole Ruste.

Brevik: Jonas Line.

Bruhagen: Oscar Amundsen.

- Brummunddal: Johs. Borchgrevink.
 Bryn: Peder Søyland og Johs. Dahl.
 Bryne: T. Fjermestad.
 Brøttum: M. Nordal.
 Bud: Bjarne Kristvik og Edv. Myren.
 Budal: Oscar B. Olsen.
 Byåsen: Nils Egseth.
 Byafossen: Nic. Eggen.
 Bysheim: Jørgen Moen.
 Bø: Tor Lundtveit.
 Bøfjorden: A. Drage.
 Bøn: Rakel Seweriin.
 Bøverbru: Hartvig Svendsen.
 Dale i Bruvik: Ingvald Olsen.
 Dale i Sunnfjord: Nils Hansen.
 Degernes: Arne Magnussen.
 Deset: M. Røkeberg.
 Dikemark: Jens Berg.
 Dokka: Alf Seweriin.
 Dolmsundet: Per Dypvik.
 Dombås: G. Hagerup.
 Dovre: Olav Strandaas.
 Drag: Jon Mæland.
 Drammen: Laur. Hansen, Danmark.
 Drangedal: Aase Lionæs.
 Drevja: Chr. Henriksen.
 Drevsjø: T. O. Fuglerud.
 Drolsum: Floritz Gundersen.
 Drøbak: Karl Flod.
 Efteløt: Hans Johansen.
 Egersund: Frantz O. Johansen.
 Egge: Kaare Fr. Wilhelmson.
 Eidanger: Henry Harm.
 Eide: Ole Gjestad.
 Eidfjord: Reinhardt Rørvik.
 Eidsfoss: Ingjald Nordstad.
 Eidskog: Alb. Karlsen.
 Eidsvågen: Gottfred Hoem.
 Eidsvoll: P. Rumohr Aarvold.
 Eina: Thorwald Ulsnes.
 Ekeberg: Haakon Meyer.
 Elverum: Johan Jensen.
 Emblem: Rutner Rønnestad.
 Engan i Opdal: Oscar A. Olsen.
 Engerdal: T. O. Fuglerud.
 Engjan: M. Wæge og L. Sandnes.
 Espa: Gunnar Sand.
 Espevær: G. B. Forstøm.
 Etne: Nils Handal.
 Evanger: Gunnar Bakke.
 Evje: Olaf Johansen.
 Eydehavn: Finn Kullerud.
 Fåberg: Karl Haugen.
 Fåvang: E. Endressen.
 Fagernes: Oscar Nilssen.
 Farsund: Johan Øydegard.
 Feiring: Bjarne Lund Hodne.
 Fellingfors: Arnt Moss.
 Fetsund: Johanne Reutz.
 Fevåg: Knut Lorentzen.
 Figgjo: Eivind Skrikrud.
 Fiksdal: Wilhelm Nagel.
 Finnsnes: Sig. Simensen.
 Fiskåbygd: O. Ryste.
 Fiskum: Carl Gulbrandsen.
 Fjotland: B. Flood Engebretsen.
 Fjære: Eiv. Austad.
 Flå: Lars Breie.
 Flåm: Olav Versto.
 Flatdal: Svend Haug.
 Flateby: Th. Kinn.
 Flekkefjord: Johs. Johnsen.
 Flesberg: Ingv. Johansen.
 Flornes: Ludv. Buland.
 Florø: Alfred Skar.
 Fluberg: Johan Mathiassen.
 Foldal: P. H. Vestad.
 Foldfjorden: Alf Salvesen.
 Follebu: Sigurd Solheim.
 Fon: Ingolf Lodden.
 Fosnavågen: Paulus Loe.
 Fredrikstad: Henning Thylin.
 Frogn: Arne Ording.
 Froland: Johs. Kinserdahl.
 Frosta: Ole Garberg.
 Fræna: Olav Vegheim.
 Furnes: Johs. Borchgrevink.
 Furuset: Kirsten Smith.
 Førde: I. K. Hognestad.
 Galterud: Arvid Johansen.
 Garmo: H. Bruøygaard.
 Gansdalen: Oden Fagerjord.
 Gaupen: M. Hestnæs.
 Gausa: Sigurd Solheim og Amund Skarholdt.
 Geilo: Aasmund Kulien.
 Geitastrand: Olav Sæter.
 Geithus: Edv. Stenklev.

- Gjerdrum: Karsten Kjeldberg.
 Gjøvdal: Ansgar Hansen.
 Gjøvik: Per Kviberg.
 Glomfjord: Alf H. Evjenth.
 Gol: G. Fosshim.
 Gran: Per Kleppa.
 Gransherad: O. T. Bergsmoen.
 Grantongsbotn: Freder Frederiksen.
 Greåker: Thina Thorleifsen.
 Greipstad: Olav Steinnes.
 Grimstad: Otto Luihn.
 Grorud: Haakon Meyer.
 Grong: Hans Ystgaard.
 Grue: Oskar Kjonerud.
 Grue, Finnskog: Oskar Kjonerud.
 Gryllefjord: Lærer Kleivo.
 Grytebakke: Olav Orvoll.
 Gudå: Arthur Granlund.
 Gulsvik: Kaare Flaten.
 Gvarv: John Johnsen.
 Gyland: Johan Berlid.
 Haga: Alf. H. Kalmoe.
 Hakadal: Johan Pedersen.
 Halden: Halvard M. Lange.
 Hallingby: Karl Bjerkeli.
 Hamar: Bjarne Borgan.
 Hammerfest: Terje Wold.
 Hamnvik: Sigvart Isaksen.
 Hannestad: B. Telneset.
 Hareid: P. Thorvik.
 Harestua: Johan Schwingel.
 Harpefoss: Egil Hernæs.
 Harran: Hans Ystgaard.
 Harstad: O. Chr. Kind.
 Hasle: Jonas Brunvoll.
 Hattfjeldal: Arnt Moss.
 Hauge i Dalane: Adolf Olsen.
 Haugesund: Erling Kiil.
 Hauketo: Arne Johnsen.
 Heddal: Arnt Ødegaard.
 Heggedal: Peder Søyland.
 Hegra: Ludv. Buland.
 Heidal: O. Varhaug.
 Heimdal: Gunnar Mohlne.
 Helgøy: Erling Audensen.
 Hemnesberget: Harald Langhelle.
 Henna, Valsøyfjord: I. H. Kvenset.
 Heradsbygd: Magnus Jensen.
 Herdla: Ole Jensen Rong.
 Herefoss: Helge Rosenberg.
 Herre: Johan Lundsholdt.
 Hervik i Skjold: Rolf Knudsen.
 Herøya: Daniel Vefald.
 Hillestad: Carl Henry.
 Hillevåg: Oskar Johansen.
 Hjuksebø: Omar Gjesteby.
 Hobøl: Olav Larsen.
 Hof: I. Nordstad.
 Hof i Solør: Karsten Fonstad.
 Hokksund: Carl Gulbrandsen.
 Hole: Niels Ødegaard.
 Holmedal: Nils Hansen.
 Holmestrand: J. P. Johansen.
 Holtålen: Nils M. Aune.
 Hommelvik: Torbjørn Henriksen.
 Honningsvåg: Ingv. Jaklin.
 Hordabø: A. Lund.
 Horg: Ingvald B. Jacobsen.
 Horten: Finn Moe.
 Hovin: Kristian Hansen.
 Hundorp: H. Sommerseth.
 Hurdal: Olav Dalgard.
 Hvaler: Peder Alsvik og Ulrik Olsen.
 Hvittingfoss: Hans Johansen.
 Hyggen: Wilh. Ullmann.
 Hyllestad: Olav Førstund.
 Hægebostad: Bergtor Strisland.
 Høllonda: Ottar Hognes.
 Hønefoss: Niels Ødegaard.
 Høyvik: Nini Haslund Gleditsch.
 Høyanger: Fredrik Haslund.
 Høybråten: Kristian Gleditsch.
 Høydalsmo: Sigurd Rinden.
 Høylandet: Halvdan Skotnes.
 Inderøy i Trysil: Johs. Bøe.
 Innbygda: Haakon Hoff.
 Innbygda, Selbu: Per Almaas.
 Inn dyr: Anton Skaug.
 Innset: Ingv. Førre.
 Isfjorden: Gottfred Hoem.
 Jensvoll: Olav Guldal.
 Jessheim: Hjalmar Helgesen.
 Jevnaker: Brynjulf Bull.
 Jondalen: K. Bergsvik.
 Jømna: Harald Halvorsen.
 Jørpeland: A. Lindø.
 Kirkenes: Ole Øisang.
 Kjelsås: Einar Fjerdingsstad.

- Kjøpsnes: A. Bolvik.
 Kleive: Johs. Larsen.
 Kolbotn: Arne Strøm.
 Kolbu: Hartvig Svendsen.
 Kolvereid: Øyvind Skjanes.
 Kongsberg: K. Bergsvik.
 Kongsvinger: Bjarne Dietz.
 Konnerud: Odd Krogh.
 Konsmo: Jacob Nygaard.
 Kopervik: Eivind Reiersen.
 Koppang: Aksel Zachariassen.
 Kopperå: Anton Vaagen.
 Korgen: Adolf Holm.
 Korsvoll: Arne Strøm.
 Kråkstad: Sigrid Syvertsen.
 Kragerø: Halvdan Eide.
 Kristiansand: Arne Drogseth.
 Kristiansund: Lars Moen.
 Krøderen: Nils Steen.
 Kvås: John Sollid.
 Kvam: A. Kvammen.
 Kvelde: Ole A. Kiste.
 Kvernes: O. T. Heggem.
 Kvikne: Ingv. Førre.
 Kvinesdal: B. Flood-Engebretsen.
 Kviteseid: Knut Dukane.
 Kyrksæterøra: Anker Nordtvedt.
 Lånke: Tore Øyen Aaen.
 Lårdal: Sigurd Rinden.
 Lalm: Anders Lothe.
 Langangen: Arthur Berby.
 Langesund: Ole Colbjørnsen.
 Langvågen: Erling Traaholdt.
 Langset: P. Rumohr Aarvold.
 Lardal: Ole A. Kiste.
 Larvik: Trygve Nilsen.
 Lauga i Nærøy: Asmund Gjørsv.
 Lausnes: E. Aaskard.
 Leikanger: Johan Wiik.
 Leka: Guttorm Hansen.
 Leknes: Ernst Bjørsvik.
 Leksvik: Georg Trønsdal.
 Lensvik: Einar Hals.
 Ler: Arvid Dyrendahl.
 Lesja: A. G. Tothammer.
 Levanger: Aslak Nilsen.
 Lier: Johan Andersen.
 Lierskogen: Kaare Fr. Wilhelmsen.
 Lierstranden: John Andersen.
 Ligarda: Aksel Mikkola.
 Lilleaker: Ingvar Hansen.
 Lillehammer: K. M. Nordanger.
 Lillesand: Jacob Friis.
 Lillestrøm: Randolf Arnesen.
 Lindås: Alfred Hjeljestad.
 Lista: Eirik Gunnheim.
 Lom: A. Andreassen.
 Lonevåg: Alfred Angelskaar.
 Lunner: Johan Schwingel.
 Lyngdal: Trygve Tønnesen.
 Lysøysund: Oscar Hansen.
 Lærdal: P. E. Vorum.
 Lødingen: Halvard Lid.
 Løken i Høland: Konrad Halland.
 Løkken Verk: Johan Ødegaard.
 Lørdalen: Harald Langhoel.
 Lørenskog: Jesper Fosse Stavnem.
 Løten: T. Sønsthagen.
 Majavatn: Leif Granli.
 Malm: Sig Sigvang.
 Malmefjorden: Olav Vegheim.
 Malvik: Johan Karlsen.
 Mandal: Magnus Johansen.
 Manger: Egil Lothe.
 Maridalen: Kristian Gleditsch.
 Mehamn: Peder Rabbaas.
 Melhus: Stella Woxen Stai.
 Mellingsmo: Leif Granli.
 Mesnali: Bernt Koltveit.
 Misvær: Jakob Larsen.
 Mjøndalen: Hans Amundsen.
 Mo i Rana: Adolf Holm.
 Moelv: Meyer Foshaug.
 Moi: Peder Johannessen.
 Molde: Olav Vegheim.
 Moldjord: Sigurd Kvitblikk.
 Mosby: H. Jubskaas.
 Mosjøen: Konrad Knudsen.
 Moss: Gunnar Braathen.
 Mosvik: Alfred G. Langnes.
 Muggerdal: Leiv Heggstad.
 Mysen: Olav Larssen.
 Måløy: A. Stavang.
 Nakkerud: Trygve Engebretsen.
 Namdalseid: Jon Moen.
 Namsos: Ola Solberg.
 Nannestad: Hjalmar Helgesen.
 Narvik: Konrad Karlsen.

- Nes, Hedmark: Harald Løbak.
 Nes, Ådal: Ole Modalen.
 Nes, Romerike: Aksel Braathen og
 Ingv. Isaksen.
 Nesbyen: G. Fossheim.
 Nessodden: Asbjørn Larsen.
 Nesttun: Olav Sætre.
 Nittedal: Johan Pedersen.
 Nordagutu: Omar Gjesteby.
 Nordby: Thorbjørn Dahl.
 Nordfjordeid: Edv. Solheim.
 Nord-Frøya: Ole B. Garberg.
 Nordkrekling: Halvdan Svenning.
 Nordli: Erling Thun.
 Nord-Odal: Eyvind Grimstad.
 Nord-Statland: Herman Thornes.
 Nore: Alfr. Nilsen.
 Notodden: Omar Gjesteby.
 Næroset: Meyer Foshaug.
 Nøtterøy: Arth. J. Olsen.
 Odda: Eugen Pettersen.
 Ogndal: Aksel Stigum.
 Oklungen: Nils Østby.
 Oksvold: Jakob Hjelmeland.
 Oltedal: Sven Oftedal.
 Orkanger: Olav Sæther.
 Orkdal: Anders Valvatne og Ola
 Sundet.
 Os: K. Wardenær-Brøten.
 Os: Gunvald Auestad.
 Osen: J. A. Skjellfjord.
 Oslo: Allan Vougt og Einar Ger-
 hardsen.
 Otta: Juell Pettersen.
 Ottestad: K. T. Sjøli.
 Porsgrunn: Trond Hegna.
 Prestfoss: Ernst Ringstad.
 Råde: Gunnar Braathen.
 Rabben: Rasmus Oaland.
 Rakkestad: Arne Magnussen.
 Ranheim: Knut Cleve.
 Rasta: Peter Bækkelund.
 Raufoss: Valdemar Nielsen.
 Rauland: Haakon Aarneshaugen.
- *
- Ringebu: J. Samuelsen.
 Ringsaker: Arne Kristiansen.
 Risør: Oscar Hannaas.
- Rjukan: Olav Oksvik.
 Rognan: Reidar Carlsen.
 Rognes: O. K. Sundet.
 Rollag: Asbj. Bakke.
 Romedal: Jørgen Sandaker.
 Rusånes: Reidar Carlsen.
 Rysstad i Setesdal: T. Nomeland og
 Aani Repsstad.
 Rælingen: Aake Ordning.
 Rønvik: Reidar Grønland.
 Røra: Johan Mjøsund.
 Røros: Martin Smeby.
 Rørvik: Per Johansen.
 Rørvika: Johs. Larsen.
 Røsvik: L. O. M. Braseth.
 Røyken: Vilh. Ullmann.
 Salangen: Magne Jønsson.
 Salsbruket: Fritz Fridholm.
 Salsnes: Math. Tyldum.
 Saltdal: Reidar Carlsen.
 Sand: J. M. Remseth.
 Sandane: I. K. Hognestad.
 Sande: H. E. Stokke.
 Sandefjord: E. O. Solbakken.
 Sander: Arild Solberg.
 Sandnes: Harald Halvorsen.
 Sandvika: Arthur Ruud og Nini
 Haslund Gleditsch.
 Sandvoll: Oscar Andersen.
 Sandvolla: Nic. Eggen.
 Sandstad: Leif Elverland.
 Sarpsborg: Fr. Monsen.
 Sauda: Karsten Torkildsen.
 Sauland: Johan Olsen.
 Seim: Ola Lunde.
 Seljord: Svend Haug.
 Sell: Petter Sveen.
 Selsbak: Trygve Dyrendahl.
 Sevik: Olav Aarvoll.
 Sem: Marie Skau.
 Siggerud: Hjalmar Dyrendahl.
 Siljan: Saamund Bergland.
 Simensbråten: Arvid Aasfeldt.
 Singsås: Knut Cleve.
 Sjøveien: Magne Jønsson.
 Skage: Per Johansen.
 Skaland: Alf Olsen.
 Skarnes: Alb. Christiansen.

- Skatval: Tore Øyen Aaen.
 Skedsmo: Karsten Heli.
 Ski: Torbjørn Dahl.
 Skien: Halvdan Koht.
 Skiptvet: Magnus Eftedal.
 Skjeberg: Arthur Arntzen.
 Skjervøy: Anton Johansen.
 Skjåk: Herman Solaas.
 Skogn: O. H. Kjøsnes.
 Skotfoss: Knut Dalastøl.
 Skotselv: Oddvar Aas.
 Skudeneshavn: Gerhard Vaaland.
 Skåbu: M. Høgaasen.
 Skånevik: Oscar Andersen.
 Slemmestad: Edv. Bull.
 Slåstad: Alb. Christiansen.
 Slåstadseter: Arild Solberg.
 Snarum: G. Kyrkjebø.
 Snertingdal: Einar Hermandsrud.
 Snåsa: Alf Sjørnsen.
 Sogndal: Johan Wiik.
 Sokna: Jon Vraa.
 Soknedal: Nils Inset.
 Son: Jonas Brunvoll.
 Sortland: Frederik Frederiksen.
 Sparbu: Nic. Eggen og N. Hallan.
 Spikkestad: Edmund Norén.
 Spildra: Oddleif Tollås.
 Spjelkavik: Elias Steffens.
 Spydeberg: Per Bergsvik.
 Stai: Peter Bækkelund.
 Stange: K. T. Sjøli.
 Stavanger: Martin Tranmæl.
 Stavern: Trygve Nilsen.
 Stavn: Lars Breie.
 Steinberg: Math. Eide.
 Steinkjer: Johs. Bøe.
 Stend: Berge Ellingsen.
 Stjørdal: C. V. Lange.
 Stod: R. Sandstad.
 Stokke: E. Frogner.
 Stongfjord: Knut Opdal.
 Stord: Kristian Mugaas.
 Storsteinnes: Jens Heim.
 Stranda: Arvid Hasund.
 Stranda i Fåberg: Ole Hjelt.
 Stranda, Selbu: Kr. Rothaug.
 Straumsnes: Worm. Eide.
 Strinda: John Skaarvold.
 Stryn: Odd Kvigne.
 Strømmen: Aake Ordning.
 Støren: Ingv. B. Jacobsen.
 Sunde: J. H. Hermansen.
 Sunndalen: Joh. L. Johannessen.
 Surna: S. O. Øraker.
 Svelgen: Alfred Skar.
 Svene: Ingv. Johansen.
 Svolvær: Hammond Dahl.
 Sylling: Erl. Børgersen.
 Sætre: Sv. Laugerud.
 Sævareid: Erling Totland.
 Søndeled: Petter Pettersen.
 Søndre Land: Karl Evang.
 Sørfinnseth: Anton Skaug.
 Sørumsand: August Lange.
 Sør-Frøya: Ole B. Garberg.
 Søndre Høland: Gunnar Bech.
 Søndre Slagen: A. Rygg.
 Sør-Audnedal: Ole Jørgensen.
 Sørreisa: Magne Sagelv.
 Sørsjona: Alf Ljones.
 Sørfjorden: Aldor Ingebrigtsen.
 Tårstad: Martin Aune.
 Tafjord: John Amundsen.
 Tana: Ole Andr. Olsen og Per Fokstad.
 Tangen: Gunnar Sand.
 Telneset: Reidar Aamo.
 Tinn: Albert Sund.
 Tistedal: Halvard M. Lange.
 Tjølling: I. Dillan.
 Tjøme: Paul Bentsen.
 Tjøtta: Eldor Bjøru.
 Tofte: Carl Simonsen.
 Tolga: K. Wardenær Brøten.
 Torpa: Ole Bergum.
 Torsnes: Hans Hansen.
 Torvikbukta: Claes Neergaard.
 Tresfjorden: Lauritz Grønland.
 Tretten: A. Moan.
 Treungen: Martin Gundersen.
 Tromsø: Th. Brøch.
 Trondheim: Gunnar Mohlne.
 Trones: Asbjørn Haug.
 TrongsunDET: Øistein Langset.
 Trøgstad: Anton Mosbæk.

- Tustna: M. Landstad.
 Tvedestrand: Finn Kullerud.
 Tydal: Olav Overvik.
 Tyldal: Andreas Nygaard.
 Tynset: Andreas Nygaard.
 Tyrstrand: Trygve Engebretsen.
 Tysedal: Eugen Pettersen.
 Tønsberg: Richard Lindstrøm.
 Tørbjerget: J. A. Skjellfjord.
 Tørdal: John Bergh.
 Tørvikbygd: Kjell Aabrekke.
 Ulefoss: Carl Bonnevie.
 Ulvik: Klaus Sunnanaa.
 Undset: Oskar Lindberget.
 Vågåmo: Olav Næss.
 Våler: Johan Lundnes.
 Vadheim: Kaare Fostervoll.
 Vadsø: Thor Gravdahl.
 Vaksdal: John Andraa.
 Valestrandfossen: Trygve Bull.
 Vallset: Nils J. Nilsen.
 Valnesfjord: Erling Mentzoni.
 Vang: Kr. Fjeld.
 Vang i Valdres: Bernt Korslund.
 Vardal: Dag Bryn.
 Vardø: Elias Volan.
 Vartdal: Bjarne Strand.
 Vatne: Johan Medby.
 Veblungsnes: Ivar Aarseth.
 Vegårdsfjordingen: Lars Larsen.
 Vegårdshei: Hans Helgesen.
 Veggli: Asbj. Bakke.
 Veidholmen: Petter Branem.
 Veldre: Ole Haget.
 Veme: Jon Vraa.
 Vemundvik: Reidar Olsen.
 Veneshavn: Odin Rostad.
 Vennesla: Alfr. Udland.
 Verdal: Johan Mjøsund.
 Verma: H. Frode Heen.
 Verrabotn: Øistein Langset.
 Vestby: Sigrid Syvertsen.
 Vestfossen: I. B. Aase.
 Vestnes: Lauritz Grønland.
 Vestre Gausdal: Klaus Kjelsrud.
 Vestsmøla: Johs. Kr. Bjøringsøy.
 Vigmostad: Anders Føreland.
 Vigra: Roald N. P. Skrede.
 Vik: Endre Føli.
 Vikar, Ådal: Ole Modalen.
 Vikersund: Tormod Ruud.
 Vikna: Sverre Urdshals.
 Vikvervet, Selbu: Per Almaas.
 Vingelen: Reidar Aamo.
 Vingerum: Ole Hjelt.
 Vinstra: Anton Jenssen.
 Visnes, Karmøy: T. Oftedal.
 Vistdalen: Harald Kjørsvik.
 Vivestad: Andreas Andersen.
 Volda: Olav Meisdalshagen.
 Voss: G. Natvig Pedersen.
 Vuku i Verdal: Johan Nordgaard.
 Ytre Rendal: Aksel Zachariassen.
 Ytre Vinje: Trygve Thorsen.
 Ytre Vrådalen: Knut Dukane.
 Ytterøy: Øivind Haugen.
 Ørje: Sverre Skaug.
 Ørland: H. O. Wika.
 Ørskog: H. Roth Hansen.
 Ørsta: Olav Meisdalshagen.
 Østby: Haakon Hoff.
 Østensjø: Johannes Dahl.
 Østre Jevnaker: Brynjulf Bull.
 Østre Slidre: Oscar Nilssen.
 Østre Toten: Alfred Ljøner.
 Øverbygd, Selbu: Kr. Rothaug.
 Øvre Rendal: Oskar Lindberget.
 Øyer: A. Moan.
 Øyslebø: Magnus Johansen.
 Øystese: Isak Flatabø.

Det nordiske samarbeid.

Den Nordiske Samarbeidskomiteen holdt konferanse i Oslo i dagene 15.—17. mai. I konferansen deltok fra

Danmark: Th. Stauning, Alsing Andersen, Tans Hedtoft-Hansen, C. Klüver fra partiet, og Chr. Jensen, Peter Andersen, Knud V. Jensen, Laur. Hansen og Hans Jacobsen fra Landsorganisasjonen. Finnland: K. H. Wiik og

Aleksi Aaltonen fra partiet, og K. A. Fagerholm og Eero A. Vuori fra Landsorganisasjonen. Sverige: P. Albin Hansson, Gustav Møller, Richard Sandler, Z. Høglund, Rickard Lindstrøm, Harald Åkerberg, Allan Vougt og Anders Nilsson fra partiet, og Aug. Lindberg, Gunnar Andersson, Axel Strand og Ragnar Casparsson fra Landsorganisasjonen. Norge: Oscar Torp, Johan Nygaardsvold, Halvdan Koht, Magnus Nilssen og Einar Gerhardsen fra partiet, og Olav Hindahl, Martin Tranmæl, Konrad Nordahl, Torbjørn Henriksen og Lars Evensen fra Landsorganisasjonen.

Konferansen behandlet den internasjonale situasjon, Nordens stilling til Folkeforbundet, den nordiske arbeiderbevegelsens stilling innen Arbeider-Internasjonalene, felles nordisk informasjons-byrå og visse flyktningsspørsmål.

Samarbeidskomiteens sekretariat blev lagt til Oslo med Oscar Torp som formann og Einar Gerhardsen som sekretær.

I samarbeid med Arbeidernes Ungdomsfylking og Arbeidernes Opplysningsforbund arrangerte partiet fellesreise til «Nordiska Damokratiens dag» 26. juni, som blev holdt i Åbo i Finland. Det var 56 deltagere med på turen. Oscar Torp talte på stevnet.

Den Sosialistiske Arbeider-Internasjonale.

Partiets landsmøte i mai 1936 gjorde enstemmig følgende vedtak:

Det norske Arbeiderparti vil understøtte ethvert initiativ som kan føre til samling av den internasjonale arbeiderklasse. Hvis det i landsmøteperioden inntrener en situasjon som gjør spørsmålet om en endring i partiets internasjonale stilling aktuelt, kan landsstyret sende spørsmålet til foreningene til behandling, og fatte vedtak på grunnlag av foreningenes uttalelser.

I henhold til dette mandat blev spørsmålet om å melde partiet inn i den Sosialistiske Arbeider-Internasjonale behandlet av Landsstyret i møte 9.—10. januar.

Landsstyret besluttet å sende spørsmålet til uravstemning i partiavdelingene med forslag om innmeldelse.

Et mindretall på 3 medlemmer stemte for at spørsmålet skulde utstå til behandling på partiets landsmøte 1939.

Landsstyret bemyndiget Centralstyret til å bringe medlemsskapet i Internasjonalen i orden, hvis uravstemningen viste et sikkert flertall for innmeldelse.

Landsstyrets begrunnelse for forslaget var dette:

Selv om Det norske Arbeiderparti i en årrekke ikke har vært organisatorisk tilsluttet noen internasjonal arbeiderorganisasjon, har viljen til internasjonalt samarbeid alltid vært sterkt og levende. I det program som blev vedtatt av samlingskongressen i 1927, heter det: «Kampen mellom borgerklassen og arbeiderklassen, mellom kapitalisme og sosialisme, føres i den tid vi gjennomlever, parallelt i alle land. En seier eller et nederlag for ett lands arbeiderklasse, er en seier eller et nederlag også for den norske arbeiderklasse.» — Disse ord har idag fått fornyet aktualitet. Den norske arbeiderbevegelse har da også i alle disse år levert beviser på internasjonal solidaritet,

overfor den italienske arbeiderbevegelse, under og etter kampene i Tyskland, Østerrike og Saarområdet og nu sist under kampen i Spania.

Når denne levende solidaritetsfølelse ikke også kunde finne uttrykk i tilslutning til en internasjonal organisasjon, skyldtes det de voldsomme motsetningsforhold som rådet innen internasjonal arbeiderbevegelse. Spørsmålet om internasjonal orientering kunde da lett medføre fare for samholdet innen vårt eget parti. Under disse omstendigheter kunde Det norske Arbeiderparti bare gi uttrykk for den sterke vilje til *organisatorisk* samling som hele tiden har vært — og fremdeles er — toneangivende for dets internasjonale stilling. I en uttalelse godkjent av landsmøtet i 1933 heter det således: «Det norske Arbeiderparti ser det som sin viktigste oppgave å arbeide for internasjonal samling på et sosialistisk og klassemessig grunnlag. Forutsetningen for en seierrik fremgang for arbeiderne er at striden innenfor arbeiderklassen bringes til ophør.» Disse ord har også sin gyldighet idag.

Partiet søkte samarbeid med andre frittstående partier for å fremme dette samlingsarbeid. Partiets oppgaver som masseparti og dets ønske om samarbeid med Den sosialistiske Arbeider-Internasjonales partier i de nordiske land lot sig imidlertid vanskelig forene med samarbeidet med de små uavhengige partiene. Heller ikke vilde det gå inn for dannelsen av en ny 4. internasjonale, som de uavhengige tok op i 1935, men som de senere har oppgitt igjen.

Idag ligger stillingen innen internasjonal arbeiderbevegelse ganske anderledes enn for bare et par år siden. De skarpe motsetningsforhold er avløst av kontakt og i enkelte land av samarbeid. Dermed er en av de viktigste hindringer for at Det norske Arbeiderparti også organisatorisk kan gi uttrykk for sin levende solidaritetsfølelse med arbeiderne i andre land, forsvunnet. I faglig henseende er det allerede skjedd. Den røde faglige Internasjonale er i oppløsning og det drives for tiden forhandlinger med den russiske landsorganisasjon om dens tilmeldelse til Den faglige Internasjonale. Da stillingen i internasjonal faglig henseende således var helt klarlagt, trakk Arbeidernes faglige Landsorganisasjon konsekvensen av den nye situasjon og meldte sig med overveiende flertall, uansett politisk opfatning, fra 1. januar 1935 inn i Den faglige Internasjonale. Ut fra den opfatning at stillingen også i internasjonal politisk henseende var tilstrekkelig klarlagt, vedtok Arbeidernes Ungdomsfylking på sitt landsmøte 1937 enstemmig å tilmelde sig Den sosialistiske Ungdoms-Internasjonale.

Det er derved opstått det ulogiske forhold at partiets medlemmer gjennom Landsorganisasjonen eller Ungdomsfylkingen i stor utstrekning er medlemmer av internasjonale arbeiderorganisasjoner, mens partiet som sådant ikke er det. Som fagorganiserte eller medlemmer av ungdomslagene er partiets medlemmer med på de vedtak som f. eks. fattes av fellesmøtene av den faglige og den politiske internasjonale, mens partiet er avskåret fra å ha noen innflytelse på disse vedtak, fordi det ikke er tilsluttet Internasjonalen. Det sier sig selv at dette i lengden er et helt uholdbart forhold, når en tenker på det intime samarbeide som pleies mellom den faglige og den politiske del av bevegelsen, så vel her i landet som internasjonalt.

Enn videre hemmes det nordiske samarbeide, som i den foreliggende situasjon er av så vesentlig betydning, av at Det norske Arbeiderparti ikke er tilsluttet Internasjonalen. Dette er gjentatte ganger fremhevet av de danske

og de svenske delegerte. Det fremgår også tydelig av protokollen fra den første nordiske samarbeidskonferansen etter krigen, hvor Det norske Arbeiderparti deltok i Stockholm 1934. Det heter her: «Dette samarbeide kan på grunn av at Det norske Arbeiderparti og den norske landsorganisasjon ikke tilhører de internasjonale som de øvrige lands politiske og faglige arbeiderbevegelser er tilsluttet, ennå ikke gi sig uttrykk i en felles nordisk samarbeidskomité, men kommer til å fortsettes gjennom konferanser til behandling av sosiale, økonomiske og politiske spørsmål som er av felles interesse for de nordiske land.» — Siden denne uttalelse blev vedtatt, har Arbeidernes faglige Landsorganisasjon tilsluttet sig Den faglige Internasjonale, men et regulert, organisatorisk samarbeide hemmes like fullt av at Det norske Arbeiderparti ennå står utenfor Den sosialistiske Arbeider-Internasjonale.

I den situasjon som råder i Europa idag, er det innlysende for enhver at internasjonalt samarbeid og samhold er mer nødvendig enn noensinne før. Til vern om freden og til kamp mot fascismen er det nødvendig at arbeiderne i alle land står sammen. Et bidrag til dette samhold vil det være, om Det norske Arbeiderparti også organisatorisk melder sig inn i den Internasjonale som representerer det overveiende flertall av Vest-Europas arbeidere, Den sosialistiske Arbeider-Internasjonale. Vi gjør oss ingen overdrevne illusjoner om dens slagkraft, men enhver må idag erkjenne at den er det eneste samlende uttrykk for Vest-Europas arbeidere og deres eneste internasjonale organ.

En innmelding vil ikke medføre noget inngrep i partiets politikk, idet Internasjonalen gjentatte ganger har fastslått at den fullt ut respekterer de enkelte, nasjonale partiers politiske selvbestemmelsesrett. Det er bare internasjonale spørsmål der samarbeides om.

Når partiet tilmelder sig Internasjonalen vil det selvsagt fortsette arbeidet for internasjonal samling og for et intimere samarbeide mellom Sovjet-Samveldets arbeidere og arbeiderne i de vest-européiske land. Norsk arbeiderbevegelse har allerede gjort en innsats på det faglige område i så henseende. Norsk arbeiderbevegelse har alltid tatt positiv stilling til det sosialistiske oppbyggingsarbeidet i Sovjet-Samveldet, selv om det har vært og fremdeles er motstander av de metoder og den taktikk som Den kommunistiske Internasjonale har brukt.

Men frem for alt er det av betydning for norsk arbeiderbevegelse å nå fram til et godt og tillitsfullt samarbeide med den politiske og faglige arbeiderbevegelse i Danmark, Finland, Island og Sverige. Ikke minst av hensyn til dette samarbeide bør Det norske Arbeiderparti nå slutte sig til Den sosialistiske Arbeider-Internasjonale.

Urvavstemningen.

I centralstyrets møte den 21. mars forelå resultatet av uravstemningen. Forslaget blev behandlet av 1618 foreninger som hadde et samlet medlemstall på 132 859. Det har vært 41 469 medlemmer til stede på møtene som har behandlet forslaget.

For forslaget var avgitt 36 075 stemmer, mot forslaget 3 951, og 1 443 har stemt blankt.

Forslaget var således vedtatt med 87 prosent av stemmene, idet 9.5 prosent har stemt mot og 3.5 prosent har stemt blankt.

Overensstemmende med landsstyrets bemyndigelse for centralstyret til å bringe medlemsskapet i Internasjonalen i orden hvis uravstemningen viser et sikkert flertall for innmeldelse, besluttet centralstyret å søke Sosialistiske Arbeiderinternasjonale om optagelse.

Den 28 .april kom det følgende telegram fra eksekutivkomitéen om at partiet var optatt som medlem:

«Sosialistisk Arbeiderinternasjonales eksekutivkomité har etterkommet Deres optagelsessøknad og enstemmig besluttet at Det norske Arbeiderparti anerkjennes som medlem av S. A. I. Hele Internasjonalen hilser på det gledeligste at det så kraftige norske arbeiderparti ved feiringen av 1. mai står i våre rekker.

Med sosialistisk hilsen

Louis de Brouckère, *Friedrich Adler,*
 president. sekretær.»

Centralstyret valgte som medlemmer av eksekutivkomitéen Martin Tranmæl og Einar Gerhardsen, med Finn Moe som varamann.

Siden partiet blev medlem av Internasjonalen er det holdt 2 møter i eksekutivkomitéen i 1938. Begge møter blev holdt i Brussel. På møtet den 29. mai deltok Einar Gerhardsen og Finn Moe. Den internasjonale politiske situasjon, særlig stillingen i Tsjekkoslovakia og Spania blev behandlet.

I møtet den 18. oktober deltok Finn Moe. Stillingen efter München-overenskomsten blev behandlet.

Vedtak av landsstyret.

Landsstyret vedtok i møtet 7., 8. og 9. oktober følgende beslutninger:

Regjeringens arbeidsoppgaver. — Forholdet til de borgerlige partier.

Landsstyret har sammen med Regjeringen og stortingsgruppens styre drøftet den politiske og økonomiske situasjon i forbindelse med opstillingen av statsbudgettet 1939—40.

Landsstyret slutter sig til de retningslinjer Regjeringen har fulgt og vil følge når det gjelder å bekjempe arbeidsløsheten, reise og utbygge arbeidslivet og gjøre det produktive arbeid mer lønnsomt, for etterhvert å skape større muligheter for videre framsteg på det sosiale og kulturelle område.

I forbindelse med det nye budgettframlegg meddelte Regjeringen at den arbeidet med planer om ekstraordinære tiltak for en videreføring av den arbeidsreisingspolitikk som partiet har gått inn for.

I første rekke gjelder dette den videre industrireiseing og elektrisitetsforsyning, bedring av boligforholdene og øket utbygging av landets jernbane- og veinett.

Landsstyret har også drøftet Regjeringens parlamentariske stilling og forholdet til de borgerlige partier, og vil uttale at det ikke finner at spørsmålet om en parlamentarisk flertallsregjering for tiden er aktuelt. Skulde

imidlertid situasjonen forandres og gjøre det påkrevd å skaffe landets Regjering et sikkert parlamentarisk flertall bak sig, er partiet villig til samarbeide med andre partier som står på et klart demokratisk grunnlag, for å trygge folkestyret og det arbeidende folks interesser.

Partiets stilling til Norsk Bonde og Småbrukarlag.

Det norske Arbeiderparti søker i sin landbrukspolitikk å bedre å trygge stillingen for alle befolkningslag på landsbygda, i første rekke for de middelstore og små brukere og for skog- og landarbeiderne. I Skog- og Landarbeiderforbundet har landbrukets arbeidere reist sig en stor faglig organisasjon som i samarbeid med den øvrige arbeiderbevegelse går inn for å fremme skog- og landarbeidernes kår.

Småbrukerne og bønderne har også sin egen faglige organisasjon i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Det vil for de middelstore og små jordbrukere være av den aller største betydning at deres egen faglige bevegelse blir en sterk og omfattende organisasjon, med evne til å sette noe inn i kampen for den jordbrukende befolknings interesser.

Det norske Arbeiderpartis landsstyre retter en opfordring til alle jordbrukere som er tilsluttet partiet, at de melder sig inn i et lag tilsluttet Norsk Bonde- og Småbrukarlag, og aktivt blir med i arbeidet for å bygge ut og fremme denne betydningsfulle organisasjon.

I tilslutning til dette vedtak blev det henstillet til Landsorganisasjonen og partiets samarbeidskomité om å sette ned et utvalg med det oppdrag aktivt å understøtte gjennomføringen av de arbeidsoppgaver småbrukarlaget arbeider med og formidle samarbeidet mellom de fagforeningsfolk og de partifeller som er med i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Straks efter landsstyremøtet nevnte samarbeidskomitéen op Johan Ødegaard, Lars Evensen og Einar Gerhardsen som utvalg.

Partiets stilling til Norges Fiskarlag.

Det norske Arbeiderpartis landsstyre gir sin tilslutning til arbeide som er gjort fra partifellers side innenfor Norges Fiskarlag for å styrke organisasjonen og sette den i stand til effektivt å ivareta fiskerbefolkningens faglige og økonomiske interesser.

For ytterligere å styrke dette arbeide må våre partiavdelinger i kystdistriktene virke for at alle interesserte fiskere som er partifeller går inn i de lokale fiskarlag og tar aktiv del i agitasjons- og organisasjonsarbeidet.

D. N. A.s politikk på fiskerienes område tar sikte på en trygging av fiskernes arbeids- og levekår gjennom forskjellige former for samvirke og rådgjerder for å bedre lønnsomheten og skape større avsetningsmuligheter for landets fiskeriprodukter. Da denne politikk må søkes fremmet gjennom fiskernes faglige og økonomiske organisasjoner, er styrkelse av disse av den aller største betydning, og landsstyret forutsetter at det blir etablert det beste samarbeid mellom de forskjellige institusjoner som arbeider med fiskernes problemer.

I tilslutning til denne uttalelse blev det henstillet til Centralstyret om å nevne op et fast utvalg.

I Centralstyrets møte den 24. oktober blev det bestemt å opnevne fiskeriuvalg som rådgivende utvalg for Centralstyret i fiskerispørsmål og formidle samarbeidet mellem partiet og partiets representanter i de komitéer og institusjoner som beskjeftiger sig med fiskerispørsmål og skal ta sig av arbeidet for å få de partifeller som er fiskere til å melde sig inn i Norges Fiskarlag og ta aktivt del i arbeidet for å styrke fiskarlaget.

Som medlemmer av utvalget blev valgt: P. Thorvik, formann, Ingvald Haugen, Alfred Skar, Elias Volan, Aldor Ingebrigtsen, Birger Bergersen, Jens Steffensen, Klaus Sunnanaa, Abraham Hansen. De 4 første danner arbeidsutvalg.

Manifest fra landsstyremøtet.

Europa har på ny gjennomgått en voldsom krise, som førte verden til randen av en ny katastrofe. De demokratiske stormakter bøiet av for de fascistiske diktaturlands trusler. De prisgav Tsjekkoslovakia, svekket den demokratiske front mot fascismen og nazismen og kjøpte den dyreste fred for Europa. Den nye stormaktsgrupperingen fører med sig den største usikkerhet og fare for de små nasjoner, en enda villere kapprusting med utsikt til en ny verdenskrig.

De siste tiders skjevnesvangre begivenheter, den vedvarende utrygghet, krise og krigsfare betyr en ytterst alvorlig påkjenning for arbeiderbevegelsen i alle land. Arbeiderklassen må se denne kjensgjerning i øinene. Den må sette alt inn på å styrke bevegelsen og dermed demokratiets maktstilling.

I den internasjonale politikken må partiet og Regjeringen gjøre alt som gjøres kan for å styrke den tanken som ligger til grunn for Folkeforbundet og for å holde det oppe og bygge det ut som redskap for mellempolkelig samarbeide og for fredelig løsning av tvistemål. Bare på den veien kan det være håp om å ta op igjen arbeidet for internasjonal avgrensing av rustningene og for nedvæbning. Den internasjonale klassesamhørighet må styrkes og samarbeidet utbygges. Solidaritetsaksjonen for det demokratiske Spania må fortsettes og styrkes, og alt vi evner må settes inn for å hjelpe de tsjekkoslovakiske flyktninger.

Her i landet må alle krefter forenes for resolutt å gjennomføre en fullstendig politisk samling i tilslutning til Det Norske Arbeiderparti. Landsstyret oppfordrer de fagforeninger som ennå står utenfor partiet til å forberede foreningenes tilslutning til vårt parti. En understreker landsstyrets tidligere uttalelse: at medlemsskap i Arbeiderpartiet forutsetter full og aktiv solidaritet fra alle partimedlemmers side.

Videre fremhever landsstyret nødvendigheten av å drive et omfattende og planmessig opplysningsarbeide i alle våre partiavdelinger, kvinneavdelinger, ungdomslagene og fagforeningene. Dette opplysningsarbeidet må ta sikte på å underbygge en fast sosialistisk overbevisning og innstilling, en full og hel klassesolidaritet mellom de forskjellige gruper av det arbeidende folk, og en sterk og bevisst vilje til samfundsmessig medansvar. Våre partiavdelinger og fagforeninger må ta op til drøfting de nye aktuelle politiske problemer

og arbeidsoppgaver som nå står på dagsordenen: en mer omfattende arbeidsreising og dens finansiering, den samfundsmessige regulering og kontroll av arbeids- og næringslivet under medvirken av arbeidernes egne organer, fagbevegelsens forhold til den politiske bevegelse, en solidarisk lønnspolitikk og andre viktige økonomiske og politiske spørsmål som partiet, fagorganisasjonen og Regjeringen arbeider med. Det er av avgjørende betydning for den videre framgang at arbeiderne helt ut forstår rekkevidden av disse arbeidsoppgavene.

Landsstyret understreker på det sterkeste betydningen av en rik og aktiv partivirksomhet, en inngående og tillitsfull partimessig drøfting av de aktuelle problemer og det best mulige samarbeide mellom den faglige og politiske bevegelse. Tvers igjennom gruppe- og distriktsinteresser er det samfundsynet og solidariteten som må være det sterke grunnlaget for vårt partiarbeide og vår politiske kamp.

Situasjonens alvor krever at den politiske samling må gjennomføres fullt og helt. Folkeflertallet må vinnes for Det Norske Arbeiderparti og landets fremtid trygges gjennom en ubrytelig solidaritet mellom arbeidsfolket i Norge.

Conrad Mohrs legat.

Til Conrad Mohrs legats stipendier for studie av sosialismen innstilte Centralstyret Fredrik Haslund, Henry Karlsen, Nils Langhelle og Arnfinn Vik. Stipendiet blev tildelt Fredrik Haslund og Henry Karlsen.

Innstillingskomité for Centralstyret var Oscar Torp, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Olav Hindahl og Einar Gerhardsen.

Arbeiderbevegelsens monument.

Billedhuggeren Per Palle Storm som ved konkurransen om monumentet i 1937 fikk 2 av sine utkast premiært, har efter opdrag av Centralstyret utarbeidet nytt utkast. Det nye utkast er godkjent, men det er ikke truffet bestemmelse om å sette i gang arbeidet med utføringen av monumentet.

Forhandlinger med Norges Kommunistiske parti om samling.

Det Norske Arbeiderparti besluttet på sitt landsmøte i mai 1936 å innby Norges kommunistiske parti til forhandling om samling i ett parti uten organiserte fraksjoner og på grunnlag av Det norske Arbeiderpartis prinsipper, retningslinjer og politikk.

Denne beslutning blev meddelt Kommunistpartiet, men det kom intet svar på henvendelsen.

Spørsmålet blev derefter behandlet av Det norske Arbeiderpartis landsstyre i juni 1937. Foranledningen var en henvendelse fra de to partiers fylkesorganisasjoner i Telemark. Landsstyret vedtok å fastslå at landsmøtets vedtak fremdeles stod ved makt, og i tilfelle av at Norges kommunistiske parti vilde akseptere landsmøtets samlingsgrunnlag, blev centralstyret bemyndiget

til å opta forhandlinger. Etter at meddelelse herom var sendt kommunistpartiet, kom det den 30. juni svar hvori kommunistpartiet erklærte sig villig til å opta forhandlinger på det angitte grunnlag. Det blev derefter holdt en foreløbig konferanse mellem representanter for de to partier den 8. juli, men forhandlingene blev utsatt til efter kommunevalget.

Den 15 .november 1937 blev derefter de egentlige forhandlinger optatt. I dette møte deltok for Det norske Arbeiderparti *Oscar Torp, Olav Hindahl og Einar Gerhardsen*. For kommunistpartiet deltok *Egede Nissen, Henry W. Kristiansen, Halvor Sørum og Emil Løvlien*. I denne konferanse fremla kommunistpartiets representanter en lengere skrivelse, hvori det nærmere presiserte sitt syn på grunnlaget for samlingen. Dette var nærmere utformet i følgende 6 punkter:

1. Det forente parti vil være et marxistisk parti som er uavhengig av borgerskapet og fører en konsekvent proletarisk klassepolitikk i det samlede arbeidende folks interesse.
2. Det forente Arbeiderparti vil samle alle lag av den demokratiske befolkning mot reaksjon og fascisme. Det fører en aktiv kamp mot den imperialistiske krig.
3. Det forente Arbeiderparti står uten forbehold på Sovjet-Unionens side, sosialismens land, og tillater ingen sovjet-finedtlig optreden fra parti-prensens og partifunksjonærenes side.
4. Det forente Arbeiderparti vil avgjort bekjempe den kontrarevolusjonære trotskisme og vil ikke tåle trotskister i partiaviser eller andre ansvarlige partifunksjoner.
5. Det forente Arbeiderparti garanterer et indre partidemokrati i sine rekker og retten til fri meningsytring for alle medlemmer med det formål å styrke partiet ideologisk, politisk og organisatorisk.
6. Det forente Arbeiderparti understøtter Den kommunistiske Internasjonales bestrebelse for opprettelse av arbeiderklassens enhetsfront og den antifascistiske folkefront i de enkelte land, og for opprettelse av enhet i den internasjonale arbeiderbevegelse, og tillater intet fiendtlig forhold til Den kommunistiske Internasjonale.

På dette møte blev samlingsspørsmålet også drøftet under den synsvinkel at Det norske Arbeiderparti gikk inn i Sosialistiske Arbeider-Internasjonale.

Nytt forhandlingsmøte blev holdt den 14. desember 1937. Her blev det bragt på det rene at kommunistpartiet var villig til å fortsette forhandlingene om samling selv om Det norske Arbeiderparti besluttet å gå inn i Sosialistisk Arbeiderinternasjonale — under forutsetning av at man blev enig om de andre spørsmål. I dette møte la Arbeiderpartiet frem følgende skrivelse, stilet til Det kommunistiske parti:

«Det norske Arbeiderpartis centralstyre har fått sig forelagt protokoll fra de to møter som er holdt av representantene for Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske parti om samlingsspørsmålet. Erklæringen fra Norges kommunistiske parti av 22. september er også lagt fram.

Det norske Arbeiderpartis centralstyre må i samlingsspørsmålet holde sig til det mandat det har fått av partilandsmøtet i mai 1936. Landsmøtet ved-

tok å innby Norges kommunistiske parti til forhandlinger om samling i ett parti uten organiserte fraksjoner og på grunnlag av Det norske Arbeiderpartis prinsipper, retningslinjer og politikk.

På dette grunnlag har kommunistpartiet i en skrivelse av 30. juni d. å. erklært å ville opta forhandlinger om samling.

Grunnlaget for forhandlingene skulde således være klart.

I erklæringen av 22. september oppstiller kommunistpartiet en del punkter som det vil ha drøftet under forhandlingene.

Når det gjelder punktene 1, 2, 3, 5 og 6 henvises til partiets programmer og praksis. Med hensyn til det spørsmål som er reist under punkt 4, uttaler centralstyret som sin opfatning at den trotskistiske bevegelses idéer og politikk er i strid med Det norske Arbeiderpartis syn. Arbeiderpartiet bekjemper nemlig enhver dogmestridd og splittelse som fører til svekkelse av arbeiderklassen, og medlemskap i den trotskistiske organisasjon vil derfor være uforenlig med medlemskap i Det norske Arbeiderparti.

Centralstyret vil videre fastslå at Det norske Arbeiderparti bygger på folkestyret og bekjemper enhver form for diktatur. Vi henviser til punktet om de demokratiske rettigheter i partiets arbeidsprogram: *Det norske Arbeiderparti vil oprettholde og utvide folkets demokratiske rettigheter som organisasjonsfrihet, yringsfrihet, pressefrihet, religions- og åndsfrihet og energisk motsette sig et hvert inngrep i disse rettigheter.*»

I dette møte meddelte Det norske Arbeiderpartis representanter at partiets landsstyre var innkalt til møte den 9. januar 1938 og at samlingsforhandlingene måtte være bragt frem til avslutning innen dette møte.

Nytt forhandlingsmøte blev holdt den 30. desember. I dette møte la kommunistpartiets representanter frem følgende skrivelse, stilet til Det norske Arbeiderpartis centralstyre:

«Kamerater!

Til deres brev angående samlingsforhandlingene av 14. desember dette år, vil vi på vegne av vårt partis sentralkomité gi følgende svar:

Vi betrakter det som en gledelig kjensgjerning at der mellom Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske parti er opnådd kontakt om opprettelsen av enheten i den norske arbeiderbevegelse. Allerede resultatet av den første føling i juli var jo at begge partier kunde konstatere at mulighetene for forhandlinger om samling var til stede. Utsikten til å kunne føre disse forhandlinger videre blev lettet ved at Det kommunistiske parti erklærte sig beredt til å anta D. N. A.s prinsipielle program som grunnlag for Det forente Arbeiderpartis program. Dermed fikk man et fra begge hold anerkjent grunnlag for drøftelse av samlingen.

Med utgangspunkt i dette grunnlag fremla Det kommunistiske parti i sin erklæring av 22. september d. å. forslag til diskusjon om en samlingsplattform. Vi gikk i våre forslag ut fra at våre felles interesser bestod i å skape en varig enhet. For å opnå å sikre dette skulde det gjennom en åpen meningsutveksling bli skapt full klarhet og enighet i de viktigste spørsmål.

Svarskrivelsen fra Deres centralstyre inneholder så vidt vi forstår ikke noe endelig svar på de 6 punkter vi har foreslått som diskusjonsgrunnlag.

Men idet centralstyret i anledning vårt forslag (punktene 1, 2, 3, 4, 5 og 6) henviser til D. N. A.s program og praksis, oppfatter vi dette svar således at centralstyret ikke har avvist de av oss foreslåtte punkter, men at det enten betrakter dem som værende i overensstemmelse eller i det minste forenlig med D. N. A.s program og praksis. Angående punkt 4, som er foreslått av oss (stillingen til trotskismen), har centralstyret uttalt at trotskismen «er i strid med Det norske Arbeiderpartis syn» og at «medlemskap i en trotskistisk organisasjon vil derfor være uforenlig med medlemskap i Det norske Arbeiderparti». Denne centralstyrets stillingtagen tar vi til etterretning med tilfredshet og håper at det på grunnlag av dette svar fra centralstyret kan opnåes enighet om kampen mot trotskismen, slik som vi har foreslått det, at partiet ikke vil tolerere trotskistene i partiavisene eller i andre ansvarlige funksjoner, da disse gjennom sitt undergravningsarbeide bare skader arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen.

Idet vi venter at samlingsforhandlingene vil føre frem til et hellbringende resultat for arbeiderklassen og det arbeidende folk, anmoder vi Det norske Arbeiderpartis representanter om i kommende konferanser å medvirke til at forhandlingene fører til et gunstig resultat. Dette kan best opnåes ved at det i den tid samlingsforhandlingene pågår gjennomføres et nært og faktisk samarbeide om de mest påtrengende oppgaver som ikke tåler noen utsettelse.

Allerede i vår skrivelse av 22. september har vi derfor foreslått å oprette et intimt samarbeide mellom partiene for bedre lønns- og arbeidsvilkår, for alle fagforeningers kollektive tilslutning til D. N. A., for å styrke solidaritetsbevegelsen for det republikanske Spania og for å utvikle og styrke fredsbevegelsen (R. U. P.). Imidlertid har begivenhetene også stillet oss noen andre oppgaver som det haster med, således nødvendigheten av kampen mot dyrtiden i vårt land og den felles organisering av boikotten mot den forbryterske japanske imperialisme.

Hvad angår spørsmålet om D. N. A.s eventuelle innmeldelse i 2. Internasjonale, som nå er stillet av D. N. A.s ledelse og som D. N. A.s representanter har villet vite vår mening om, så henviser vi til den avvisende stilling som vi har tatt og som er almindelig kjent. Men vi erklærer samtidig at vi ikke betrakter dette spørsmål som en hindring for N. K. P.s samling med D. N. A. Dog er vi av den mening at et så viktig spørsmål som de internasjonale forbindelser først burde bli avgjort av Det forente Arbeiderparti. I tilfelle av at Det forente Arbeiderparti med flertall skulde beslutte sin innmeldelse i 2. internasjonale, erklærer vi oss beredt til lojalt å ta hensyn til denne beslutning. Men vi vil innenfor Det forente Arbeiderparti virke for at Det forente Arbeiderparti understøtter Den kommunistiske Internasjonales bestrebelse for å oprette arbeiderklassens enhetsfront og den antifascistiske folkefront i de enkelte land og for å skape enheten i den internasjonale arbeiderbevegelse. Og vi vil arbeide for at Det forente Arbeiderparti ikke tillater noe fiendtlig forhold til Den kommunistiske Internasjonale.»

Arbeiderpartiets representanter svarte at Kommunistpartiets skrivelse skulde bli lagt fram i partiets centralstyre og landsstyre.

Centralstyret behandlet hele saken i møte den 3. januar 1938 og besluttet å forelegge den med innstilling for landsstyret til behandling. Landsstyret behandlet saken i møte 10. januar. Landsstyret vedtok etter inn-

stilling av centralstyrets følgende beslutning. Det norske Arbeiderpartis siste landsmøte innbød Norges Kommunistiske parti til forhandlinger om samling i ett parti uten organiserte fraksjoner og på grunnlag av Det norske Arbeiderpartis prinsipper, retningslinjer og politikk.

Under de forhandlinger som er ført har Norges kommunistiske Parti ikke godtatt dette samlingsgrunnlag, og landsstyret fastslår derfor at disse forhandlinger ikke gir muligheter for en organisatorisk samling av de to partier på det grunnlag landsmøtet uttrykkelig fastsatte.

Det norske Arbeiderparti gikk til forhandlinger med opriktig vilje til å nå fram til et positivt resultat. Det er med dyp beklagelse landsstyret konstaterer at Norges Kommunistiske parti fremdeles føler sig mer bundet av parolene fra Den Kommunistiske internasjonale enn av hensyn til samhold og solidaritet med den norske arbeiderklasse. Det er imidlertid vårt håp at det ikke må gå for lang tid før også den kommunistiske bevegelse forstår hvor tvingende nødvendig det i denne tiden er at arbeiderne holder sammen — arbeiderne i hvert enkelt land og arbeiderne i hele verden. Enhetsfront og folkefront vil aldri kunne gi arbeiderklassen den makt og slagkraft som samlingen i en organisasjon vil gi den.

Det norske Arbeiderparti vil fortsatt sette kreftene inn for å fullbyrde samlingen av de norske arbeidere i ett parti. Dette arbeidet må bli en videreføring av det samlingsarbeide som har pågått uavbrutt siden klasse-samlingen i 1927 — arbeidet for å samle alle norske arbeidere i Det norske Arbeiderparti.

De medlemmer av Kommunistpartiet som virkelig mener at det nå er en livssak for de norske arbeidere å stå sammen i ett parti, og som kan godta Det norske Arbeiderpartis samlingsgrunnlag, er velkommen som medlemmer av partiet. Så sant de kommer til vårt parti på dette grunnlag og med redelig vilje til godt og solidarisk samarbeid, vil de bli mottatt som gode kamerater og partifeller.

Landsstyret vil — med særlig sikte på fagforeningenes medlemsskap i partiet — innskjerpe partilovens bestemmelser om at det er uforenlig med medlemsskapet i Det norske Arbeiderparti å stå tilsluttet et annet politisk parti og bestemmelsen om at partiet ikke tillater dannelsen av organiserte fraksjoner som har til oppgave å bekjempe partiet og dets beslutninger.

Medlemsskap i Det norske Arbeiderparti forutsetter full og aktiv solidaritet fra alle medlemmers side.

Det er nødvendig at det er klare linjer i partiets og partiavdelingens organisasjonsforhold.

Arbeiderbladet.

Året 1938 var et meget godt år med det beste driftsresultat i bladets historie.

Annonsene hadde fortsatt fremgang — både i spalter og inntekter. Abonnementet derimot har en liten svikt i antall i forhold til 1937.

Oplagskontrollen har også vært gjennomført fra 1938 og bekreftet av Notarius Publicus.

Gjennemsnittsoplaget har vært: Brutto: 61.861. Netto: 58.553.

* -

Landsutgaven «Fram» har hatt en liten fremgang i forhold til forrige år.

Arbeidernes Pressekontor

har i 1938 fortsatt sin virksomhet stort sett uforandret. Også i dette år har de *utenrikspolitiske begivenheter* krevet et veldig arbeide og store økonomiske offer fra kontorets side. A. P. hadde således egne medarbeidere både i Tsjekkoslovakia og i Spania. Det er stillet forslag om en fast ordning med en reisende medarbeider i de viktigste land. Kontoret har utvidet utsendingen av landbruksstoff. Som ny medarbeider på dette område er antatt redaktør Egeberg i Norsk Bonde- og Småbrukerlag, og det er truffet en ordning med et par byråer som leverer landbruksstoff om en fellesleveranse til hele arbeiderpressen. Småbrukstoffet blir stadig viktigere for avisene. Også i 1938 er sendingen av billedstoff utvidet.

Arbeiderbevegelsens Pressefond.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress i 1936 bemyndiget sekretariatet til å medvirke til opprettelsen av et Arbeiderbevegelsens Pressefond. Fondet skulde ha til oppgave: 1) å yde og formidle lån til anerkjente partiaviser, partiets trykkeriforetagender og forlagsvirksomhet. 2) å formidle innkjøp av papir, maskiner, materiell m. v. til disse virksomheter.

Kongressen bemyndiget videre sekretariatet til å stille inntil 10 pct. av Landsorganisasjonens kapital til disposisjon som lån til Pressefondets formål. Samtidig blev det henstilt til fagforbundene å gi en tilsvarende låneydelse til fondet.

Utlånsvirksomheten kom igang i oktober.

Styret for fondet er: Olav Hindahl, formann, I. B. Aase og Nic. Næss valgt av Landsorganisasjonens sekretariat, Einar Gerhardsen, O Kirkvaag og Alfred Ljøner valgt av partiets centralstyre.

Fondets sekretær er bestyreren av Arbeiderpressens økonomiske Samvirke, Arnold Wik.

Det 20de Århundre.

Tidsskriftet er kommet ut i 10 nummer.

Abonnementsantallet er steget endel. Redaktører har vært Finn Moe og Arne Ording.

Partipressen.

1938 har vært et godt år for partipressen. Abonnementstallet har steget og annonseringen har øket. Det er foretatt utvidelser og det er startet nye aviser.

«Finnmarken», Vardø utvidet i januar fra 2 ganger i uken til 3 ganger i uken.

«Moss og Omegns Arbeiderblad» utvidet i mars fra 3 ganger i uken til dagblad.

«Haugaland Arbeiderblad» utvidet fra 1. januar 1939 fra 3 ganger i uken til dagblad.

I Sogn og Fjordane gikk fylkespartiet igang med to aviser i desember. Det er «Sogn Folkeblad» i Leikanger. Det har som sitt distrikt indre Sogn. For den øvrige del av fylket overtok fylkespartiet en tidligere upolitisk bygdeavis «Gjallarhorn» i Førde. Begge aviser kommer ut to ganger i uken.

Ved årsskiftet 1938—39 bestod den samlede partipresse av i alt 44 aviser. 29 av disse var dagblad, 7 kommer ut 3 ganger i uken og 8 kommer ut 2 ganger i uken. Dessuten partiets tidsskrift «Det 20de århundre» som kommer ut med 10 nummer i året. By- og herredslagets meddelelser «Kommunalnytt» kommer ut 6 ganger i året.

Kvinnesekretariatets avis «Arbeiderkvinnen» kommer ut en gang hver måned. Arbeidernes Ungdomsfylkings organ «Arbeider-Ungdommen» kommer ut to ganger i måneden. Dessuten Fram-Fylkingens organ «Fram-Kameraten» som kommer ut 10 ganger i året.

PARTIAVISER VED ÅRSSKIFTET 1938—1939.

Dagblader:

- «Arbeiderbladet», Oslo, redaktør Martin Tranmæl.
- «Arbeider-Avisen», Trondheim, redaktør Ole Øisang.
- «Bergens Arbeiderblad», Bergen, redaktør Gunnar Ousland.
- «Dagningen», Lillehammer, redaktør Gunnar Hagerup.
- «Folkets Røst», Askim, redaktør Torbjørn Dahl.
- «Fremover», Narvik, redaktør Martin Aune.
- «Fremtiden», Drammen, redaktør Henry Karlsen.
- «Haldens Arbeiderblad», Halden, redaktør Johs. Stubberud.
- «Hamar Arbeiderblad», Hamar, redaktør Haakon Hoff.
- «Hortens Arbeiderblad», Horten, redaktør Paul Bentsen.
- «1ste Mai», Stavanger, redaktør T. Oftedal.
- «Kongsvinger Arbeiderblad», Kongsvinger, redaktør Aksel Zachariassen.
- «Nybrott», Larvik, redaktør Ingjald Nordstad.
- «Nordlands Fremtid», Bodø, redaktør L. O. M. Braseth.
- «Nordlys», Tromsø, redaktør Ingvald Jaklin.
- «Oppland Arbeiderblad», Gjøvik, redaktør Niels Ødegaard.
- «Rjukan Arbeiderblad», Rjukan, redaktør Knut Dalastøl.
- «Romsdal Folkeblad», Molde, redaktør Jacob Bolstad.
- «Sarpsborg Arbeiderblad», Sarpsborg, redaktør Nils Hønsvald.
- «Smålenenes Social-Demokrat», Fredrikstad, redaktør P. Moe-Johansen.
- «Sunnmøre Arbeideravis», Alesund, redaktør Erling Traaholt.
- «Sørlandet», Kristiansand, redaktør Olav Scheflo.
- «Telemark Arbeiderblad», Skien, redaktør Olav T. Vegheim.
- «Tiden», Arendal, redaktør Alf Salvesen.
- «Tidens Krav», Kristiansund, redaktør Sigurd B. Vandvik.
- «Vestfold Arbeiderblad», Tønsberg, redaktør Carl Gulbrandsen.

- «Vestfold Fremtid», Sandefjord, redaktør Sverre Hjertholm.
 «Moss og Omegns Arbeiderblad», Moss, redaktør Nils Gjerseth.
 «Haugarlands Arbeiderblad», Haugesund, redaktør E. Steffens.

3 ganger ukentlig:

- «Arbeidets Rett», Røros, redaktør Reidar Aamo.
 «Akershus Arbeiderblad», Lillestrøm, redaktør Oskar Gystad.
 «Finnmarken», Vardø, redaktør Peder Holt.
 «Folkeviljen», Harstad, redaktør Magne Jønsson.
 «Fram», Oslo, redaktør Martin Tranmæl.
 «Namdal Arbeiderblad», Namsos, redaktør Herm. Thornes.
 «Vestfinnmark Arbeiderblad», Hammerfest, redaktør H. Moe Jacobsen.

2 ganger ukentlig:

- «Eidsvoll Arbeiderblad», Eidsvoll, redaktør Hans Baarli.
 «Folkets Frihet», Kirkenes, redaktør Ivar Viken.
 «Gjallarhorn», Førde, redaktør Tor Grønnevik.
 «Helgeland Arbeiderblad», Mosjøen, redaktør Torfinn Skogaas.
 «Follo», Ski, redaktør Ole Hjelt.
 «Romerikes Blad», Jessheim, redaktør Jul. Halvorsen.
 «Sogn Folkeblad», Leikanger, redaktør Oskar Andersen.
 «Vadsø Arbeiderblad», Vadsø, redaktør Bjarne Olsen.

Tidsskrift og månedsblad:

- «Det 20de Århundre» (10 nummer årlig). Redaktører Finn Moe og Arne Ording.
 «Arbeiderkvinnen» (1 gang månedlig). Redaktør Aase Lionæs.
 «Arbeider-Ungdommen» (2 ganger månedlig). Redaktør Trygve M. Bratteli.
 «Fram-Kameraten» (10 ganger årlig). Redaktør Ola Brandstorp.
 «Kommunalnytt» (6 ganger årlig). Redaktør Bjarne Borgan.

Arbeiderpartiets by- og herredslag.

Beretning 1938.

Året 1938 må sikkert betegnes som det beste år kommunene har hatt på lange tider. De forholdsvis gode tider landet har hatt, har øket skattekraftene i kommunene i veldig grad, samtidig har statens aktive innsats gjennom gjeldssanering for kommunene og ved skatteutjevningen ledet kommuneforvaltningen inn i en sund utvikling. Det arbeide som er nedlagt helt siden 1935 for å rette op kommunene har i 1938 gitt sig tydelig utslag på alle områder innen kommunenes virkeområder. Selv om meget ennu mangler før en kan si at stillingen er god for alle kommunene, er det allikevel skjedd et omslag i kommunenes økonomiske og sosiale forvaltning som ingen kunde tenkt sig muligheten av for noen år tilbake.

Allerede i 1937 kom det til syne i de arbeiderstyrte kommuner og hos våre kommunefolk for øvrig en påtagelig større aktivitet for å nytte ut den

gode konjunktur for kommunene. Gjennem reising av tiltak på arbeidslivets område, sosiale og kulturelle tiltak, gav denne aktivitet sig utslag. I 1938 har denne utvikling fortsatt og i langt sterkere tempo enn tidligere. Og det er ikke tvil om at ved siden av rikspolitikken er det arbeidet i kommunene som har ført med sig at situasjonen er lysere og bedre enn før. Særlig er forandringen merkbar i landdistriktene.

Til tross for at 1938 ikke var valgår, og således et rolig år å regne for, øket virksomheten for By- og Herredslaget betraktelig dette året. Dette fremgår ikke minst av det rent ekspedisjonsmessige arbeide ved kommunalkontoret. Kontoret besvarte ca. 200 flere forespørslser i 1938 enn året før og dobbelt så mange som i 1935. Alle de nye lover på kommuneforvaltningens område, tiltak når det gjelder arbeidsreising, sosiale og kulturelle tiltak som har ligget nede og som de bedre tider muliggjør at en nå kan ta op på ny, medfører at behovet for rettleiing og bistand stadig øker.

Samtidig syner det sig også at organisasjonene viser en langt større interesse og forståelse for By- og Herredslagets virksomhet enn hvad tidligere var tilfelle. Kontingentinngangen gir et godt bilde av dette. I 1936 var innbetalt til By- og Herredslaget en samlet kontingent av 1 097 kroner, i 1937 4 053 kroner og i 1938 5 700 kroner.

Arbeidsutvalget har i 1938 holdt 6 møter og Landskommuneutvalget 1 møte. I alt er behandlet 30 saker.

Av de viktigste saker som har vært oppe til behandling kan nevnes:

De nye kommunelovene. Kommunalbankens rente- og utlånspolitikk. Beskatning av pantobligasjoner. Retningslinjer for fylkestigsgruppene. Husleielovkomitéens innstilling. Bevillingstvang ved erhvervsmessig bilkjøring. Arbeideres og funksjonærens representasjon i kommunale styre og utvalg. Samarbeidet mellem kommunegruppene og partiet m. fl.

By- og Herredslaget har i 1938 sendt ut 5 sirkulærer til organisasjonene.

I en rekke fylker er det i løpet av året avholdt kommunalkonferanser. Disse er for de flestes vedkommende kommet i stand ved direkte medvirkning fra kommunalkontoret. Sekretæren har deltatt som innleder ved i alt 18 konferanser. Men det er videre rapportert til kontoret 4 konferanser arrangert av kretspartiene uten medvirkning herfra. I alt er avholdt 22 konferanser. De emner som er blitt behandlet er stort sett følgende:

Samarbeidet mellem kommunegruppene og partiet. Arbeidsoppgaver i kommunene. De nye kommunelover. Revisjon av fattigloven. De nye skolelover.

Dessuten enkelte skattespørsmål og en rekke spørsmål av lokal karakter.

I tiden 13.—20. august ledet sekretæren et kommunalkursus ved Arbeidernes Høiskole. Der deltok 16 elever.

«Kommunalnytt» utkom i 1938 med 6 32-sidige hefter. I tidsskriftet er behandlet en rekke kommunale spørsmål både av teoretisk og praktisk art. Tidsskriftet er så vidt forståes tatt godt imot ute blandt kommunerepresentantene. Både økningen antall henvendelser til kommunalkontoret, så vel som den betraktelig bedre inngang av kontingent skyldes uten tvil for en stor del «Kommunalnytt». Skriftet gjør By- og Herredslaget kjent blandt kommunefolkene. — Centralstyret har besluttet at fra nu av skal skriftet komme ut med 40-sidige hefter.

Landskommunalutvalget hadde i 1938 til å begynne med samme sammensetning som året før. I årets løp er imidlertid Martin Liengen, Skog- og Landarbeiderforbundet gått ut. I hans sted er valgt Alfred Ljøner. Likeså er Landsorganisasjonens representant, Valdemar Nielsen, gått ut, og i hans sted er valgt Konrad Nordahl. For øvrig er sammensetningen som før.

Arbeidsutvalget har bestått av Adolf Indrebø, formann, Karl Andersen, nestformann, Oscar Torp og Valdemar Nielsen (Konrad Nordahl).

Kvinnesekretariatet.

Kvinnesekretariatet har i årets løp holdt 9 møter og behandlet 67 saker.

OPLYSNINGSVIRKSOMHETEN.

Studiekurser. I samråd med Oplysningsforbundet opfordret Kvinnesekretariatet fylkeskvinneutvalgene om å arrangere sommerleire med kurser for kvinnene.

Sommerkurser har vært holdt i Sør-Trøndelag og Inn-Trøndelag, Namdal, Hedmark, Opland, Østfold, Vestfold, Sunnmøre, Romsdal, Sogn og Fjordane, Rogaland, Telemark, Buskerud (2 kurser, et på Vinnoren i Numedal og et på Tofte i Hurum), samt Nordmøre, hvor kursene blev arrangert slik at de blev holdt 1—2 dager i hver kvinneavdeling.

Kvinnelige forelesere har vært Helga Evang, Ella Pedersen, Aslaug Aasland, Sigrid Syvertsen, Sonja Hagemann, Jørpeland, Aase Lionæs og Thina Thorleifsen.

Matdemonstrasjoner. Et av de spørsmål som i den senere tid har fått stor aktualitet, er ernæringsspørsmålet. Kvinnesekretariatet har derfor tatt saken op for å få matdemonstrasjonskurser i våre avdelinger, og i samråd med Fiskeridirektoratet i Bergen, Statens Kornforretning og Norske Melkeproducenters Landsforbund og Høyang Aluminiumsfabrikk er det lyktes oss å avholde flere utmerkede kurser med Lillemor Erken som lærerinne.

Fiskekurser i et antall av 70 har vært holdt på Hedemark, Opland, Vestfold og Telemark. Fra 30. oktober til 15. desember reiste Lillemor Erken i Nordland fylke, hvor hun hadde utmerkede demonstrasjoner i baking, melketter, grønnsakeretter samt fiskeretter. Kursene i Nord-Norge tok fatt i Sulitjelma og fortsatte til Søndre Salten, Finneide, Innstrand, Bodø, Rønvik, Svolve, Lødingen, 4 kurser i Narvik-distriktet og 2 i Ballangen. Det blev således i Nord-Norge avholdt 12 matstell-kurser à 3 dager for 200 elever, vesentlig husmødre.

AGITASJONEN.

Agitasjonsukene i tiden 1. til 15. oktober blev besluttet konsentrert om Vest- og Sørlandet. I samråd med kvinneutvalgene og fylkespartienes styrer blev det arrangert følgende turneer:

I *Sunnmøre* reiste Bertha Bele som foredragsholder. Hun holdt 13 foredrag og dannet 10 nye grupper.

I *Nordmøre* reiste Tea Hestnes, hvor hun holdt 12 foredrag for ca. 360 tilhørere og dannet 5 nye grupper.

I *Vest-Agder* reiste Teresie Nilsen, Øyestad, og holdt 14 foredrag for ca. 960 tilhørere og dannet Eiken Kvinnegruppe.

I *Aust-Agder* reiste Bodil Pedersen, Oslo, og holdt 18 foredrag for ca. 900 tilhørere og dannet Frolands Kvinnegruppe.

I *Hordaland* reiste Magda Kleppestø, Odda, og holdt 6 foredrag for ca. 260 tilhørere. Likeledes reiste Guri Almenningen, Voss, og holdt 7 foredrag. Aase Lionæs reiste 8 dager i Hordaland og *Rogaland* i slutten av august og holdt 5 foredrag.

I *Sogn og Fjordane* reiste Thina Thorleifsen og holdt 12 foredrag for ca. 800 tilhørere. Det blev lagt grunnlag for 2 nye grupper.

I *Rogaland* reiste Mette Oftedal, Olga Aarvik og Ågot Aunevik. Det blev dannet kvinnegrupper i Skudeneshavn, Åkra på Karmøy, Oltedal og Ålgård.

I *Romsdal* talte dessuten Konrad Knudsen og Alfred Skar under sin reise om kvinnenens tilslutning til partiet, og det blev dannet kvinnegruppe i Bud av Alfred Skar og i Tresfjord og Eidsvågen av Konrad Knudsen.

I *Sogn og Fjordane* talte også Oskar Andersen under sin reise om kvinnenens tilslutning til partiet.

For øvrig opfordret vi alle våre avdelinger til å holde møter i agitasjonsukene, og det er kommet meddelelse om mange vellykkede møter med tilslutning til de bestående kvinneavdelinger. Dessuten har vi fått meddelelse om at det er dannet følgende kvinnegrupper, foruten de 24 som er dannet under turneene:

I *Østfold* er dannet Tenor og Rolfsøy kvinneforeninger samt konstituert kvinnegruppe innen Askim Kjemiske Forening.

I *Buskerud* er det blitt dannet kvinneavdelinger i Rødsåsen, Filtvedt, Bogen og Verket i Hurum, Vegår i Norderhov og Gullaug i Lier, Uvdal og Veggli i Numedal og ved Nakkerud.

I *Akershus* er Skui Kvinnegruppe i Bærum dannet, Greverud kvinnegruppe i Opegård, samt Vetre og Holmen Kvinnegrupper i Asker.

I *Opland* er dannet kvinnegruppe i Snertingdal, Kraby, Stokkroen, Vindingstad og Grande krets kvinnegruppe i Vardal.

I *Vestfold* er Tjøme Kvinnegruppe dannet.

I *Sør-Trøndelag* er det dannet kvinnegruppe i Aust-Hitra og Berg og Valum Kvinnegruppe i Strinda.

I *Trondheim* er det blitt konstituert kvinnegruppe innen Konfeksjonsarbeidernes Forening.

I *Hedmark* er Øvre Vang Kvinnegruppe dannet.

I *Aust-Agder* er det dannet kvinnegrupper i Søndeled, Dølemo og Bosvik.

I *Vest-Agder* er det dannet kvinnegruppe i Breland og Høie, Greipstad, Torridal og Øyslebø.

I *Sunnmøre* er det blitt dannet kvinnegruppe i Fiskå, Sylte, Skodje og Borgøy.

I *Rogaland* er Valestrandsfossen og Skånevik kvinnelag dannet.

Fra *Tromsø* har vi fått meddelelse om at det er dannet kvinnegruppe i Olderdalen i Lyngen og i Målselv.

Fra *Finnmark* er det kommet meddelelse om stiftelse av Mehamn Kvinneforening.

I Oslo er det blitt konstituert kvinnegruppe innen Lysverkenes Fagforening. Dessuten er det blitt dannet kvinneforeninger av hustruer til medlemmer av Oslo Sporveisbetjenings Forening, Oslo og Omegns Garveriarbeiderforening og Oslo og Omegns Vaktmesterforening.

Tilsammen 62 grupper og 5 faglige grupper og foreninger. I alt blir det 67 nye grupper som er dannet i 1938.

I *agitasjonsmåneden* blev det som tidligere utgitt en brosjyre, «Hvad vil Arbeiderpartiets Kvinnebevegelse?», og plakater, og Kvinnesekretariatet har utgitt Håndboken i organisasjonsøiemed. Efter tilbud fra Østkantutstillingen har Kvinnesekretariatet opfordret by- og fylkeskvinneutvalgene om å arrangere møter med utstilling av boligutstillingen «Kvinner, slutt kjede».

Enkeltforedrag. Foruten de av sekretariatets medlemmer som har foretatt turneer, er det blitt holdt enkeltforedrag av Kvinnesekretariatets kvinnelige medlemmer. Sigrid Syvertsen 40 foredrag, Aase Lionæs 48 og Thina Thorleifsen 59 foredrag.

REPRESENTASJON.

Kvinnesekretariatet har vært representert på Vestfold-kvinnenes årsmøte den 26. mars, Vestlands-stevnet den 21.—22. mai, Sør-Trøndelag 26. juni og Vestlands-kvinnenes møte i Odda 4.—5. september ved Aase Lionæs.

Opland den 23. april, Aust-Agder den 22. mai og Vest-Agder 26. juni ved Sigrid Syvertsen.

Buskerud den 23. mars, Hedmark 9. april, Mørefylkene 12. juni og Østfold 14. august ved Thina Thorleifsen.

Dessuten har Kvinnesekretariatet efter innbydelse fra hovedkomiteen for Bekleddningsindustriens utstilling på «Vi Kan»-utstillingen i september vært representert ved Neimi Lagerstrøm.

På Det nordiske Badeforbunds kongress i juni ved Sigrid Syvertsen.

På Den nordiske Kvinnekonferanse i Helsinki i siste dagene i juli ved Sigrid Syvertsen og Thina Thorleifsen. Foruten representantene på kongressen arrangerte Kvinnesekretariatet en fellesreise hvor 14 kvinner deltok.

Som Sekretariatets representant i Landbruksdepartementets opnevnte komité for å fremkomme med plan for utdannelse av husstell-lærerinner har vært Sigrid Syvertsen.

I Landbruksdepartementets opnevnte komité for å fremkomme med forslag til forskrifter for konservering av frukt, bær, grønnsaker o. s. v. har Kvinnesekretariatet vært representert ved Thina Thorleifsen, og i Sosialkomiteen opnevnt av Sosialdepartementet, Johanne Reutz.

KVINNENES KRAV TIL MYNDIGHETENE.

Ansettelse av kvinner i alle Statens embeder.

I anledning av Regjeringens proposisjon om adgang til å ansette kvinner i alle Statens embeder har Sekretariatet henstilt til Stortinget å vedta Regjeringens forslag i saken.

Syketrygdloven. I anledning av den forestående revisjon av syketrygdloven har Kvinnesekretariatet sendt Sosialdepartementet følgende forslag:

«Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat er bekjent med at nå-

gjeldende lov om syketrygd er under revisjon, og vil i den anledning foreslå en del forandringer.

I Syketrygdlovens § 13. — 7. angående Trygdekassens ydelse, foreslås barselpenger utbetalt 6 uker før og 6 uker etter nedkomst til kvinner ansatt i privat tjeneste, og ikke som nu 2 uker før og 6 uker etter. — Etter Arbeidervernloven har kvinner nå krav på permisjon 6 uker før og 6 uker etter nedkomst. — Det er rimelig at Syketrygdloven forandres i overensstemmelse med Arbeidervernlovens forskrifter på dette punkt. Vi mener også at det så vidt mulig bør komme i stand en utjevning av de ydelser som alle kvinner ansatt i privat og offentlig tjeneste får, slik at det ikke tilfeldig beror på den enkelte arbeidsgivers velvilje om den ansatte skal få ydelser under svangerskap og sykdom, og heller ikke blir en skrikende forskjell på privat og offentlig tjeneste. Vi mener at svangerskap og nedkomst bør behandles som sykdom, og ydes barselpenger efter de satser som gjelder for syketrygden og som svarer til vedkommendes inntekter.

Med hensyn til medlems hustru, finner vi at den sum som ydes til hjelp, kr. 30.00, er altfor liten og bør forhøies, på samme tid som ydelsen ikke må bortfalle om vedkommende er på sykehus eller fødehjem.»

Protest. Kvinnesekretariatet har gjennom det tyske konsulat sendt rikskansler Hitler følgende protest:

«En ung, tysk mor, Liselotte Hermann, har siden 1935 sittet i tysk fengsel. Hennes «forbrytelse» består i at hun har en annen politisk opfatning enn det nuværende regimé i Tyskland.

Ethvert menneske, alle mødre, protesterer mot den krenkelse av menneskeretten som den det tyske rettsvesen har tilføiet Liselotte Hermann. 50,000 organiserte arbeiderkvinner i Norge følger med den største aks-pågivenhet Liselotte Hermanns sak.

50,000 norske arbeiderkvinner krever rettferdighet, krever frigivelse for denne unge mor.»

«*Arbeiderkvinner*». Fra 1. juli 1938 er «Arbeiderkvinnen» blitt utvidet til 32 siders format i dyptrykk. Oplaget er nu 19,000.

Sekretariatets medlemmer. Kvinnesekretariatets medlemmer er: Sigrid Syvertsen, formann, Lilly Hervig, viseformann, Aase Lionæs og Thina Thorleifsen, sekretærer. De øvrige styremedlemmer: Rachel Grepp, Johanne Reutz og Sigrid Løwe, med Annethe Pettersen, Neimi Lagerstrøm, Thyra Hansen og Rakel Seweriin som suppleanter. Sentralstyrets representanter i Sekretariatet er Eugen Pettersen og Arnfinn Vik, med Osvald Johnsen som suppleant. Sekretariatets representanter i Sentralstyret er Sigrid Syvertsen og Johanne Reutz, med Rachel Grepp og Lilly Hervig som suppleanter.

Agitasjon i hær og flåte.

Beretning fra Landsutvalget.

Landsutvalget for agitasjon i hær og flåte har bestått av Hjalmar Dyrendahl (formann) og Ola Brandstorp fra Det norske Arbeiderparti, Kåre Haugen og Gunnar Sand (sekretær) fra Arbeidernes Ungdomsfylking.

Utvalget har gitt ut brosjyren «Rekrutter inn i rekkene», skrevet av Håkon Lie, og «Marsjsanger for rekrutter». Begge kom ut i et oplag på 8000. Det er gitt ut et nummer av «Soldat-Avisen», under redaksjon av Kåre Haugen og Arnfinn Vik. Utvalget for Trandum og Gardemoen har gitt ut egen soldatavis med 3 nummer. «Arbeider-Ungdommen» er også i år kommet ut med et spesielt agitasjonsnummer for rekruttene, og en del av partiavisene tok inn en del stoff beregnet på rekruttene under våpenøvingene. Partiavisene er sendt regelmessig til ekserserplassene. På de fleste ekserserplasser er det dessuten delt ut agitasjonsmaterieell fra A. U. F.

15 av 21 utvalg har sendt inn rapport. Rapportene forteller om en god og livlig virksomhet. Det framgår av rapportene at det er holdt 3 store rekruttstevner (Setermoen, Fredrikstad og Elvegårdsmoen) og i alt 21 møter for rekruttene, derav 11 på Madlamoen. Bare noen få utvalg rapporterer om at det er dannet grupper av rekruttene. På Elvegårdsmoen blev det dannet 5 grupper, og i marinen blev det valgt tillitsmenn på de fleste fartøier, og disse tillitsmenn stod i stadig kontakt med utvalget.

Arbeidernes Ungdomsfylking.

Sentralstyret har hatt følgende sammensetning: Gunnar Sand, formann, Ørnulf Egge, Edvard Bull, Alf Ottesen, Hans Sundrønning og Hjalmar Dyrendahl. Den siste er Det Norske Arbeiderpartis representant. 1. og 2. varmann, Ella Pedersen og Peder Søyland, har møtt fast i sentralstyret. Under Brattelis permisjon fra 15. juli til 31. desember har Eivind Rasten møtt i sentralstyret med forslags- og talerett.

Landsstyret har bestått av: Arthur Arntzen, Østfold, Martin Evensen, Oslo og Akershus, Rolf Jacobsen, Solør-Odal, Harald Løbak, Østerdalen, John Hovelsrud, Hamar og omegn, Ola Rüste, Gudbrandsdalen, Arthur Johansson, Opland, Alf Grinderud, Buskerud, Reidar Christiansen, Vestfold, Hans Bergskaas, Telemark, Sigurd Marcussen, Aust-Agder, Olav Brunvand, Vest-Agder, Peder Johannesen, Rogaland, Konrad Milde, Bergen og Hordaland, Olav Finnebotten, Sogn og Fjordane, Arthur Lillevik, Sunnmøre og Romsdal, Olaf Gaupseth, Nordmøre, Ingv. Harborg, Dovre, Arvid Dyrendahl, Trøndelag, Aasm. Gjörv, Inntrøndelag, Per Johansen, Namdal, Torfinn Skogsaa, Helgeland, Oddleif Tolaas, Nordland, Nils Hoff, Nordre Salten, Helga Andersen, Troms, Arne Holdt, Øst-Finnmark og Odin Rønbeck, Vest-Finnmark.

Året 1938 har organisatorisk vært det beste år Ungdomsfylkingen har hatt. Vi har tidligere hatt år som viste en større vekst i medlemstallet, men vi har aldri før hatt en slik fasthet i alle organisasjonsledd som dette året. En så det best på det livlige arbeide som blev utført i sommermånedene — den periode som ellers har vært preget av slapphet i lagsvirksomheten. Studievirksomheten har også tatt sig op, og særlig har en del distriktslag tatt sig alvorlig av denne oppaven.

Oktober og november blev brukt til en landsomfattende agitasjon for Ungdomsfylkingen. Det blev sendt ut en hel del agitasjonsmaterieell, og

sammen med de øvrige hovedorganisasjoner blev filmen «Lønkene brytes» spilt inn. Den blev vist fram på et utall av ungdomsmøter. Det blev gjennomført 9 lengere turneer og en del kortere. Det rent tallmessige resultat av agitasjonen vil først vise sig i 1939, men det kan ved årsskiftet slås fast at agitasjonen blev meget vellykket.

Det er videre i samarbeid med Landsorganisasjonen gjennomført en agitasjon blandt hushjelpen.

Det blev ikke holdt noen landsleir i 1938. Til gjengjeld blev det holdt to store stevner 30.—31. juli på Kongsberg, hvor Johan Nygaardsvold og Rachel Seweriin talte. Dette stevnet samlet 6000 deltagere. Og på Hjerkin, hvor Martin Tranmæl, Hans Sundrønning og Gunnar Sand talte. Her var det samlet 2 500 mennesker. Det blev videre arrangert en teltleir i Troms for laga i Nord-Norge.

Til fagkongressen i mai blev det sendt en lengere skrivelse om ungdomsspørsmål som er aktuelle i samband med fagbevegelsens arbeide. Den behandlet viserguttene og hushjelpens forhold, den hevdet vårt syn på monopoliseringen og gikk særlig grundig inn på spørsmålet om yrkesopplæringen og lærlingeforholdene. I det siste spørsmålet blev det stilt et forslag som kongressen enstemmig sluttet sig til. I vedtaket støtter kongressen det program for yrkesopplæringen som blev trukket op av den felles komité i 1936 (kfr. A. U. F.s sosialprogram), den henstiller til fagforeningene å ta saken op, den henstiller til Regjeringen og Stortinget å vedta en lærlingelov, og den ber fagforeningene føre kontroll med lærlingenes forhold på arbeidsplassene.

Fylkingen har flere ganger vært i kontakt med fagorganisasjonen om viserguttsspørsmålet. På opfordring av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon blev det i samråd med Johs. Hansen avgitt en uttalelse i saken. Senere har Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund nedsatt en spesiell komité til å arbeide med saken. Komitéens formann er Johs. Hansen, og A. U. F.s representant der er Peder Søyland.

Det har også dette året vært drevet et godt samarbeide med Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Efter initiativ fra samarbeidskomiteen blev det holdt to felles studiekurser i Solør-Odal i januar måned. N. S. L. F. gav økonomisk støtte til kursene.

Efter initiativ av komitéen blev det videre arrangert felles sommerstevner i Østfold og i Inntrøndelag.

I henhold til vedtaket av landsstyrets møte i februar sendte A. U. F. samtidig med N. S. L. F. søknad om å bli tatt op i Landslaget for norske Jordbruksklubber. Landslaget meddelte senere at N. S. L. F. var tatt op, men at A. U. F. var nektet, da det var en politisk organisasjon. Efter innstilling fra samarbeidskomitéen vedtok begge organisasjoners centralstyret å meddele L. N. J. at enten måtte begge organisasjoner bli tatt op, eller også vilde ingen av dem gå med. Saken blev tatt op igjen av L. N. J.s råds møte i oktober, som meddelte at det tidligere vedtaket var fastholdt. Imidlertid gav rådet styret i oppdrag å utrede saken til neste råds møte.

I januar måned sendte centralstyret en lengere redegjørelse til statsråd Hjelmtveit om vårt syn på det da fremlagte komitéforslag til lov om yrkes-

undervisning for håndverket og industrien. I 1939 vil det bli lagt fram forslag til lov i dette emne.

Med centralstyrets bemyndigelse søkte A. U. F. konferanser med statsrådene Torp og Madsen for å få i gang forarbeidet til en almindelig lærlingelov. Etter konferansene blev det den 5. mars sendt en utførlig begrunnet redegjørelse av saken til Handelsdepartementet med forslag om å nedsette et utvalg til å utarbeide forslag til en slik lov. Dette utvalget var ikke opnevnt ved utgangen av året.

Da spørsmålet om yrkesskoler og lærlingeforhold skulde behandles av den internasjonale arbeidskonferanse i Genève i mai, vedtok centralstyret å sende en redegjørelse for de krav ungdommen stiller i de spørsmål. Ved A. U. F.s initiativ gjennom den nordiske samarbeidskomitéen sendte forbundene i Danmark, Finnland og Sverige lignende henvendelser.

Efter innstilling fra det sosiale utvalget vedtok centralstyret også en uttalelse om det forslaget som var lagt fram til ny lotterilov. Det viste sig at det framlagte forslag var meget ugunstig for arbeiderorganisasjonene, særlig for Fylkingens lag. Etter A. U. F.s initiativ fikk Arbeiderpartiets stortingsgruppe utsatt saken i 1938, og et spesielt utvalg arbeider med de endringer som må innarbeides når saken skal behandles av Stortinget i 1939.

I oktober blev det som vanlig sendt laga og herredspartiene en redegjørelse for de kommunale arbeidstiltak som kan gjøres, delvis med støtte fra staten.

Da Stortinget hadde vedtatt å forlenge valgperioden, blev det sendt det en henvendelse om, at hvis det ikke også vedtok forslagene om å sette ned stemmeretts- og valgbarhetsalderen, vilde denne faktisk bli forhøiet efter det vedtaket som var gjort.

Som kjent opnådde ikke forslagene tilstrekkelig flertall i Stortinget. Forslagene er tatt op på ny av arbeiderregjeringen. Det er centralstyrets forutsetning at Arbeidernes Ungdomsfylking sørger for at disse kravene blir kjent under valgkampen i 1940, og at det i 1941 blir arrangert en spesiell propaganda før Stortinget igjen skal realitetsbehandle saken i 1942.

A. U. F. er nå for alvor kommet med i det nordiske og internasjonale samarbeide. Sekretariatet for ungdomsforbundenes nordiske samarbeidskomité ligger således for tiden i Norge.

Laga har gjort en utmerket innsats i hjelpearbeidet for Spania og for de sudetyske flyktningene.

Fram-Fylkingen.

Fram-Fylkingen kunde ved utgangen av 1938 se tilbake på de første fem år av virksomheten sin, og resultatet syner at det grunnlaget organisasjonen blev reist på og de retningslinjer det har vært arbeidet efter er de rette. År for år har det vært en jevn og sikker opslutning om fylkingen, og var siste år større enn noe tidligere år både når det gjelder tilvekst av lag som medlemmer.

Ved årsskiftet 1934—35 var det 35 lag med 2000 medlemmer, 1935—36 var det henholdsvis 53 og 3000, 1936—37 75 lag og 3700 medlemmer og 1937—38

var det 93 lag og vel 5000 medlemmer. Samtidig er organisasjonen styrket innad og har fått en god kjerne som gir sikkert og solid grunnlag for utviklingen videre framover.

Organisasjonen.

I årets løp er det reist 31 nye lag. Samtidig har det dessverre på grunn av manglende fører og lokale vært nødvendig å stille 7 lag i bero, slik at nettotilgangen er 24 lag. Ved årets utgang var det dermed 117 lag som fylkesvis fordeler sig slik (nettotilgangen i parentes): Oslo 10, Akershus 23 (2), Østfold 13 (1), Aplan 4 (1), Hedmark 3 (1), Telemark 5 (1), Vest-Agder 2, Rogaland 7 (3), Buskerud 9 (2), Bergen 2 (÷ 1), Hordaland 2, Sogn og Fjordane 1, Møre 3 (1), Trøndelag 16 (4), Nord-Norge 7 (2), Aust-Agder 1, Vestfold 9 (7).

Ved årsskiftet 1937—38 hadde fylkingen 5054 medlemmer. Dette tallet er i 1938 steget med 1872 til 6926 ved årsskiftet. For 102 lag med tilsammen 6441 medlemmer forelå det oversikt over antallet gutter og jenter og deres alder — for 485 medlemmer forelå ingen slik spesifikasjon.

	Under 9 år	9—12 år	12—15 år	15—18 år	over 18 år		
Gutter	388	1111	1347	323	148	=	3317
Jenter	430	1099	1238	224	133	=	3124
Tils.	818	2210	2585	547	281	=	6441
						+	485
							6926

Lagas virsomhet på de forskjellige områder er betydelig øket i årets løp. Fra omlag halvparten av laga forelå det nærmere oversikt over denne, og disse tallene vil gi et inntrykk av deres virksomhet i årets løp.

Det blev holdt 821 lagsmøter, 3478 gruppemøter, 177 festmøter, 361 spesielle håndgjerningsmøter, i alt var det holdt 4837 møter. De gjennomførte videre 872 lengere og kortere turer med tilsammen 13 327 deltagere. Teatergrupper, talekor, leikarving, musikkgrupper og enkelte medlemmer optrådte 961 ganger til underholdning.

Det blev holdt 4 distrikts- og kretsleirer av flere dagers varighet, en rekke kortere leirer og stevner, et lag gjennomførte 14 dagers Danmarksturnering med 25 deltagere, og ved A. U. F.s sommerstevner på Hjerking og Kongsberg var også en rekke lag representert med tilsammen flere hundre reitlagere. I stor utstrekning har laga deltatt med spesialgruppene sine i underholdning på partimøter og andre organisasjoners tilstelninger. 1. mai var alle lag der det var høve til det med i demonstrasjonstog, fester og tilstelninger, og det stadig stigende antall foreldremøter vidner om øket og gledelig samarbeid med arbeiderhjemmene.

Efter anmodning av opdragelsesinternasjonalen satte Fylkingen på våren i gang en innsamling av skrivebøker og blyanter til de Spanske barn. Det

store antall nye skoler som blev opprettet i Spania og de vanskene borgerkrigen skapte førte til en prekær mangel på disse tingene våren 1938. Innsamlingen fikk god tilslutning fra laga som iale samlet inn 17 000 skrive- og kladdebøker og 5000 blyanter som blev sendt det spanske undervisningsministerium. De fleste laga har på sine respektive hjemsteder deltatt i innsamlingen ellers til den spanske civillbefolkning ved egne tilstelninger, ved å delta i bøsseinnsamlinger og ved utdeling av flyveblad og melkeboksinnsamlingen m. v.

I samband med 5-årsdagen blev det over hele landet arrangert særlige festmøter som fikk god tilslutning og blev bra propaganda. I Oslo arrangerte kretsen det største barnemøte organisasjonen har hatt. 1200 barn og 300 voksne fylte Verdensteatret.

Agitasjon, kurser og representasjon.

Agitasjonsvirksomheten har vært jevnt fordelt hele året med stigende krav om foredragsholdere til egne lag og til parti, kvinnegrupper, ungdoms- og avholdslag. Og det er fra kontoret formidlet noe over 100 foredrag. I en rekke distriktskonferanser og årsmøter i arbeiderorganisasjonene har det efter anmodning vært gjort greie for Fram-Fylkingen og dens virksomhet, og en har hatt en sterk kjensle av øket interesse og forståelse for viktigheten og betydningen av barnearbeidet. Nevnes må det gode tiltaket av Fylkesorganisasjonen i Vestfold som førte til stiftelse av 7 nye lag i fylket og gav noe av et gjennembrudd.

I samråd med Oplysningsforbundet er det formidlet film til fester og tilstelninger i laga, men mangelen på illustrerende og skikkelig film fra livet i Framlaga blir mer og mer følbart og er av de sakene som trenger en løsning.

Det er dessuten innledet samarbeide med kvinnegrupper, partiavdelinger og ungdomslag, sendt materiell og gjort andre tiltak for å skape grunnlaget for nye lag.

Kurser.

Arbeidet med utdanning av førere er fortsatt. I en rekke lag har det vært igang kurser for lagenes egne krefter, i enkelte distrikter har det vært kortere distriktskurser, og for første gang blev det i august arrangert en 8 dagers førerleir. Den lå på Utøya som velvilligst var stilt til disposisjon av Samorganisasjonen i Oslo og Akershus. Den fikk så stor tilslutning som det overhodet var mulig å ta imot, 70 deltagere fra alle landets kanter. Til og med Tromsø var representert. Dessuten deltok representanter fra den svenske og den danske broderorganisasjon. I leiren som blev ledet av Per Lie og Hans Sundrønning blev det undervist i alle praktiske ferdigheter og holdt en rekke forelesninger. Det var særdeles gode værforhold og leiren fikk et helt igjennom utmerket forløp.

Som vanlig fikk vi høre til å sende deltagere til to kurser i Sverige og ett i Danmark.

Representasjon.

På Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress møtte Ola Brandstorp og på Arbeidernes Avholdslandslags landsmøte møtte Hans Sundrønning.

På «De Unges Idrett»s påskekursus var Fram-Fylkingen representert ved Dagfinn Ommundsen, Stavanger og Uuga Ørnars lederleir var Fram-Fylkingen representert ved Oddlaug Andersen, Aker på de første og ved Bjarne Minde, Trondheim, på den andre.

Ellers er Fram-Fylkingen representert i Oslomarkas Friluftsråd ved Hans Sundrønning og Thor Larsen.

Instruksjonsmaterieil.

«Fram-Kameraten» er utvidet fra 10 til 12 nummer årlig og det er i året sendt ut 6 enkeltnummer og 4 dobbeltnummer i oplag fra 4000 til 12.500. Det blev i begynnelsen av året laget til en avis konkurranse som lagene sluttet godt op om, den omfattet 3 nummer og oplaget for disse 3 gikk op i 25.000. Det viser sig fortsatt vanskelig å få annonser til avisen, noe som vilde bety mye for økonomien.

Gjennem avisen har det i hvert nummer vært sendt ut innstruksjon og organisasjonsstoff med arbeidsanvisninger. Videre er For-Framføreren gitt ut med instruksjonsstoff og arbeidsanvisninger. I samband med Lederleiren er det sendt ut et hefte med anvisning på anlegg av førerkurser og stoff for dem. Den blev også utlevert til deltagerne i Utøykurset. Fram-Fylkingen har gitt ut en barnesangbak på 72 sider i et oplag på 6000. Sangene, i et antall på 73, er samlet og delvis forfattet av Arne Paasche Aasen, verdifulle bidrag er gitt fra Unga Ørnars sangbok og av de danske arbeiderdiktere Oscar Hansen og Harald Bergstedt.

Av hensyn til arbeidsmengden og alle de spørsmål som har meldt sig og krevd sin løsnung bl. a. når det gjelder instruksjonen gjorde landsrådet vedtak om å opnevne en del fagnemnder — med spesielle arbeidsopgaver — nemlig, Framsportnemnd, Underholdningsnemnd, nemnd for praktisk arbeid og Oplysningsnemnd.

Økonomien.

I år som tidligere er det mottatt bevilgninger fra Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. En rekke fagforbundslandsmøter har og i år vist Fram-Fylkingen sin interesse og bevilget oss bidrag.

Omsetningen av skjorter og annet tur-utstyr er øket betraktelig og vilde kunde økes ennu mer med bedre plassforhold og mer hjelp m. v.

Samarbeidet med andre organisasjoner.

Som det tidligere er pekt på så er utvilsomt interessen for Fram-Fylkingen i de øvrige arbeiderorganisasjoner sterkere en noen gang før. Særlig pekes det på kvinneorganisasjonenes og ungdomsfylkingens store interesse for barnearbeidet. En rekke av de nye lag som er stiftet i 1938 skyldes ikke minst disse organisasjoners både velvilje og initiativ.

Skandinavisk Samarbeide og Skandinavisk leir.

Dette er ytterligere utdypet i år. Det har vært holdt to samarbeids- møter, dene ene i Oslo, med deltagelse av Hilding Skjøld og Ernst Drosthede, og Fram-Fylkingens landsråd. Her blev en rekke felles saker inngående drøftet. Her blev det enighet om arrangementet av en felles skandinavisk

leir i Sverige i 1939. Det tekniske arrangement skal foreståes av Unga Ørnar, og i desember deltok Ola Brandstorp sammen med Hilding Skjøld og Ernst Drosthede i befaringen av leirplasser i Sverige. En festet sig ved en plass ved Falkenberg på Sveriges vestkyst og tiden blev fastsatt til 22.—31. juli. Det regnes med 4000 deltagere, og den blir dermed den største barneleir nordisk arbeiderbevegelse har hatt. Ellers har det vært utvekslet materiell, gjensidig representasjon m. v. Samarbeidet er det aller beste og alle tre organisasjoner er i jevn fremgang og teller til sammen 35.000 medlemmer.

Landsrådet: Dag Bryn, Per Lie og Georg Hagelin fra D. N. A. Valdemar Nielsen og Erling Kiil fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon før kongressen. Arthur Ruud og Neimi Lagerstrøm efter kongressen. Peder Søyland og Werna Gerhardsen fra A. U. F. Sigurd Halvorsen og Ola Brandstorp fra A. I. F. Bjørn Eriksen fra Arbeidernes Avholdslandslag.

Landsførere: Ola Brandstorp.

Nestlandsførere: Werna Gerhardsen og Dag Bryn.

Nemndene: Framsportnemnda: Herbert Noach, formann, Rolf Hansen, Solveig Toje, Alf Seweriin.

Oplysningsnemnd: Dag Bryn, formann, Arne Johnsen, Arne Heiestad.

Underholdningsnemnd: Liv Kluge, formann, Thor Larsen, Aage Pedersen med Dagfinn Ommundsen, Stavanger som korresponderende medlem.

Nemnden for praktisk arbeid: Herbert Noach, formann, Axel Hansen, Amagda Johansen og Karsten Vogler.

Sosialistisk Skolelag.

Beretning fra styret.

1. *Organisasjonsoversikt.* Også i 1938 har tilslutningen til Skolelaget fortsatt. Medlemstallet er gått opp med omlag 100 medlemmer. 3 nye krets-lag er tilmeldt Landslaget, nemlig Askim, Bærum og Jeløy. Det siste er omdannet fra Jeløy skoleorganisasjon av D. N. A. Dessuten er lag under forberedelse en rekke steder omkring i landet, bl. a. flere steder i Nord-Norge.

Arbeidet for øket tilslutning til Skolelaget har dels vært noe hemmet av lagets dårlige økonomi.

2. *Samarbeid med Arbeiderpartiets skolestyregrupper.* Skolelaget sendte høsten 1938 ut et spørreskjema til alle by- og herredspartier for å undersøke mulighetene for et nærmere samarbeid mellom skolestyregruppene og laget. Ca. en tredjedel av skjemaene kom tilbake i utfylt stand. Det viste seg å være behov for et slikt samarbeid. På en rekke steder er oppnevnt tillitsmenn som skal sørge for å holde kontakten med Skolelaget vedlike og undersøke mulighetene for større tilslutning til laget.

3. *Skolelagets konsultative virksomhet har øket.* Lektor Kay Piene har nå tatt på seg å organisere denne side av lagets virksomhet. Han disponerer lagets kontor en ettermiddag i uken.

Det er utarbeidet disposisjoner for studiesirkler i en rekke aktuelle skolespørsmål.

Skolelaget har formidlet en god del foredrag til møter i og utenfor Oslo. Det er også sendt ut en stensilert liste med omlag 25 forskjellige foredragstitler og navn på foredragsholdere.

4. *Samarbeidet med andre arbeiderorganisasjoner.* Sosialistisk skolelag har stått tilsluttet Sosialistiske Åndsarbeidere og hatt en representant i Samarbeidskomiteen.

På årsmøtet ble fattet vedtak om utvidet samarbeid med Arbeidernes Avholdslandslag og Utvalget for barneidrett i Oslo arbeideridrettskrets.

5. *Kursus og studiereise.* Skolelaget arrangerte i 1938 en meget vellykket studiereise til Sovjet-Samveldet. Tilslutningen var så stor at det var vanskelig for de sist tilmeldte å komme med på turen. Det har derfor vært på tale å gjøre reisen om igjen i år.

Det vanlige sommerkursus blev holdt på Blaker Skanse. Tilslutningen var noe mindre enn ventet, og man blev derfor enige om å overlate til styret å avgjøre om nytt kursus skal avholdes i 1939.

Årsmøtet blev som vanlig holdt like efter kurset. Det nye styre består av: Anders Hagerup, formann, Karsten Heli, viseformann, Bjarne Skumsvoll, sekretær, Aase Monsen, kasserer. Øvrig styremedlem: Hans Moen, Røyken. Dessuten tiltres styret av Arne Johnsen fra Oplysningsforbundet og Hans Frogndahl som representant for Oslo og Omegns krets og tidsskriftet «Fridom».

Skriftutvalget: Aug. M. Lange, formann, Else Lionæs og Hjalmar Helgesen.

«Fridom»: Hans M. Frogndahl, redaktør, Inger Jahr, redaksjonssekretær. Årsmøtet vedtok at Skolelaget skal ha en egen reisekomite. Den består av: Haakon Sommerset, Katrine Arnesen, Kay Piene, Hans Frogndahl og Olav Nordby.

6. *Skriftvirksomhet.* I serien «Ny oppdragelse» er kommet to nye bøker: «Barn og bøker» og «Filmen og barna». Dessverre er ikke salget av disse bøkene gått så bra som en kunne ønske det. Skolelaget har derfor nå satt igang en kampanje for å få salget op. «Ny disiplin» er oversatt til svensk og utgitt på «Tiden Svensk Forlag». Innstillingen om lærerutdannelsen er mangfoldiggjort og sendt ut tilmedlemmene. Saken har vært drøftet i lokal-lagene og på årsmøtet, som vedtok at innstillingen skulde vedlegges protokollen.

7. *Skolelagets nye tidsskrift «Fridom»* kom ut med i alt 4 nummer i 1938. Det viste sig at tiltaket blev så vellykket at tidsskriftet alt fra nyttår 1939 kunde utvide formatet ganske betraktelig. Det er også sannsynlig at antall nr. pr. år vil kunne økes med det første. Derved vil en i større utstrekning kunde regne med inntekten av kommunale annonser.

Arbeiderbevegelsens arkiv.

Beretning fra arkivstyret.

Arkivets styre har i 1938 bestått av Konrad Nordahl og Erling Kiil fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, og Valdemar Nielsen og Ø. Marthinsen fra Det norske Arbeiderparti. H. J. Hjartøy har tjenestegjort som arkivar.

Det går stadig fremover med omordningen, og den største delen av samlingene er nå opstilt efter moderne prinsipper.

For å påskynde omordningen hadde arkivaren i 1938 permisjon fra det Deichmanske bibliotek i to måneder, slik at han i denne tiden utelukkende kunde ofre sig for arkivet. Landsorganisasjonen skaffet de nødvendige midler ekstraordinært.

Alle gamle trykksaker og dokumentensamlinger må gjennomgås omhyggelig og dette arbeid krever adskillig tid. Det er derfor langt igjen til nyordningen er helt gjennomført. Og for øvrig er det temmelig mange huller som det vil ta lang tid å få fylt. Men alt er nå lett tilgjengelig, og arkivets praktiske nytte er øket betraktelig.

Som i tidligere år har arkivet mottatt en vesentlig del av partiet og fagbevegelsens publikasjoner, herunder også aviser, tidsskrifter og fagblad.

Samarbeidet med arkivene i de andre skandinaviske land fortsetter, med utveksling av trykksaker som har interesse for bevegelsen.

Besøket i arkivet øker stadig. Det er åpent alle hverdager (undtatt lørdager) et par timer, som regel fra kl. 16.

Arbeidernes Justisfond.

I slutten av august blev Det norske Arbeiderpartis Flyktningskomite oppløst, og arbeidet overtatt av Arbeidernes Justisfond. I den anledning utvidet en fondets styre med Finn Moe fra Landsorganisasjonen og J. Fosse Stavnem fra Partiet. De som satt i styret fra før var: Lars Evensen, Hans Fladeby og Albert Råen fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Einar Gerhardsen og Arnfinn Vik fra Det norske Arbeiderparti.

Det nye styre holdt konstituerende møte 3. september. Til formann valgtes Lars Evensen, og til varaformann Arnfinn Vik. Det blev besluttet å nedsette et arbeidsutvalg til å ta sig av flyktningsarbeidet. Med i dette utvalget blev: Lars Evensen, (formann), Finn Moe og J. Fosse Stavnem, med Arnfinn Vik som Evensens personlige varamann.

Arne Mønnesland sluttet som sekretær for flyktningsarbeidet 1. mai, og blev da etterfulgt av Jon Fjalestad.

Det norske Arbeiderpartis Flyktningskomité og senere Arbeidernes Justisfond har til sammen holdt 34 møter.

Hjelpearbeidet.

1. januar 1938 opholdt sig her i landet 75 voksne og to barn under 14 år som var anerkjent av Arbeidernes Justisfond. Av disse var 61 hovedpersoner. I årets løp øket emigrasjonen med 80 voksne og 8 barn, slik at i slutten av året var det samlede emigrantantall kommet op i 165 personer. Derav var 10 barn og 113 hovedpersoner. I tillegg til dette kommer så 50 voksne og 5 barn som var gitt innreisetilatelse efter søknad fra fondet. Alt i alt hadde Arbeidernes Justisfond ved nyttårsskiftet påtatt sig ansvaret for 220 personer.

Hjelpearbeidet ifjor tok vesentlig sikte på å komme flyktingene i Tsjekko-Slovakia til hjelp. De som er hjulpet er dels rikstyskere og dels østerrikere og ungarene, men hovedtyngden er sudettyskere.

Understøttelse og arbeide.

Til understøttelse medgikk i årets løp 90.000 kroner. Utenom dette har Arbeidernes Justisfond flere ganger bevilget mindre bidrag til forskjellige hjelpekomitéer i Tsjekko-Slovakia, både for stedlig hjelp og for emigrering til de oversjøiske land.

Med støtte av landsorganisasjonene i Danmark, Sverige og Norge er man også gått inn for å hjelpe den finske landsorganisasjon til å plasere 50 flyktninger i Finland. Den overveiende del av utgiftene med dens underhold overtas av de tre landsorganisasjoner i fellesskap.

Salget av Justisfondsmerket innbragte ifjor omlag 80.000 kroner. Ved innsamlingene i høst til de tsjekkiske flyktninger kom inn omkring 45 000 kroner, og støtten fra staten utgjorde 9500 kroner.

Storingsgruppsens beretning.

Gruppens sammensetning m. v.

Gruppens sammensetning var som i 1937 med den undtagelse at Førre meldte sig ut av partiet i mai måned fordi hans syn på militærspørsmålet ikke stemte overens med partiets.

For regjeringens medlemmer møtte de samme varamenn som i 1937.

Av varamenn for øvrig var innkalt Hjalmar Larsen, Oslo, for Eugen Pettersen fra 29. januar til 14. februar. For Olaf Johansen fra 3. mars til 28. mars. For Ole Colbjørnsen fra 30. mai til 25. juni.

Gitta Jønsson var innkalt for Jon Andrá fra 29. januar til 14. februar.

Olaf Høgden var innkalt for Marta Nielsen fra 1. februar til 11. februar.

Gruppens konstituering.

I fellesmøte med centralstyret den 10. januar blev det valgt følgende gruppestyre: Sverre Støstad, formann, Magnus Nilssen, nestformann, Torvald Haavardstad, sekretær. Øvrige medlemmer: Olav Oksvik, Olav Vegheim, Olav Sæter, P. Thorvik, Meyer Foshaug, Andreas Moan.

Varamenn til styret: Lars Moen, J. Samuelsen, Kr. Berg, Johan Wiik, Nils Steen, Ingv. Førre.

Stortinget trådte sammen den 11. januar.

I Stortinget valgtes Hambro (H) til førstepresident med de borgerliges stemmer. Vårt parti stemte på Magnus Nilssen (A). Han blev valgt til visepresident med 141 stemmer.

Som sekretær og visesekretær i Stortinget valgtes enstemmig Undrum (H) og Thorvik (A).

I Odelstinget valgtes Støstad til president med 58 stemmer og Myklebust (V) til visepresident med 105 stemmer. Haavardstad (A) og Kleppe (V) blev enstemmig valgt til sekretær og visesekretær.

I Lagtinget blev det ved presidentvalget avgitt 19 stemmer på Moan (A), 11 stemmer på Aas (H) og 8 stemmer på Moseid (B). Ved omvalget blev Moan valgt med 18 stemmer. Aas hadde 11 og Moseid 8.

Det var derefter tvunget omvalg mellem Moan og Aas. Moan blev valgt med 24 stemmer.

Til visepresident valgtes Moseid med 25 stemmer.

Som sekretær og visesekretær valgtes Vorum (A) og Kverneland (B).

(I gruppens beretning for 1937 var det en trykkfeil, idet Oksvik var opført som visesekretær i Stortinget, mens det riktig skulde stått Thorvik).

Trontale og budgett.

Trontalen.

Stortinget er i forrige år tilkjennegitt arveprins Haralds fødsel. Arveprinsen er i enhver henseende frisk, sund og kjekk.

Forholdet til fremmede makter er vennskapelig.

Kampene i Spania og i Det fjerne Østen har øket den internasjonale spenning. Den har fylt verden med en uro, som også har berørt vårt land. Hverken Folkeforbundet eller særlige internasjonale konferanser, som også Norge har deltatt i, har formådd å avverge eller stanse disse blodige konflikter. Den norske regjering har vært henvist til å gjøre hvad der står i dens makt for å verne landet mot alt for store forstyrrelser i folkets fredelige næring.

Folkeforbundets virkeområde er blitt minket ved at Italia har meldt sig ut. Men det er mitt håp og ønske at folkene må sette sine krefter inn på i størst mulig utstrekning å gjenoprette det mellemfolkelige samarbeid for almen fred. Vårt land vil og må etter evne medvirke til alt som kan fremme dette formål, samtidig som det alltid må være en oppgave for norsk politikk å holde landet utenfor krigerske forviklinger.

1937 har økonomisk sett vært et gunstig år for vårt land. Dette gjelder så vel jordbruk som skogbruk, fiske og hvalfangst, skibsfart og industri.

Stillingen for fiskerne er imidlertid fremdeles vanskelig. Det vil derfor også i 1938 bli framsatt forslag om støtte til torskefiskeriene i form av statsgaranti for nærmere fastsatte minstepriser.

Spørsmålet om dannelse av salgsorganisasjoner av fiskere er under utredning i forbindelse med spørsmålet om lovforslag til underbyggelse av disse organisasjoners virksomhet. For fiskeutførselens vedkommende vil det likeledes bli arbeidet med spørsmålet om dannelse av organisasjoner, eventuelt med støtte i lov.

Det er oppnådd internasjonal regulering av hvalfangsten for sesongen 1937—38 med deltagelse av de fleste hvalfangstnasjoner. Arbeidet med å få samtlige hvalfangstnasjoner med på fangstbegrensning fortsetter.

Det er av betydning at Staten fremdeles støtter det teknisk-industrielle forskningsarbeid og arbeidet med planlegning, nye arbeidstiltak og selvbergning.

Den framgang i erhvervslivet som var tydelig merkbar for ett år siden, har således fortsatt til stort gagn for landet. Tallet av arbeidsløse var i 1937 lavere enn i noe år siden 1930. Men tallet av ledige er fremdeles så høyt — særlig i den ugunstige årstid — at fortsatte tiltak til bekjempelse av arbeidsløsheten er nødvendig.

Boligsaken må vies øket oppmerksomhet. Det er nedsatt en komité til å utrede spørsmålet om en boligplan, og det vil bli foreslått en første bevilgning til et Statens boligfond. Spørsmålet om en lov om husleie vil bli optatt til behandling på grunnlag av en ved årsskiftet avgitt komitéinnstilling.

Staten bør tre støttende til for å fremme elektrisitetsforsyningen i distrikter som ennå er uten elektrisitet.

En plan for slik støtte vil bli forelagt Stortinget og det vil bli foreslått en første bevilgning for kommende termin til dette formål.

De militære øvelser i 1938 vil bli foreslått holdt vesentlig på samme måte som i 1937.

Ved utarbeidelsen av statsbudgett for 1938—39 har man søkt å begrense alle ordinære driftsutgifter, mens arbeids- og anleggsmidlene er holdt oppe og til dels betydelig forhøiet. For å muliggjøre forhøielser på veibudgett er det foreslått

noen økning av veiavgiftene. Det er ellers ikke foreslått forhøielse av de gjeldende satser for skatter og avgifter.

Midler til forhøielse av tjenestemennenes reguleringstillegg efter Stortingets vedtak i 1937 er reservert

Spørsmålet om å få lovregler om arbeidervern i landbruket er tatt op til overveielse.

Forslag til lover om yrkesundervisning for håndverk og industri, og om framhaldsskoler er under arbeid, og vil antagelig kunne legges fram for Stortinget i 1938.

Av saker som vil bli forelagt Stortinget, skal for øvrig nevnes forslag til lover om:

Norges Tannlægehøiskole.

Småbrukeralmenninger.

Ny vassdragslov.

Ny lov om fiske med trål.

Ny lov om fredning av minstemål for fisk.

Ny lov om arbeidstiden på skib.

Lover om distriktsbidrag til landingsutgifter ved norske lufruter.

Fondsoplegning.

Gjeldsbrev.

Forandringer i straffeloven.

Forandringer i skattelovene.

Samvirkeleg og administrasjonsordning for Kringkastingen.

I tro på at det ved samarbeid mellom alle byggende krefter vil lykkes å overvinne de vanskeligheter som ennå er til stede, og trygge samfundets fortsatte framgang, ber jeg Gud signe Stortingets gjerning og erklærer herved Norges 87de ordentlige storting åpnet.

Budgettet.

Regjeringens budgettforslag blev lagt fram ved Stortingets åpning:

Dets sluttsum var 563.4 millioner kroner. Det betegnet en stigning fra ifjor på 30.7 millioner. Sammenlignet en med det siste borgerlige budgett som hadde en sluttsum på 409.4 millioner, betegnet det en stigning på 154 millioner kroner. Stigningen fordelte sig med 27.5 millioner kroner som tilleggsbevilgning på Mowinckels budgett for 1935—36, 47 millioner kroner på budgettet 1936—37, 49 millioner kroner på budgettet for 1937—38 og endelig 30.7 millioner kroner på det budgett som blev lagt fram.

Budgettet balanserte uten at det forutsattes nye skatter eller avgifter, bortsett fra en bensinavgift på 2 øre pr. liter.

Det var forutsatt en netto nedgang i statsgjelden på 11 à 12 millioner kroner.

De ekstraordinære bevilgninger var opført med 69.7 millioner kroner mot i foregående budgett-termin 67.2 millioner kroner.

I budgettforslaget sa regjeringen bl. a. følgende om forslaget:

«Om den opgang som me har hatt i 1936 og 1937, vil vara inn i budgett-året 1938—39, eller om det vil melda seg eit atterslag, stend på mange ømstende innan- og utanlands, som ingen no kann ha fullt oversyn over. Men det er ymse ting som kann tyda på det at tidene er i vending. Den prisauken som opgangstida har ført med seg, tykkjst ha nådd høgda i siste luten av 1937. Prisauken har høgde produksjonskostnadene, so at drifta kann verta ulønnsam, om tidene skulde snu seg for alvor. Atterslaget har alt synt seg på avsetnadsmarknadene for trevarer. Og jam-

vel på andre omkverv er det teikn til det same. Internasjonalt er det politisk utryggskap og konjunkturuvissa. Tidene gjeng ikkje lenger op på alle omkverve. Det har tvertom vore klårt pris- og verdeatterslag i året. Det tok til med prisfall for råvarer på verds-marknaden ivår, og i dei siste månadene i året har stor-kjøps-prisane gjenge ned i mange land. Produksjonslivet vårt tykkjest likevel vera godt underbygt, jamvel under eit rimeleg konjunkturatterslag.

I statsbudgett-framlegget for 1938—39 har ein freista å halda alle vanlege driftsutgiftene til staten si foretningsverksemd på noko so nær same høgd som i budgettåret 1937—38. Arbeids- og byggjebudgetta (omframløyvingane medrekna) har ein halde oppe og i sume høve høgt dei munaleg. Ein har soleis sett op utgiftene til vegarbeid ialt oml. 8,9 mill. kr. og til jarnvegsbygnad ialt oml. 4,3 mill. kr. Under staten sine kraft- og reguleringsverk er til Austlands-verka ført op omlag 1,8 million kroner og i tilskot til elektrisitetsbyrgsle 2 million kroner. Til eit nytt Staten sitt Husfond har ein gjort framlegg om å løyva 2 million kroner. Til lønene er lagt dei reguleringsstillegg som no er. Den naudsynlege midel til i tilfelle å høgja reguleringsstillegget i samhøve med stortingsvedtaket i 1937 har ein halde undan i kap. 1009, Uventa utgifter. Løyvinga i dette kapitel skal dessutan nyttast i fall det vert fremsett tilleggsproposisjonar.

Til i nokon mun å svara høggingane på vegbudgettet har departementet gjort framleg om å setja op bensinavgifta 2 øyre literen. Det er elles ikkje føreslege aukning i dei satsane som no er for skattar og avgifter. Avdi den økonomiske stoda har vorte betre, har departementet derimot kunna høgja sume overslag, serleg stats-skatten, millombils omsetnadsavgift til kriseføremål og vegavgiftene. Tolloverslaget er sett i 128 million kroner som før, og ein har elles vore varsam med å høgja dei ymse avgiftsoverslag.

Bruken av statslånemiddel har ein sett ned til 29,6 million kroner, medan frå-draget på statsskulda m. v. er 41,5 million kroner. Som nemnt i det førre budgett-framleg meiner departementet at det under dei økonomiske tilhøve som no er, er viktigare å bruka mindre statslånemiddel enn å setja ned skattar og avgifter.»

Av nye større bevilgninger merket en sig særlig:

Til veiarbeide 8,9 millioner, og til jernbanens anlegg 4,3 millioner mer enn før.

Til elektrisitetsforsyning i distrikter som ikke har elektrisk kraft 2 millioner.

Til utvidelse av Nore kraftverk med et nytt aggregat 1,8 millioner.

Til statens boligfond for gjennomføring av boligplanen 2 millioner kroner.

Til bidrag for reparasjon av hus på landsbygda og i fiskeridistriktene 300.000 kroner mer enn før.

Til avhjelp av asylnøden i Nord-Norge 500.000 kroner.

Til idretten 130.000 kroner mer enn før.

Til nødvendige tilleggsproposisjoner 7,3 millioner.

Dessuten er det automatiske stigninger til skolevesenet på omlag 5 million kroner og til alderstrygden på omlag 4 million kroner.

Statstjenestemennenes lønninger øker med 5 å 6 million kroner på grunn av det vedtatte reguleringsstillegg.

Finansministerens redegjørelse.

I Stortingets møte den 20. januar gav finansminister, Bergsvik, en nærmere redegjørelse for budgettforslaget.

Han begynte med å fremheve at 1937 måtte regnes for et av de bedre årene landet vårt har hatt. Av grunnene til dette nevnte han tilhøve ute i verden. Men

også adskillig dugelighet og framsyn i de forskjellige næringer her hjemme. Også statsmaktene hadde gjort en innsats av stor verd. Men han trodde at vi uten skade kunde bli mere norske når det gjaldt vareforbruket vårt. Endel spekulasjon hadde det også vært som var mindre bra.

Han understreket at skjevheten mellom de forskjellige næringer og de forskjellige distrikter er blitt mindre enn før. Her har statsmaktene gjort større innsats enn folk flest skjønner.

Freden på arbeidsmarkedet i 1937 hadde vært en avgjørende god faktor. Han regnet med at det var omlag 20—30 tusen folk mer i arbeide i 1937 enn året før.

Pengemarkedet var lettere i 1937 enn året før. At de større inntektene for staten gjorde det unødvendig å ta op nye lån, gjorde at obligasjonsrenten sank utover året.

Efter å ha gjennomgått en rekke detaljer ved landets økonomiske stilling, sa han at han anså det mulig å se på utsiktene for den nærmeste framtid med håp og trygghet om vi satte alle evner og krefter inn.

Finansministeren mente at de kommunale finanser var bedret og oppfordret kommunene til å nytte denne tiden til å styrke dem ytterligere. I dette avsnittet av talen sin imøtegikk han meget kraftig fylkesmannen i Nordland som hadde rettet et angrep på statens finansstyre.

Statsråden gav en rekke detaljerte opplysninger om statsregnskapet, lånekonverteringene, statens garantiansvar, de statsgaranterte bankene, og gikk derefter over til årets budgett. Regjeringen hadde fulgt de samme linjene som i de tidligere årene. Det som spesielt sermerket budgettet i år, var følgende:

1. *Arbeidsbudgettene viser forholdsvis stor stigning, særlig veibudgettet og jernbaneelektriseringen.*
2. *Det er tatt op to store nye saker til løsning, nemlig elektrisitetssaken for de mørke distriktene og boligsaken.*
3. *Det er budgettert med nettonedbetaling på gjelden.*
4. *Både de nye skolelovene og alderstrygden kommer nu inn på budgettet med hele sin tyngde.*

Statsråden nevnte adskillige detaljer i budgettet. Så uttalte han sig om de kravene som var reist om lån til arbeid, bl. a. til boligbygging, og sa at han ikke kunde greie den agitasjon som var ført om det. «Det har vært, mente han, tider hvor en burde lånt både til veibygging og annet, f. eks. efter 1930. Og det kan komme tider da et vil være rett. Men å låne til et slikt formål i år som 1937 og 1938 ligger så langt utenfor mitt syn på forsvarlig statsforvaltning at et mulig vedtak i så måte må settes ut i livet av en annen enn mig.» — Til slutt holdt statsråden fram at budgettet måtte kalles et «beredskapsbudgett». «Og selv om vi ikke har den økonomiske evnen som Sverige, våger jeg likevel å si at vi er mye bedre forberedt enn for få år siden. Denne korte oppgangstiden er utnyttet mye riktigere både av staten og private enn for 20 år siden.»

Han sa sig til slutt villig til å drøfte enhver reell omplasing eller økning hvis det blev skaffet tilsvarende inntekter. Men han kunde like gjerne si først som sist at noen nevneverdig stigning i utgifter uten tilsvarende inntekter eller nedslag på andre poster, vilde ikke budgettet gi plass for.

Finansministerens redegjørelse blev enstemmig oversendt finanskomiteen.

Finansinnstillingen.

Budgettinnstilling I forelå fra finanskomiteen 10. februar. Her uttaler vårt partis fraksjon bl. a. at den finner det riktig at forslaget følger samme retningslinjer som i årene før. Den nye mere aktive politikken har vist gode resultater. Ved siden av bedringen i det økonomiske livet har det også vært god bedring i de offentlige finansene. Overskuddet på statsregnskapet er gått til betaling på gjeld. Statsgjelden er derfor gått ned på tross av de store bevilgningene til utbygging av landet og de store sosiale utgiftene.

En ser dette budgettet som et videre steg framover i den byggende arbeids- og planpolitikken som arbeiderregjeringen har drevet.

Inntekstpostene er varsomt satt op. Tross at tidene er utrygge, mener en at budgettet vil holde, så fremt ikke noe særs hender. Regjeringen gikk i sin tid inn for å reise landets arbeidsliv på et solid økonomisk grunnlag, og finansielt står landet vårt sterkere enn på lange tider.

Trontale- og finansdebatten.

Debatten foregikk fra 14. til 16. februar. Presidenten meddelte at det hadde vært drøftet å dele debatten. Han bebudet at det neste år vilde bli ordnet slik at det blev en debatt om trontalen umiddelbart etter denne og at debatten om finansene vilde bli tatt senere når finansinnstillingen var kommet.

Vårt partis gruppefører, Støstad, konstaterte at den politiske stilling i Stortinget ved denne debatt var omtrent som året før. Det er den samme regjeringslinje og den samme kritikk fra opposisjonen. Nogen borgerlig sarpling er ikke skjedd.

Men utenfor stortingssalen er det skjedd at kommunevalgene har bekreftet folkets tillit til regjeringens politikk, til tross for den uvettige skremselsagitasjon som var forsøkt fra de borgerlige partiers side. Det er kanskje derfor at tonen er dempet noe ned hos de borgerlige nu.

Støstad belyste også det uholdbare ved den agitasjon som var ført mot de fondsforslagene som var lagt fram. Han pekte på hvorledes den mottagelsen forslagene hadde fått, klart markerte det prinsipielle skille mellom borgerlig-kapitalistisk og sosialistisk syn på de økonomiske og sosiale problemer som idag krever sin løsning.

Han konstaterte videre den gledelige framgang i den økonomiske utviklingen. Et svakt punkt er imidlertid fiskerinæringen. Det er derfor gledig at det nu ser ut til at en skal prøve organisasjonslinjen.

Et annet gledelig trekk er den utjevningen som har funnet sted, både mellom kommunene og mellom næringene. Også her har organiseringen av næringene spilt en stor rolle. Trangen til organisasjon fremmer fellesskap og solidaritet mellom de forskjellige næringer og befolkningsgrupper og er også en garanti mot pengemaktens ukontrollerte utbytning.

Den økende organisering på alle felter reiser selvsagt også nye problemer. Særlig er det nødvendig å få en kontroll med de økonomiske organisasjoner som pengemakten i vårt land idag har herredømmet over. Men det er vel neppe disse de borgerlige talere tenker på når de skriker op om organisasjonsmisbruk. Fagorganisasjonens stilling idag er den at den i arbeidernes egen interesse tar samfundsmessige hensyn ved sine avgjørelser, ikke bare hensyn til sine egne snevrere interesser.

Støstad viste videre ved en rekke eksempler uholdbarheten i påstandene fra høires fører når det gjaldt ulovlige konflikter. Fagorganisasjonens stilling er den at inngått

overenskomst skal holdes. Han rådet Hambro til å be Arbeidsgiverforeningen om å ta sine urolige elementer i kraven, så blev det nok bedre.

Han gav uttrykk for sin glede over at elektrisitetssaken og boligsaken var tatt med i budgettet, og påviste betydningen av dette.

Det var også klokt og riktig at anlegget av finanspolitikken tok sikte på å sette landet i beredskap til å møte et visst tilbakeslag i konjunkturerne om dette måtte komme.

Støstad gikk her nøiere inn på den beredskapspolitikken regjeringen førte og på de mange unyttede muligheter vårt land har. Både den økonomiske og sosiale utvikling er avhengig av at disse mulighetene nyttes. Det private initiativ har vist at det overstiger dets evne, derfor må samfundet ta sig av det. Det er intet motsetningsforhold mellom denne selvbergingspolitikken og fortsatte forsøk på å utvikle en sund og harmonisk eksport og utenrikshandel. En behøver ikke å være redd for at samfundets regulerende inngripen vil føre til et slikt diktatur som i de totalitære stater. Det vil tvert imot hos oss trygge den demokratiske utvikling om en skjærer bort skjevheter og regulerer det økonomiske liv etter rettferdige prinsipper. Har ikke demokratiet evne til dette, vil det undergrave sig selv.

Støstad berørte så de utenrikspolitiske spørsmål, og talte mot dem som søker å skape panikk. Forsvarsrumlerne vil skade forsvaret mere enn de gagnar det, og vi må holde hodet kaldt og gjennomføre det nødvendige innenfor mulighetens ramme.

Han konstaterte til slutt at en kunde slå fast at både trontalen og budgettet var mottatt med tilfredshet og at motstanderne hadde vanskelig for å finne tilstrekkelig tungtveiende argumenter mot det.

Avstemningen.

Høyres fører, Hambro, hadde satt fram følgende forslag:

«Stortinget beklager:

at det fremlagte arbeidsbudgett er bygget på et forbruk av penger som ikke tar tilbørlig hensyn til fremtiden og landet økonomiske beredskap,

at Regjeringen ikke foreslår de bevilgninger til forsvaret som er nødvendige til vern om vår nøytralitet,

og at den gjennom sine forslag om tvungne avsetninger til kollektive fonds i næringslivet og om forandringer i trustloven og jordloven forsøker å stanse mulighetene for naturlig utvikling av vårt bedriftsliv og undergraver eiendomsretten.»

Forslaget blev forkastet mot høires stemmer.

Venstres fører, Mowinkel, foreslo følgende:

«I tilslutning til trontalens uttalelse at det «alltid må være en oppgave for norsk politikk å holde landet utenfor krigerske forviklinger», støtter Stortinget Regjeringen i dens bestrebelser for å få fullt klarlagt og anerkjent vår rett til som medlem av Folkeforbundet å iakttå en ubetinget nøytralitet i tilfelle av en krig som ikke berører Norge.»

Forslaget blev enstemmig oversendt utenrikskomiteen.

Budgettsalderingen.

Heller ikke i år blev salderingen av budgettet årsak til noen større debatt. Formannen i finanskomiteen, *Lykke* (H), reiste spørsmålet om å få budgettbehandlingen over i etter hans mening mere hensiktsmessige former. Han vilde ha et større finansutvalg, hvor også fagkomiteene kunde være representert, og derved få en mere samlet budgettbehandling.

Hognestad tvilte på at det var mulig å få istand noen ordning med en slags overinstans over fagkomiteene, mens *finansministeren* gav uttrykk for det samme synet som *Lykke* og mente at det vilde være på sin plass om Stortinget tok saken op til behandling.

Moseid (B) og *Mowinckel* (V) erklærte sig enig med *Lykke*, men mente at spørsmålet måtte forberedes grundig før en fattet nogen beslutning.

Finanskomiteens enstemmige innstilling til saldering blev enstemmig vedtatt av Stortinget.

Oversikt over Stortingets budgettbehandling.

Regjeringen hadde i den gule bok foreslått et statsbudgett på tilsammen om lag 563 millioner kroner. I løpet av stortingssesjonen kom Regjeringen med forslag til utgiftspøkninger med om lag 8.25 millioner kroner og utgiftsnedsettelse med 5.8 millioner kroner. Inntektene blev foreslått øket med om lag 4.6 millioner kroner og nedsatt på andre poster med om lag 2.25 millioner kroner, slik at regjeringsforslagets samlede utgiftssum blev om lag 565.8 millioner kroner.

Stortinget øket utgiftene med om lag 1.3 millioner kroner, men disse blev ved salderingen tatt fra posten «tilfeldige utgifter», slik at sluttsummen ikke øket.

Forbruket av statslånemidler var i den gule bok beregnet til 29.6 millioner kroner. Dette beløp er nedsatt til 27.4 millioner kroner. Samtidig er de kontraktsmessige avdrag på statsgjelden på grunn av de i 1938 foretatte konverteringer redusert med ca. 8.1 millioner kroner til ca. 33.4 millioner kroner. Avdragene på statsgjelden overstiger således de inntektsførte statslånemidler med ca. 6 millioner kroner, mot efter den gule bok ca. 11.9 millioner kroner.

Følgende opstilling viser budgettbehandlingens endelige resultat:

I. Driftsbudgettet, utgifter.

	Bevilget 1987-88	Foreslått 1987-89	Bevilget 1988-89
	Tusen kr.	Tusen kr.	Tusen kr.
<i>A. Almindelige utgifter.</i>			
1. Det kongelige hus	924	1 026	1 026
2. Regjeringen og statsrådsekretariatet	4 057	4 387	4 414
3. Stortinget og statsrevisjonen	2 724	2 577	2 820
4. Høyesterett	334	359	359
5. Utenriksdepartementet	4 436	4 612	4 697
6. Kirke- og Undervisningsdepartementet	54 750	61 526	62 544
7. Justis- og Politidepartementet	29 600	29 343	29 578
8. Departementet for Sociale Saker	84 521	92 657	93 145
9. Departementet for Handel, Sjøfart, Industri, Håndverk og Fiskeri	18 445	19 893	20 088
10. Landbruksdepartementet	22 289	22 353	22 539
11. Departementet for Offentlige Arbeider	37 740	46 770	48 893
12. Finans- og Tolldepartementet	27 123	26 720	23 197
13. Forsvarsdepartementet	45 148	45 835	47 422
14. Forskjellige utgifter	24 920	16 554	16 160
Alm. utgifter tilsammen	357 024	374 612	376 882
<i>B. Statens forretningsdrift</i>	45 076	45 684	49 528
<i>C. Ekstraordinært til kriseforanstaltninger</i>	45 111	52 191	53 920
Sum driftsutgifter	453 211	472 487	480 331

II. Kapitalbudgettet, utgifter.

	Bevilget 1987-88	Foreslått 1988-89	Bevilget 1988-89
	Tusen kr.	Tusen kr.	Tusen kr.
<i>A. Ekstraordinært til kriseforanstaltninger</i>	16 067	17 499	17 499
<i>B. Statens forretninger og anlegg m. v.</i>	26 900	31 899	34 558
Avdrag på statsgjelden m. v.	36 572	41 515	33 412
Sum kapitalutgifter	79 539	90 913	85 469
Sum kapitalutgifter og driftsutgifter	532 750	563 400	565 800

I. Driftsbudgettet, inntekter.

	Bevilget 1987-88	Foreslått 1988-89	Bevilget 1988-89
	Tusen kr.	Tusen kr.	Tusen kr.
<i>A. Almindelige inntekter.</i>			
1. Ordinær skatt av formue og inntekt	90 000	107 000	107 000
2. Tollintrader	128 000	128 000	128 000
3. Andre skatter og avgifter	209 913	224 413	225 363
4. Sportler og gebyrer	5 441	5 761	5 761
5. Refusjoner	4 785	4 928	4 928
6. Inntekter av statsinstitusjoner	32 530	34 883	35 227
7. Renter og aktientbytte	6 392	8 577	8 577
8. Forskjellige inntekter	12 951	13 386	14 840
Tilsammen alm. inntekter	490 012	527 448	529 695
<i>B. Forskjellige fond</i>	2 468	2 769	2 769
Sum driftsinntekter	492 480	530 217	532 465

II. Kapitalbudgettet, inntekter.

	Bevilget 1987-88	Foreslått 1988-89	Bevilget 1988-89
	Tusen kr.	Tusen kr.	Tusen kr.
1. Bidrag, avdrag m. v.	3 760	3 583	3 935
2. Andre kapitalmidler (Statslånemidler)	36 510	29 600	27 400
Sum kapitalinntekter	40 270	33 183	33 335
Sum kapitalinntekter og driftsinntekter	532 750	563 400	565 800
<i>Overskudd på driftsbudgettet 1988-89 er:</i>			
Inntekt	kr. 532 465 000		
+ utgift	« 480 331 000		
Overskudd kr.	52 134 000		
Dette anvendes til å dekke det tilsvarende underskudd på kapitalbudgettet:			
<i>Underskudd på kapitalbudgettet 1988-89 er:</i>			
Utgift	kr. 85 469 000		
Inntekt	« 33 335 000		
Underskudd kr.	52 134 000		

Skatte- og finansspørsmål.

Vei- og bensinavgiften.

Regjeringen hadde i sitt budgettforelegg regnet med en økning av bensinavgiften fra 10 til 12 øre pr. liter, altså med 2 øre.

Vektavgiften for biler som bruker solarolje blev øket, likeså for trolleybusser.

Dette hadde vært nødvendig for å få veibudgettet op på den høiden som var absolutt nødvendig av hensyn til de mange berettigede veikrav.

I *veikomiteen* stemte Høires medlemmer mot, mens Bondepartiets og Venstres representanter gikk med under tvil.

Visse kretser av bilfolk, særlig den såkalte «bilfronten», reiste en fanatisk og hysterisk opposisjon mot forslaget, som efter deres påstand fullstendig vilde knekke all biltransport i dette land.

I *Stortinget* blev disse påstander saklig og rolig motbevist av våre partimedlemmer. Statsminister *Nygaardsvold* oplyste at hvis *Stortinget* besluttet å nedsette avgiften måtte hele veibudgettet sendes tilbake til Regjeringen for å bli nedskåret tilsvarende. De andre forslag kunde den ikke godta.

Høire hadde fremsatt to forslag i tinget.

Det ene var fra *Bærøe* (H) og gikk ut på at den videre behandling av saken utstår og at Regjeringen skjærer ned tilsvarende på andre budgettposter utenom veibudgettet for å kompensere de påregnede avgifter. Dette forslag blev forkastet med 103 mot 37 stemmer.

Det anne forslag var fra *Jon R. Aas*, (H), og gikk ut på å beholde de nuværende satser og dekke det derved fremkomne underskudd, dels ved å forhøie inntektsanslaget, dels ved å ta fra riksveienes reguleringsfond m. v. Dette forslag blev nedstemt med 103 mot 37 stemmer.

Også en del andre mindre omfattende motforslag blev nedstemt, og feltrallsinnstillingen blev vedtatt.

(Budgettinnst. S. nr. 196. *Stortinget* 26. mars.)

Fondslovene.

En av de saker som vakte mest oppmerksomhet på årets *Storting* var lovforslagene om tvungen opplegging av fond. Også i den offentlige diskusjon vakte denne saken stor opsikt.

Saken hadde vært framme flere ganger i de siste år. I 1937 nedsatte så Justisdepartementet en komite med *dr. Per Augdahl* som formann. Denne la fram et utkast hvor hovedpunktet var et forslag om nye regler om *reservefond* i selskaper.

Det sakkyndige utvalg.

Regjeringen fant at de forslag som var framlagt ikke var tilstrekkelig som utredning av samtlige spørsmål. Den gav derfor Justisdepartementet bemyndigelse til å opnevne et særskilt sakkyndig utvalg. Dette blev nedsatt i november 1937 og bestod av trustdirektør *Wilh. Thagaard*, journalist *Ole Colbjørnsen* og adv. *M. Sterri*. Utvalget fremla efter mindre enn en måneds forløp forslag til:

1. Midlertidig lov om næringslivets tryggingsfond.
2. Midlertidig lov om avsetninger til arbeiderfond.

3. Endringer i fondskomiteéns utkast til lov om:

- a) forandringer i aksjelovgivningen.
- b) oplegging av reservefond m. v. i selskaper.
- c) forandringer i skattelovgivningen.

1. Forslaget om *næringslivets tryggingsfond* går ut på at det skal opprettes et felles fond til trygging av de økonomiske virksomheter i landet. Et hvert aksjeselskap og enkeltmannsbedrift med aksjekapital eller nettoformue på minst 100 tusen kroner skal være avgiftspliktige til fondet. Undtatt er jordbruk, skogbruk, fiske og fangst, samt en del spesielt nevnte virksomheter som læger, sakførere o. s. v.

Avgiften skal for aksjeselskaper motsvare i procent av aksjekapitalen:

- $2/10$ av utbytte over 7 pct. til og med 10 pct.
- $3/10$ av utbytte over 10 pct. til og med 15 pct.
- $4/10$ av utbytte over 15 pct. til og med 20 pct.
- $5/10$ av utbytte over 20 pct.

For andre selskaper og enkeltmannsbedrifter skal avgiften svares etter overskudd i procent av nettoformuen:

- 5 pct. av overskudd over 10 pct. til og med 15 pct.
- $7\frac{1}{2}$ pct. av overskudd over 15 pct. til og med 20 pct.
- 10 pct. overskudd over 20 pct.

2. Forslaget om *arbeiderfond* instituerer et fond som skal gå til understøttelse ved arbeidsledighet, alderdoms- eller uførhetspensjon o. l.

Avsetningen til dette fond skal for aksjeselskaper motsvare $2/10$ av det overskytende utbytte i år hvor det gis mere enn 7 pct. utbytte. For andre selskaper og for enkeltmannsbedrifter skal avsetningen motsvare 5 pct. av det overskytende overskudd i år hvor overskuddet er mere enn 10 pct. av nettoformuen ved årets begynnelse.

3. De øvrige lovendringer som foreslås av utvalget består bl. a. i at en del av de midler som etter fondskomiteéns forslag skulde avsettes til reservefond i en rekke tilfelle her går til andre fond uten at den samlede avsetningsprocent forhøies.

Videre tas det avstand fra fondskomiteéns forslag om frivillig pensjonsfond i den foreslåtte form.

Efter fondskomiteéns forslag skulde nettoformuen danne grunnlaget for avsetning til reservefond. Utvalget foreslår at aksjekapitalen legges til grunn.

I skattelovene foreslås skattefrihet for det som går til tryggingsfond og arbeiderfond, at gjeldende skattefrihet for pensjonsfond utvides og bestemmelser for tryggingsfond og arbeiderfond.

Regjeringens proposisjon.

Efter at det var innhentet uttalelser fra Finansdepartementet, Sosialdepartementet, Handelsdepartementet og Sjøfartsdirektøren, fremsattes proposisjon fra Justisdepartementet.

Denne sluttet sig stort sett til fondsutvalget. Departementet fremholdt i sine bemerkninger at en ikke kunde bli stående ved bare å øke bedriftenes egne fond. Størst sikkerhet vilde opnåes ved lempelige avsetninger til fellesfond.

Regjeringens forslag gikk i hovedsaken ut på følgende:

1. *Reservefond.* I et hvert aksjeselskap skal det dannes et reservefond motsvarende minst $\frac{1}{2}$ — i banker og forsikringsselskaper halvparten — av aksjekapitalen, dog ikke under 3 tusen kroner. Bortsett fra banker og forsikringsselskaper skal

fond plus aksjekapital ikke være mindre enn selskapets gjeld ved regnskapsårets utgang.

Inntil disse fond har nådd det i loven fastsatte beløp skal avsettes minst $\frac{1}{10}$ av overskuddet innen utdeling kan finne sted. Dessuten skal avsettes et beløp svarende til hvad som utdeles i utbytte over 5 pct. av aksjekapitalen. For skibs-aksjeselskaper skal samme regler gjelde.

Andre selskaper skal avsette et reservefond ikke under 6 tusen kroner, og minst så stort at det tilsvare selskapets gjeld. Inntil fondet har nådd minstebeløpet avsettes årlig $\frac{1}{10}$ av overskuddet før utbytte kan utdeles. Dessuten avsettes like mye som det utdeles av utbytte over 5 prt. av innbetalt aksjekapital eller et beløp tilsvarende tredjedelen av det som utbetales medlemmene i form av tilbakebetaling e. l.

2. Hensikten med *tryggingsfondet* er at det skal trygge hele næringslivet, og det må derfor være landsomfattende.

Alle selskaper og enkeltmannsbedrifter med nettoformue minst 100 tusen kroner er avgiftspliktige. Undtatt er jordbruk, skogbruk, fiske og fangst, samt visse frie yrker.

Avgiftens størrelse i proposisjonen tilsvarte de satser som blev foreslått av det sakkynndige utvalg (se ovenfor). Av disse tallene fremgår klart hvor forsiktig forslaget er. Først ved meget høi utbytteprocent blir det summer å snakke om.

3. *Arbeiderfondet* opprettes i overensstemmelse med fondsutvalgets forslag. Avgiftssatsene tilsvare også det som blev foreslått av dette.

For at bedriftenes evne til å utdele utbytte ikke skal bli for sterkt belastet optar departementet utvalgets forslag om at avsetninger til de to sistnevnte fond skal komme til *fradrag* i det som skal avsettes til reservefond.

Også når det gjelder de *frivillige pensjonsordninger* m. v., slutter departementet sig til tremannsutvalget om at dette bør sees i sammenheng med den endelige utformning av arbeiderfondene.

For øvrig har departementet en del bemerkninger til de enkelte lovparagrafer.

Stortingets justiskomité.

Ved sakens behandling blev komitéen forsterket med 3 mann fra finanskomiten. Det blev snart klart at det ikke vilde kunne opnåes flertall for den fremlagte proposisjon. Særlig gjaldt dette forslaget til lov om Næringslivets tryggingsfond. Justiskomitéen forespurte derfor departementet om dette vilde fremsette de bebudede forslag til diverse skattefritagelser om behandlingen av tryggingsfondet blev utsatt. Dpartementet svarte at disse forslag ikke vilde bli fremsatt slik som stillingen lå an.

Komitéen sluttet sig i det vesentligste til proposisjonen både når det gjaldt forandringer i *lovene om aksjeselskaper og skibsaksjeselskaper og oplegging av reservefond* m. v.

Men hensyn til *arbeiderfondet* blev det inngått et kompromis mellom Bondepartiet og Arbeiderpartiet.

Høire og Venstre utarbeidet hvert sitt forslag.

Arbeiderpartiets komitémedlemmer uttalte at det måtte sies å herske stort sett enighet om å styrke bedriftenes egenkapital. Avsetningen til sosiale formål var de fleste prisipielt enige i, selv om det var uenighet om størrelse og anvendelse av slike avgifter. Fraksjonen beklaget at tryggingsfondet ikke kunde behandles i år, og utdypet nærmere de mange ting som efter fraksjonens mening skulde gjort dette

ønskelig. Avgiften vilde virket utbyttebegrensende og utbytteutjevne. Den vilde ramme der hvor det best kunde bæres.

Vedrørende forslagens detaljer blev det uttalt at når aksjekapitalen var lagt til grunn for avgiftsberegningen, så var det fordi avgiften derved vilde bli sterkere progressiv etter utbytte.

Fraksjonen forutsatte at arbeidet med den videre utredning av saken blev fortsatt, således at en snarest kunde få en varig lov om tryggingsfond istedenfor en midlertidig som nu var foreslått.

Spørsmålet om skattefritagelse kom i en annen stilling nu når istedenfor Regjeringens samlede lovforslag bare en del blev vedtatt. Når tryggingsfondet går ut, bortfaller dermed også det vesentligste av det næringslivet selv skulde yde til de samfundsmessige fondsoplegg. Hertil kommer også at i det modifiserte forslag til Arbeiderfond som nu blir vedtatt, er beregningsgrunnlaget endret fra aksjekapitalen alene til aksjekapitalen plus de i bedriftene stadig arbeidende fond. Dette gjør at det samlede avgiftsbeløp som tilfaller arbeiderfondet blir nedsatt. Selv om en del av denne nedsettelse skal kompenseres ved at avgiften skal begynne ved et utbytte av 6 pct. istedenfor 7 pct., blir det allikevel mindre til fondet enn etter proposisjonen. Derfor er det nu ingen grunn til å undta denne begrensede avsetning for skatt til stat og kommune.

Fraksjonen forutsetter at støtten til eventuelt ledige arbeidere ydes som et tillegg til den kommende arbeidsløshetsstrygd på lignende måte som høining av friinntekten kommer som en supplerende av alderstrygden.

Det regnes også med en fortsatt utbygging av arbeiderfondet.

Bondepartiets komitémedlemmer avgav en lengere uttalelse hvori de betoner at tiden har vært for knapp til omfattende undersøkelser og at disse derfor må fortsettes. Slike tiltak må tjene til å styrke og trygge hele folkets økonomiske stilling, men de må ikke hindre at en næring som byr på stor risiko også skal gi mulighet for stort utbytte. Skattebyrdene må fordeles etter bæreevne, men skattetrykket må ikke bli så stort at det hindrer utvikling, eller skjevt, slik at de forskjellige næringer blir stilt ulikt. Både tryggingsfondet og de fremlagte forslag om arbeiderfondet vil etter fraksjonens mening virke slik. Derfor vil den ikke være med på tryggingsfondet og bare i endret form slutte sig til et arbeiderfond.

Dette siste må iverksettes slik at det ikke bevirker store skattetape for stat og kommuner som da måtte kompenseres ved øket trykk på andre næringer. Andre skattydere må betale skatt av hele sin nettoinntekt, derfor kan heller ikke fondsskatten opheves eller et eventuelt skattefond fritas for skatt. Både fondskomiteens og enn mere fondsutvalgets forslag vil her etter fraksjonens mening virke urettferdig like overfor andre skattydere. Det er også urettferdig at de bedrifter og lønnsmotagere som arbeider under de gunstigste forhold her skal ydes fordeler på bekostning av dem som er ugunstigere stilt. Derimot kan fraksjonen gå med på et arbeiderfond hvis den vesentligste del av midlene blir anvendt til forhøielse av «friinntekten» for alderstrygdene til et beløp som er ens for all former av inntekt. Likeledes at den del av fondets midler som skal anvendes til alders- og uførhetspensjon og understøttelse for arbeiderne som blir ledige dersom bedriften innstiller, omlegges eller innskrenker sin virksomhet kommer arbeidere i alle næringer til gode.

Uttalelsen slutter med å si at den anser enkeltmannsbedriftene for å være tilside satt ved denne lov og går ut fra at dette kan rettes etter nærmere undersøkelser og overveielser.

Venstres og høires fraksjoner hadde utarbeidet helt egne forslag til lover som

til dels var sterkt avvikende fra flertallet. Disse er inntatt i innstilling O IX, 1938, s. 15—32.

Den samlede komité henstiller til Regjeringen å ta op til sakkyndig utredning beskatningsforholdene i vårt land og de øvrige nordiske og andre land, hvis beskatningsforhold er av særlig interesse for sammenligningen, således at utredningen gir best mulig oversikt over skattebelastningen i de enkelte land.

Tilleggsinnstilling. Etter at justiskomiteén hadde avgitt sin innstilling kom nye momenter til som bevirket et tillegg til komitéinnstillingen. Det blev foretatt en forandring i § 4 i lov om arbeiderfondet som omhandler fratrekk i avgifter for bedrifter som har egne pensjons- eller understøttelsesfond. Forandringen skulde sikre at disse fikk anledning til fradrag også senere år dersom den midlertidige lov ikke blev erstattet med en permanent lov så hurtig som tanken var.

Behandlingen av loven hadde tatt lengere tid enn påregnet. Derfor kunde man forutse at mange selskaper allerede før lovens ikrafttreden vilde ha truffet bestemmelser om anvendelsen av overskuddet for 1937. Av hensyn til grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft, foreslo derfor departementet en endring i bestemmelsen om avgiftens ikrafttreden. Avgiften skulde efter det nye forslag svares av overskudd som var innvunnet i 1937 eller i det regnskapsår som utløper i 1937 for så vidt overskuddet utgjorde over 10 pct. av nettoformuen ved årets begynnelse. uten fradrag for skatter.

Komiteens flertall, Arbeiderpartiets og Bondepartiets representanter, sluttet

Komiteens flertall, Arbeiderpartiets og Bondepartiets representanter, slutter sig til dette. De øvrige borgerlige kunde ikke være med på det.

Odelstingsbehandlingen av fondslovene.

Disse lovforslagene gav som rimelig kan være, årsak til en bred debatt i Stortinget. Denne gjenspeilet også fullt ut den diskusjon som i flere måneder hadde funnet sted i pressen, i møter og ved sakens behandling i en rekke av næringslivets organisasjoner. Det var, som det blev sagt, utvilsomt at det her var to prinsipielle syn som stod skarpt imot hverandre. Det privatkapitalistiske syn blev med stor voldsomhet hevdet fra en rekke ledende bedriftsherrers side, «millionærenes fagforening» rykket ut med full styrke til strid for sine interesser.

I Odelstinget fremsatte Bærøpe (h) forslag om at den videre behandling av proposisjonen skulde utstå. Dette forslag falt med 77 mot 33 st. De 77 var Arbeiderpartiet, Bondepartiet og de fleste av Venstre.

Fjalstad (H) optok forslag om at tryggingsfondet ikke skulde bifalles. Komiteéns flertallinnstilling gikk ut på at tryggingsfondet ikke skulde tas under behandling på inneværende års Odelsting. *Komiteéinnstillingen blev vedtatt mot 28 stemmer.*

Fjalstad (H) optok det samme forslag når det gjaldt arbeiderfondet. *Hans forslag falt mot 31 stemmer.*

Dernest blev votert over om høires forslag skulde legges til grunn for behandlingen. *Dette falt mot 30 stemmer.*

Venstres forslag falt mot 21 stemmer.

§ 1 i lov om arbeiderfondet gir til kjenne fondets hensikt. *Komiteéflertallets innstilling gikk ut på at det skulde anvendes for det første til alders- og uførhetspensjon og understøttelse av arbeidere som blir ledige, dersom bedriften innstiller e. l., for det annet til forhøielse av friinntekstgrensen for alderstrygdede.*

Det første punkt blev vedtatt med 65 mot 46 stemmer. De 65 var Bondepartiet

og Arbeiderpartiet. De 46 stemte for Venstres forslag til § 1 hvorefter fondet skulde brukes til fordel for arbeidere i slik virksomhet som går inn under loven, nemlig til dem som blir ledige dersom bedriftene innstiller e. l., og til alderdoms- og uførhetspensjon for arbeidere eller deres etterlatte etc. (Forskjellen er at etter Venstres forslag vilde midlene bare kunne anvendes til fordel for dem som er ansatt i bedrifter som er med under loven, mens innstillingen favner videre.)

Det annet punkt blev vedtatt med 64 mot 46 stemmer. Partistillingen var som ved første votering.

Mowinckel (V) stilte forslag om at § 2 som omhandler hvilke bedrifter som er avgiftspliktige, tilbakesendes komitéen for å få bedre vilkår for enkeltmannsbedriftene. Forslaget blev nedstemt.

Mowinckel optok subsidiært forslag om at bare enkeltmannsbedrifter som *sysse-setter mer enn 20 arbeidere* skulde gå inn under loven. Innstillingen tok her med alle enkeltmannsbedrifter, uansett arbeiderantall, når deres nettoformue var over 100 tusen kroner.

Mowinckels forslag falt mot 42 stemmer. Paragrafen for øvrig blev vedtatt mot 26 stemmer.

Hambro (H) optok forslag om en forandring i § 3 hvorefter departementet vilde få *mindre anledning til kontroll* hvis en bedrift gikk ut som avgiftspliktig, fordi nettoformuen var sunket til under 100 tusen kroner. *Forslaget blev nedstemt med 51 mot 41 stemmer.*

Stray (V) foreslo at *undtagelsesbestemmelse*ne for jordbruk, skogbruk, fiske og fangst, visse fri yrker m. v. *skulde utgå.* *Forslaget falt mot 23 stemmer.*

T. Sverdrup (H) optok forslag om en *gjennomsnittberegning* vedrørende utbytets størrelse. *Forslaget falt mot 27 stemmer.*

Fjalstad (H) foreslo at *de fonds* som allerede var oparbeidet ved lovens ikraft-treden *ikke skulde regnes likt med utbytte* hvis de blev tilbakebetalt aksjonærene. Forslaget blev nedstemt mot 28 stemmer.

Mowinckel (V) optok samme undtagelsesforslag når det gjaldt *aktiekapital*, mens innstillingen brukte ordet *innbetalt aktiekapital.* *Forslaget falt mot 41 stemmer.*

Fjalstad (H) optok forslag om 1 års utsettelse med hensyn til lovens virkning, idet årstallet 1937 i § 13 skulde forandres til 1938.

Forslaget blev nedstemt med 67 mot 35 stemmer.

Derefter blev loven mot 25 stemmer besluttet oversendt Lagtinget.

Forslagene til forandringer i aktieselskapsloven, om skibsaktieselskaper, om oppleggning av reservefond m. v. og henstillingen om en utredning av beskattningsforholdene blev alt sammen for øvrig enstemmig vedtatt.

Behandlingen i Lagtinget.

I Lagtinget optok H. Chr. Knudsen (H) forslag om at arbeiderfondet *ikke skulde bifalles*, og fremsatte høires forslag til pensjonsfond for bedrifter. *Hans forslag blev nedstemt med 24 mot høires 9 stemmer.*

Venstres forslag, optatt ved Syltebø, blev nedstemt med 22 mot 14 stemmer.

En del andre anmerkingsforslag blev alle sammen nedstemt, og alle lovfor-slagene bortsett fra loven om reservefond blev oversendt Kongen som vedtatt.

Når det gjaldt loven om *reservefond* optok H. Chr. Knudsen (H) et forslag til § 3. I denne paragraf var ansvarlige selskaper og kommanditselskaper med mindre enn 5 medlemmer undtatt fra loven for så vidt de ikke går inn under loven om

arbeiderfondet. Knudsen foreslo at siste passus utgår, slik at altså alle disse selskaper med under 5 medlemmer undtas. Forslaget blev godtatt av statsråd Lie, og enstemmig vedtatt tilbakesendt til Odelstinget. Der blev det senere enstemmig vedtatt.

Fondslovene er behandlet bl. a. i følgende Stortingsdokumenter:

1. Innstilling fra fondskomiteén av mars 1937.
2. Innstilling fra fondsutvalget av desember 1937.
3. Odelstingsproposisjon nr. 7 1938.
4. Dokument nr. 6 1938.
5. Innstilling O. IX 1938.
6. Tillegg til innstilling O. IX 1938.
7. Odelstingstidende 1938, s. 201—378.
8. Beslutning O. nr. 32, 33, 34 og 35 for 1938.
9. Lagtingstidende 1938, s. 37—93.

De viktigste bestemmelser i de vedtatte fondslover.

1. Arbeiderfondet.

Fondets midler skal brukes til alders- og uførhetspensjon og til understøttelse for arbeidere som blir ledige dersom bedriftene innstiller, omlegger eller innskrenker sin virksomhet, og til forhøielse av friinntekten for alderstrygdede.

Ethvert aksjeselskap med aksjekapital eller nettoformue på minst 100 tusen kroner skal svare avgift til fondet så fremt det sysselsetter en eller flere arbeidere. Det samme gjelder andre selskaper og enkeltmannsbedrifter.

Undtatt fra bestemmelsene er jordbruk, skogbruk, gartneri, fiske og fangst (undtagen hvalfangst), kunstnerisk virksomhet og visse frie erhverv, sparebanker og statens eller kommunenes virksomheter.

Aksjeselskaper betaler avgift hvis utbyttet er over 6 pct. av aksjekapital og fonds og avgiften utgjør to tiendedeler av overskytende utbytte. Andre selskaper og enkeltmannsbedrifter svarer avgift hvis overskuddet utgjør minst 10 pct. av nettoformuen og utgjør 5 pct. av den overskytende del av overskuddet. Fratrekkes ydes ikke for skatter, men rimelig godtgjørelse for innehavers eller interessents arbeide kan gjøres. Avsetning til frivillige fond eller forsikringer til formål som nevnt i første avsnitt kan fratrekkes.

Avgift skal betales av aksjeselskaper før utbytte utdeles og senest 4 måneder etter at beslutning om utbyttedeling er fattet. For andre selskaper og enkeltmenn skal det betales senest 6 måneder etter regnskapsårets slutt.

I visse tilfelle kan departementet frita for avgift.

Melding skal avgis etter visse regler. Departementet har kontrollrett, men om opplysninger om drifts- og forretningsforhold må det bevares taushet.

Kongen kan i særlige tilfelle undta fra loven og treffe bestemmelser for å undgå overtredelser. Slike straffes med bøter op til 100 tisen kroner eller fengsel op til 3 måneder eller begge deler.

Loven trer i kraft straks og avgiften svares første gang av overskudd for 1937 eller for regnskapsår som utløp i 1937.

For aksjeselskaper skal avgiftsreglene ikke anvendes på utbyttedeling for regnskapsår som er utløpet før lovens ikrafttreden. De skal istedet svare avgift for 1937 eller regnskapsår som utløp 1937 så fremt overskuddet var mer enn 10 pct. av nettoformuen. Avgiften skal utgjøre 7.5 pct. av overskytende del av utbyttet. uten fradrag for skatter.

2. Reservefond i andre selskaper enn aksjeselskaper.

Selskaper med økonomisk formål skal ha plikt til å legge op reservefond på minst 6 000 kroner og ikke mindre enn selskapets gjeld. Før utbyttedeling kan finne sted skal minst en tiendedel av årsoverskuddet avsettes til reservefond.

Dessuten skal avsettes et beløp som svarer til det utbytte som utdeles over 5 pct. av samlet innbetalt kapital og fond undtatt skattefond og fond som holdes adskilt fra selskapets midler. Avgiften til arbeiderfondet kan også fradras.

Videre skal $\frac{1}{3}$ av utbytteutdeling ved medlemmers kjøp, levering o. l. avsettes.

Reservefondet skal bare kunne brukes til å dekke årsunderskudd. Av reservefond som er større enn påbudt kan inntil $\frac{1}{6}$ årlig anvendes fritt.

Undtatt fra denne loven er aksjeselskaper, ansvarlige selskaper med mindre enn 5 medlemmer, stille selskaper, gjensidige forsikringsselskaper, kredittforeninger, sparebanker, selskaper som omsetter medlemmers produkter ubearbeidet, boligsparelag og selskaper som Kongen undtar.

Der skal avsettes et skattefond av en bestemt størrelse.

3. I lov om aktieselskaper blev der inntatt tilsvarende bestemmelser. Fondets størrelse skal der utgjøre minst $\frac{1}{3}$ av aksjekapitalen, dog ikke under 3000 kroner og reservefond og aksjekapital tilsammen skal minst tilsvare gjelden. For banker og forsikringsselskaper skal reservefondet være minst 50 pct. av aksjekapitalen.

Der skal årlig avsettes en tiendedel av overskuddet til reservefond før utbytte kan utdeles, for banker og forsikringsselskaper en færtedel.

Der skal dessuten avsettes et beløp svarende til hvad selskapet måtte utdele som utbytte utover 5 prosent av aktiekapital og fond, undtatt skattefond og adskilte fond med fradrag av Arbeiderfondavgiften.

4. I lov om skibsaksjeselskaper blev der inntatt tilsvarende bestemmelser.

Beskatning av bankinnskudd.

I 1936 blev det vedtatt en lov om beskatning av bankinnskudd, idet det var almindelig antatt at svære beløp blev snytt unda beskatning. I 1937 blev det satt fram forslag til endel endringer. Disse blev ikke vedtatt, men det blev henstilt til departementet å «opta til bearbeidelse og om mulig fremme forslag som tar sikte på å frita for skatt bankinnskudd som innehas av skattydere som ved vanlig beskatning ikke vilde fått kommuneskatt».

I loven var det hittil en bestemmelse om at skatten skal være «minst 4 promille av det ved inntektsårets utløp innestående beløp.» Skatten er ellers 25 pct. av renteinntekten.

For å bedre det forhold som det var klaget over, foreslo Finansdepartementet at minstesatsen skulde settes ned fra 4 promille til 3 promille, og at skattydere som ellers ikke vilde fått skatt, skal kunne få godtgjort skattebeløp over 2 kroner av kommunen. Departementet foreslo at endringen skulde gjelde fra inntektsåret 1937.

Flertallet i *Kommunalkomiteén*, deriblandt Arbeiderpartiets medlemmer, var enig med departementet, bortsett fra at de vilde sette endringen i kraft fra 1. januar 1939.

Høires komitémedlemmer, mente at en forbedring av loven måtte skje på den måten «at alle skattydere blir satt i samme stilling som om bankinnskuddene fremdeles blev beskattet på deres — ikke på bankens hånd.» De satte fram et forslag som skulde opnå dette.

I Odelstinget blev *Høires* forslag stemt ned mot 24 og 27 stemmer.

I Lagtinget blev de nedstemt med 21 stemmer.

Sikringsfondet for Sparebanker.

I forbindelse med et underslag i Bardu Sparebank var det foretatt undersøkelser som førte til at det blev foreslått å åpne adgang til « å dekke tap som blir påført innskytere og andre i sparebanker som må gå i likvidasjon som følge av misligheter ved sparebankens ledelse eller virksomhet av sikringsfondet for sparebankene.

Forslaget blev enstemmig vedtatt i Odelstinget.

I debatten blev det holdt fram at Regjeringen her hadde handlet med prisverdig raskhet. Det blev også fra Arbeiderparti-representanter reist til diskusjon spørsmålet om å få en lignende ordning for privatbanker, eller å undersøke spørsmålet om forsikring på bankinnskudd.

Endring i skattelovene.

Forslaget om endring i skattelovene kom så sent at komitéen blev enig om å utsette det til neste år.

Bare § 73 i landsskatteloven og § 66 i byskatteloven blev gjort til gjenstand for overveielser.

Paragrafene dreier sig om den bestemmelse som sier at det kreves $\frac{2}{3}$ flertall for forhøielse av skattøren, selv om dette ikke før overstiger 15 pct. Bergsvik, Nygaardsvold og Nordanger hadde i sin tid satt fram forslag om at et kommunestyre skulde kunne sende andragende om dette ved almindelig flertall når avgjørelse ligger i departementets hånd. Proposisjon om dette var satt fram i 1935, men blev nedstemt i Odelstinget med 54 mot 53 stemmer. I 1936 falt det med 53 mot 48 stemmer.

Regjeringen mente framdeles at et slikt almindelig flertall var rimelig for skattøre under 15 pct. Kommunalkomitéens flertall, Arbeiderpartiet og en Venstremann var enig i dette, mens de øvrige borgerlige komitémedlemmer stemte for utsettelse.

I Odelstinget falt utsettelsesforslaget og endringene blev vedtatt med 61 mot 35 stemmer.

I Lagtinget blev de likeledes vedtatt.

Videre var det foreslått endel endringer som følge av at det var blitt vedtatt lover om arbeiderfond, reservefond m. v. En skulde kunne få skattefritt fradrag for slike fondsavsetninger, til pensjoner, men ikke for avsetninger for understøttelsesfond.

Komitéflertallet, Arbeiderpartiets og Bondepartiets representanter var enig i dette, men de andre borgerlige vilde at også avsetninger til understøttelsesfond skulde være skattefrie.

I Odelstinget blev endringen vedtatt mot 37 stemmer.

Også i Lagtinget blev beslutningene vedtatt med 19 mot 13 stemmer.

Spare- og Forenklingsskommisjonen.

I 1932 blev det nedsatt en slik kommisjon med fylkesmann Christensen som formann. Denne var i årenes løp kommet med 7 omfangsrike trykte innstillinger og 5 utrykte innstillinger. Stoffet omfattet en lang rekke forhold og statsadministrasjoner, og det vil være ugjørlig her å gi et referat av de mange forslag.

Stortingets administrasjonskomité hadde behandlet det omfangsrike materiale og delt det inn i 3 avsnitt:

1. De iverksatte eller avviste forslag.
2. Forslag under behandling.

3. Forslag som foreslåes optatt til nærmere behandling.

Administrasjonskomitéens utredning foreligger som Innstilling S. nr. 4, 1938.

Komiteén foreslo at punktene blev tatt til etterretning, idet en forutsatte at Stortinget kom tilbake til de forslag som ennå ikke var ferdigbehandlet.

Dette blev enstemmig vedtatt av Stortinget.

Under debatten satte *Olaf Johansen* (A.) fram følgende forslag:

«Stortinget henstiller til Regjeringen å opta til overveielse spørsmålet om en ensartet bestemmelse gående ut på at fast ansatte tjenestemenn i alle Statens etater ikke bør ha rett til å ta privat ekstraarbeid uten særlig tillatelse av Finansdepartementet.»

Forslaget blev nedstemt med 87 mot 48 stemmer. Avstemningen fulgte ikke politiske skillelinjer.

Statens revisjonsvesen.

Det var trukket op nye retningslinjer for Statsrevisjon. Disse er nærmere utredet i Innstilling S nr. 39 for 1938 fra kommunalkomiteén og protokollkomiteén.

Ved behandlingen var det en dissens hvor komitéens flertall, Arbeiderpartiet, foreslo følgende formulering:

Fra den tid Stortinget bevilger de fornødne midler organiserer Statsrevisjonen en stedlig og løpende tall- og kritisk revisjon med kasse- og restansekontroll hos alle skattefogder, og i forbindelse med denne revisjon og efter hvert som erfaring vinnes etableres en lignende revisjon hos Statens øvrige regnskapsførere, fortrinnsvis i de større byer med nærmeste omegn. Den konstitusjonelle revisjon bygget på revisjonsinnberetningene fra revisjonskontorene bibeholdes i Statsrevisjonen.

De borgerlige komitémedlemmer foreslo følgende formulering:

«En stadig og løpende tall- og posteringsrevisjon med kasse- og restansekontroll hos alle skattefogder, og i forbindelse med denne revisjon efter hvert lignende kontroll hos andre regnskapsførere som har betydelige midler under forvaltning. Statsrevisjonen bibeholder den tekniske revisjon bygget på de avlagte regnskaper.»

De borgerliges forslag blev vedtatt med 68 mot 65 stemmer.

Om navnet på Statsrevisjonen blev det en lang debatt ved behandling av Innstilling S nr. 47, 1938. Det blev vedtatt med 64 mot 63 stemmer at institusjonen herefter skal hett Riksrevisjonen.

Interpellasjon om kapitalforskyvningen.

Mustad (H.) rettet følgende forespørsel til Regjeringen:

«Er Regjeringen opmerksom på den sterke kapitalforskyvning som er foregått i den senere tid og som medfører at store deler av landet i stigende utstrekning berøves virkemidler som trenges for oprettholdelse og utvikling av deres produksjon og arbeidsliv? Hvad akter Regjeringen i tilfelle å foreta i anledning av dette forhold?»

Statsråd *Bergsvik* gav et utførlig svar som inneholdt en mengde konkrete opplysninger av meget stor interesse. Foredraget er tatt inn i Stortingstidende for 1938, side 517.

Han mente at kapitalforskyvningen ikke var større nå enn tidligere. Men Regjeringen vilde motvirke den i den utstrekning det er naturlig, uten å virke til skadelige følger for næringslivet. Interpellanten blander sammen realkapitalen og kredittmidlene. Han tror at bare de siste er til stede i et distrikt, så vokser næ-

ringslivet. Det er en hel rekke andre faktorer han glemmer. Statsråd Bergsvik gikk utførlig inn på dem, og vårt folks næringsmessige struktur, på den utjevne budgettpolitikken i de siste årene, på skatteforholdene og på de offentlige kredittinstitusjonene.

Han presiserte til slutt at det ikke forelå noen grunn til slike særlige tiltak som Mustad tenkte på. Det arbeidet for utjevning mellom næringene som arbeiderregjeringen driver betyr mye mere. Derimot å hindre konsentrasjon av næringslivet hvor det er naturlig, skal en være varsom med.

Mustad satte fram følgende forslag:

«Stortinget henstiller til Regjeringen å utrede spørsmålet om kapitalkonsentrasjonen og forhold som står i forbindelse hermed, og forelegge resultatet for Stortinget, eventuelt med forslag til botemidler.»

Efter en ny lengere debatt, blev forslaget enstemmig vedtatt.

Voldgift.

Voldgift i transportkonflikten i Nord-Norge m. v.

Det var opstått en konflikt i transporten nordpå, og Riksmeglingsmannen hadde forgivevis søkt å opnå en løsning. Ingen av partene vilde opgi sine krav, og meglingsmannen måtte meddele departementet at han ikke så noen utvei til løsning av tvisten gjennom megling. Frivillig voldgift akseptertes ikke av partene.

Regjeringen mente at en lengere stans i sjøtransporten på Nord-Norge vilde være alvorlig, og da en stod like foran Lofotfisket vilde stansen få ytterst skadelige følger for fiskeribefolkningen.

Regjeringen nærer sterke betenkeligheter ved å foreslå innført lovregler for tvungen voldgift, og begrenset sig derfor til å foreslå en spesiallov for denne konflikt og for en pågående konflikt i Henningsvær.

Her hadde det pågått konflikt i lengere tid hos en del fisketilvirkere og fiskeopkjøpere. Oprinnelig dreiet det sig om over 50 firmaer, men nu var den begrenset til 13 arbeidsgivere. Disse vilde overhodet ikke gå inn på opprettelse av overenskomst. Også denne konflikten kunde få de alvorligste følger ved de sympatiaksjoner som var varslet.

De foreslåtte regler bygget på forrige voldgiftslov med visse endringer.

Den gjaldt de nevnte to tvister og forbød arbeidsstans, og de gamle arbeids- og lønnsvilkår skulde gjelde til dom var avsagt.

Kongen skulde opnevne rettens formann og to medlemmer. Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen skulde opnevne en mann hver. Retten skulde arbeide efter reglene i gjeldende lov om arbeidstvister. Dommen kunde ikke gjøres gjeldende lenger enn i to år, men hadde de samme virkninger som en tariffavtale.

Loven inneholdt også straffebestemmelser og Kongen skulde kunne gi nærmere forskrifter til dens gjennomføring.

Efter innstilling fra Riksmeglingsmannen skulde Kongen også kunne gjøre denne gjeldende for andre bedrifter i Nord-Norge i samme arbeidsgren. Loven skulde tre i kraft straks.

Sosialkomitéens flertall tiltrådte forslaget. Høires to komitémedlemmer hadde sterke betenkeligheter, men vilde av hensyn til bl. a. de alvorlige følger for Lofotfisket allikevel ikke motsette sig forslaget. De forbeholdt sig dog adgang til å frem-

sette endringsforslag i tinget. Dette blev dog ikke gjort og loven blev efter en del debatt enstemmig vedtatt i *Odelstinget*, likeledes i *Lagtinget*.

(Odlestingsprop. nr. 14, Innst. O. VIII, Odelstinget 11. februar.)

Veikonflikten.

Statens veiarbeidere hadde i 1936 fått revidert sine lønninger, slik at de opnådde en økning av 11—12 øre pr. time. Utgiftene til riksveivedlikeholdet blev her ved øket med omlag 2.7 millioner kroner. I 1937 fikk de et tillegg på gjennomsnittlig 8 pct., og utgiftene til veiarbeidsdriften steg med omlag 1.7 million kroner for staten og omlag 900 tusen for fylker og herreder.

Den siste revisjon trådte i kraft fra juli 1937. I august s. å. anmodet Arbeidsmannsforbundet om nye forhandlinger. De fremsatte krav vilde medføre en øket utgift for Staten på omlag 12 millioner kroner. Statens forhandlere fremsatte et tilbud som betydde en utgiftsøkning på omlag 1.1 million kroner. Da frivillig megling ikke førte fram blev plassene opsagt til fratredelse 15. mars 1938. Arbeidsstansen vilde omfatte de omlag 8000 mann som på det tidspunkt var beskjeftiget ved Statens veiarbeidsdrift, likesom minst et lignende antall som pleide å komme i arbeide om sommeren, ikke vilde få beskjeftigelse. Til dette kom så fylkenes og herredenes veiarbeidere.

Ved tvungen megling lyktes det ikke Riksmeglingsmannen å komme fram til noe forslag.

Arbeidsmannsforbundet utsatte så stansen til 1. april og spurte om Staten vilde medvirke til frivillig voldgift. Regjeringen var enig i det og fremsatte proposisjon om at det skulde opnevnes en voldgiftsrett på 7 medlemmer, hvorav hver av partene opnevner 2 og Høyesteretts justitiarius opnevner 3.

Høyres medlemmer av administrasjonskomitéen stemte mot voldgiftsforslaget, *Bondepartiets* medlem tok intet standpunkt i komitéen. *Venstres* medlem vilde ha nedsatt en spesialnevnd som ikke skulde binde Stortinget.

Arbeiderpartiets fraksjon var enig i Regjeringens forslag og fremholdt betydningen av at landet blev spart for en konflikt av denne art.

I Stortinget vakte saken adskillig debatt. Getz (H) fremsatte følgende forslag:

«Stortinget henstiller til Regjeringen straks å opta til utredning spørsmålet om hvorledes samfunnsnødvendig virksomhet kan sikres kontinuerlig drift uhindret av arbeidsstans og fremlegge utredningen med eventuelt forslag for Stortinget eller Odelstinget snarest mulig.»

Venstres fører, *Mowinckel*, vilde efter statsministerens innlegg i debatten ikke ta op sitt partis forslag fra komitéen, men fremsatte følgende tilleggsforslag til proposisjonen:

«Stortinget henstiller til Regjeringen å foranledige at kommisjonen til utredning av visse foreningsspørsmål (arbeiderlovkommisjonen) får i oppdrag å ta op til snarest mulig behandling forholdet mellem Staten og dens arbeidere i samfunnsnødvendig virksomhet.»

Ved avstemningen blev *voldgiftsforslaget vedtatt mot 45 stemmer*.

Getz' forslag blev enstemmig oversendt Regjeringen og *Mowinckels* tilleggsforslag blev vedtatt mot 3 stemmer.

(Stort.prop. nr. 52, Innst. S. nr. 90, Stortinget 31. mars.)

Som følge av den voldgiftsdommen som blev avsagt, kom Regjeringen senere i sesongen med forslag om en tilleggsbevilgning på veibudgettet på 2 millioner kroner. Den blev enstemmig gitt av Stortinget.

Industri og arbeidsledighet.

Ekstraordinære krisebevilgninger.

Som vanlig gav dette punktet grunnlag for en lengere debatt i Stortinget. Den er referert i Stortingstidende, side 1122 til side 1266. Noen vesentlige endringer i Regjeringens forslag blev det ikke.

Skibsbyggingen.

I et hemmelig møte blev drøftet spørsmålet om endring i vilkårene for den statsgarantien som var lovet visse skibsbyggerier. Referat av møtet blev senere offentliggjort.

Den opprinnelige summen som var anslått for Bergen, Rosenberg og Fredrikstad var omlag 6 $\frac{3}{4}$ mill. kr. var nå omlag 4.095 mill. kr.

Videre hadde departementet foreslått å senke *utlånsretten* for Statens Skibsfond fra 5.2 til 4.5 pct.

Når det gjaldt *tollgodtgjørelse* holdt finanskomitéen på prinsippet om at den ikke skal være større enn den tollens skibsbyggeriene må betale for varene.

Det blev regnet med at partene måtte ta opp spørsmålet om endringer i *skiftordningen*.

Det blev også regnet med at arbeidet for fagopplæring av arbeiderne blev fortsatt.

Haavardstad (A.) tok videre opp forslag om garanti på 800 tusen kr. til Lange-sund mek. Verksted.

Finanskomitéens innstilling blev *vedtatt mot* noen få stemmer.

Haavardstads forslag blev *vedtatt* med 75 mot 58 stemmer.

Elektrisitetsforsyningen og jernbane-elektrisering.

En gledelig bevilgning på statsbudgett var de 2 millioner til elektrisitetsforsyning i mørke distrikter. Denne bevilgning skulde danne et fond, hvorav tilskudd skulde ydes til slike anlegg. Hovedstyret for elektrisitetsvesenet hadde fremlagt en plan for dette. Bevilgningen blev enstemmig gitt av Stortinget.

I tillegg til denne kommer også de 4 millioner kroner fra nøytralitetsfondet til elektrisitetsforsyning.

Til et 5te aggregat ved Nore opførtes på budgett 1.75 millioner kroner.

I 1938 blev det gitt en tilleggsbevilgning på det løpende budgett til Østfoldbanens elektrisering på 220 tusen kroner.

På budgett 1938—39 var der opført 3.45 millioner kroner til elektrisering Ski—Kornsjø og 324 tusen kroner til elektrisering av forstadstogene Oslo—Ski. I tillegg til dette kommer også de 4 millioner kroner fra nøytralitetsfondet til jernbane-elektrisering.

Innst. S. nr. 113 (elektr.fondet). Tillegg til budgettinnst. S. nr. 179 (Nore).

Innst. S. nr. 27 (Østfoldbanen). Statsbudgett kap. 1175 og 1204.

Innst. S. nr. 156 og S. nr. 219 (Nøytralitetsfondet).

Interpellasjon om krisen fra Jacobsen, Samfundspartiet.

Jacobsen av Samfundspartiet spurte Regjeringen om den var oppmerksom på at det var mulig å skaffe tidsmessig levestandard for minst 10 mill. mennesker i

dette land, og at til tross for dette «omlag 20 pct. av befolkningen må ha offentlig understøttelse». Han holdt et lengere foredrag for å vise dette.

Statsminister *Nygaardsvold* svarte med å vise til vårt partis politikk som det beste svar.

Jacobsen satte fram et forslag som gikk ut på å sette ned en kommisjon som skulde utrede en hel del spørsmål i denne forbindelse og utarbeidelse av en lokal-økonomisk landsplan. Etter en del debatt blev forslaget stemt ned mot 1 stemme.

Jordbruket.

Jordloven.

Fra forskjellige hold var det reist krav om revisjon av jordloven og Landbruksdepartementet nedsatte i 1935 et *sakkyndig utvalg* til å forberede en slik revisjon.

Utvalget festet sig særlig ved spørsmålet om den sosiale opgave å *skaffe jord* til dem som ønsket det for derved å motvirke arbeidsløsheten, og å skaffe jord til *utvidelse av de bruk* som var for små. Det foreslo derfor bl. a. utvidet kapitlet om *jordformidling*, idet det forekom utvalget mye om å gjøre å få *frivillig omsetning av jord*. Videre blev medtatt bestemmelser med sikte på *kommunal jordeiendom* og fremgangsmåten ved *salg av offentlig jord*.

Spørsmålet om *ekspropriasjon* av jord fra offentlige banker o. l., fra offentlige fond og bygdealmenninger, blev dernest behandlet. Videre anledning for kommuner til å kreve *utskiftning av fellesbruk* og *tvangsavståelse* av jord og jordbruksherligheter. Utvalget var for øvrig ikke helt enstemmig i alle detaljer vedrørende ekspropriasjons-spørsmålene.

Lovendringsforslaget medtok også nye bestemmelser om *avståelse av tomter*, om prisen for jord som det offentlige avhender og foreslo dessuten bevilgning til et *Statens jordfond* og nærmere ovenveielse av hvorledes det kan skaffes midler til de *kommunale jordfond*. En del endringer i bestemmelsen om *jordstyret*, *ankenevnden* og *skjønnsinstitusjonen* blev også foreslått.

Landbruksdepartementet finner at det etter de erfaringer som er høstet med jordloven er hensiktsmessig å få noe bedre bestemmelser når det gjelder å skaffe jord og for å fremme salg av jord i offentlige eie uten skade for offentlige hensyn.

Det uttales at det er *samfundets plikt* å rette på det forhold at de store *dyrkningsmuligheter* i vårt land nu ikke kan utnyttes. Der bør i tilstrekkelig grad påvises *hvor denne jord finnes* og sørges for at *offentlig jord* blir brukt på hensiktsmessig måte, i visse tilfelle ved *avståelse uten vederlag*. *Tvangsavståelse* av privat jord som ikke blir skikkelig brukt, bør likeledes kunne skje. Ut fra dette syn fremlegges proposisjonen.

Departementet sier videre at det er tanken å skape *kommunale jordfond*.

Arbeiderpartiets fraksjon i Stortingets landbrukskomité uttaler at mange er blitt dypt skuffet over virkningen av den jordloven vi har hatt. *Ekspropriasjonsveien* har vært en vanskelig vei å gå for de *jordsøkende*. Sin største betydning har loven hatt ved at den indirekte har befordret *frivillige ordninger*. Det almene folk har lenge vært klar over at en *inngripende endring* i loven måtte til.

Jordlovens formål er først og fremst å skaffe jord til helt *jordløse* og å skaffe *tilskotts jord* til de tusener av bruk som er for små. Loven må utvides slik at *samfundet* i rimelig utstrekning får fullt herredømme over *jordformidlingen* og adgang til å *ekspropriere jord* og *jordbruksherligheter* så langt som de sosiale og *jordbruksmessige* interesser gjør det nødvendig.

Hvorvidt den foreslåtte endring fører frem får fremtiden vise, men den byr utvilsomt på betydelige forbedringer. Ordningen med fast skjønnsbestyrelse vil gi mere ensartet skjønnsvavgjørelse. Imidlertid beklager fraksjonen at det ikke er blitt flertall i komiteén for at Kongen og ikke skjønnset skal ha den endelige avgjørelse i skjønnssaker. Skjønnset burde bare fastsette prisen.

Når det gjelder avståelse av jord fra det offentlige må ikke byråkratiske hensyn virke hemmende på samfunnsmessige, og fraksjonen er her gått noget videre enn departementet. Men der må treffes bestemmelser som hindrer spekulasjon med slik jord.

Bondepartiets fraksjon tillegger den frivillige jordformidling størst vekt. Ekspropriasjonslinjen er bare en nødutvei i ekstraordinære tilfelle. Fraksjonen fraråder sterkt utvidelse av ekspropriasjonsrett for dyrket jord. Jordophopning på utenbygds hender bør dog motvirknes, men det beklages meget at komitéflertallet er gått inn for en utvidelse av ekspropriasjon av jord fra innenbygdsboende.

Fraksjonen anser det ikke ønskelig at der er mere jord på offentlig hånd enn nødvendig for spesielle formål, særlig da ikke dyrkningsjord. Det må gjøres lettere å få avstått slik jord til rimelig tid og pris.

Høires fraksjon er for frivillig jordformidling og lettere adgang til kjøp av offentlig jord i bureisingssøiemed. Den polemiserer sterkt mot tvangsavståelse og peker på spørsmålet om overflytning av jordsøkende til jordrikere distrikter.

Venstrefraksjonen mener at frivillig avståelse er det beste så en slipper tvangsmidler. Den fremholder at skjønnset som grundig kjenner hvert enkelt tilfelle har de beste forutsetninger for å dømme om ekspropriasjon bør finne sted, og går ut fra at skjønnsmennene gjør arbeidet sitt etter jordlovens ånd.

Fraksjonen er enig i at der bør gjøres mere for å skaffe tilleggsjord til de brukene som er for små, og sørge for at de får beite og skog nok.

Behandlingen i Odelsting og Lagting.

§ 5. *Ankenevnden.* Komiteflertallet hadde foreslått at departementet bare skulde opnevne formannen og varmannen for denne, mens de øvrige fire medlemmer skulde velges av fylkestinget, deriblandt varaformannen.

Et mindretall, bestående av Arbeiderpartiets representanter og Kleppe (V), mente som proposisjonen at departementet også skulde opnevne varaformannen.

Hundseid (B), foreslo at formannen og varaformannen skulde opnevnes av departementet og at de burde være utskiftningsformenn.

Mindretallets forslag blev vedtatt med 58 stemmer.

Hundseids forslag falt mot 37 stemmer.

§ 14. *Departementets jordfortegnelse og avståelse av jord m. v. i offentlig eie.*

Det har vist sig at det ofte var store vanskeligheter med å få nyttiggjort offentlig jord.

Landbrukskomiteen flertall foreslo her en tilføyelse til proposisjonen, hvorefter slike saker skulde kunne fremmes efter jordloven hvis det ikke blev funnet noen ordning ved forhandling. Et mindretall i komiteén, bestående av Bleiklie (H) og Kleppe (V) vilde at slike søknader skulde gå om herredsstyret og avgjøres av Kongen hvis salg ikke kommer i stand ved departementets formidling.

Flertallets forslag blev vedtatt i Odelstinget mot 34 stemmer. I Lagtinget falt også mindretallsforslaget.

Som siste ledd i denne paragraf hadde proposisjonen foreslått at det skulde utarbeides en samlet plan for utnyttelse av eiendom tilhørende det offentlige. Dette vilde medføre at det måtte opprettes et eget jordformidlingskontor i departementet.

Pasussen blev vedtatt i Odelstinget mot 32 stemmer.

§ 15. *Avståelse av jord fra selskaper og utenbygdsboende m. v.*

Høirefraksjonen i landbrukskomitéen hadde uttalt at den var imot tvungen avståelse av *dyrket jord* i det hele tatt, og Kjos (H) fremsatte forslag i overensstemmelse dermed. Forslaget blev nedstemt i Odelstinget mot 20 stemmer. I Lagtinget hvor det blev optatt av Bleiklie (H) falt det også.

Punkt 2 i flertallsinnstillingen inneholdt undtagelsesbestemmelser for utenbygdsboende med odelsrett. Så vel Hornsrud (A) som Moan (A) og departementet vilde ha helt bort disse undtagelsesbestemmelser. *Det borgerlige flertall* i landbrukskomitéen foreslo at odelsbåren eier skulde ha rett til å beholde ett bruk og at bestemmelsene for innenbygds folk skulde gjelde på samme vis. Arbeiderfraksjonen tok ikke op proposisjonen, men skjerpet bestemmelsen slik at det ene bruket måtte drives sammen med det bruket vedkommende eier bebor i den andre bygda og som ikke er større enn det er nødvendig for familiens beskjeftigelse. Oksvik (A) tok op dette forslaget i Odelstinget, men det falt med 48 mot 42 stemmer.

§ 16. *Avståelse av beitestrekning, skog og andre jordbruksherligheter fra selskaper og utenbygdsboende m. v.*

Kjos (H) foreslo her at velteplass for rydningssten, jakt- og fiskerett skulde undtas fra det som kommunen skulde ha rett til å forlange tvungen avståelse av. Forslaget falt mot 23 stemmer i Odelstinget og mot 7 stemmer i Lagtinget.

Et flertall i landbrukskomitéen hadde foreslått at brukstiden for tvangsavstått beite skulde begrenses til 40 år, og derefter forlenges 40 år ad gangen efter frivillig overenskomst eller efter nytt skjønn. Dette var ikke med i proposisjonen. Arbeiderpartiets representanter stemte mot tilføielsen som imidlertid blev vedtatt i Odelstinget mot 36 stemmer.

§ 17. *Avståelse av jord fra innenbygdsboende.*

Det het her i flertallsforslaget at ved krav om tvungen avståelse av overflødig udyrket jord, skulde det ved bestemmelse av arealenes tilstrekkelighet tas hensyn til om eierens behov for beite kunde tilfredsstilles ved anlegg av kulturbeite. Kjos (H) foreslo i Odelstinget dette sløifet. Forslaget falt mot 33 stemmer. I Lagtinget falt det likeledes.

Oksvik (A) tok under dette punkt op proposisjonens ordlyd, idet den inneholdt en viss skjerpelse av den nuværende lov. I proposisjonen stod det at udyrket jord kunde eksproprieres når eieren hadde mere enn nødvendig til nydyrkning for en rimelig tid framover. De siste fem ordene vilde de borgerlige ikke ha med. Oksviks forslag falt imidlertid mot 39 stemmer.

Med hensyn til når det skulde kunne kreves avståelse så vel av udyrket som av dyrket jord, hadde proposisjonen formet jordlovens bestemmelser helt om efter forslagene fra Hornsrud (A) og Moan (A). Landbrukskomitéens arbeiderfraksjon tok op dette forslaget som lød slik:

«2. Så vel dyrket som udyrket jord, når eieren

- a) eier flere jordbruk, i hvilket tilfelle kan kreves avstått bruk, som ikke skjønnes å være nødvendig for en hensiktsmessig arrondering av det bruk, hvor eieren bor eller velger å bo eller til utvidelse av dette bruk til et efter forholdene i bygden passende almindelig gårdsbruk, jfr. paragrafens første ledd. Såfremt eieren ikke bor på noe av brukene kan intet av dem kreves undtatt fra avståelsen, med mindre eieren avgir erklæring overensstemmende med § 19, annet ledd og overholder denne eller

- b) har jord, som ligger således til, at den best egner sig til eget bruk eller tillegg til annet bruk for å gjøre dette mer skikket som eget bruk, eller
- c) har jord, som antas å ville bli vesentlig bedre utnyttet ved å overlate folk som mangler jord eller ikke har tilstrekkelig jord, eller
- d) han og hans nærmeste familie eier uforholdsmessig meget jord i herredet. Til nærmeste familie regnes eierens ektefelle og barn under 18 år, eller hvis eieren er under 18 år også hans foreldre samt søsken under 18 år.»

Det nugjeldende avsnitt i jordloven lyder slik:

2. Så vel dyrket som udyrket jord når:

- a) Eiendommen er ledd i en jordopsamling.
- b) Eieren eier flere jordbruk i herredet, i hvilket tilfelle avståelse kan kreves av bruk som ikke skjønnes å være nødvendig for driften av det bruk eieren velger å beholde eller hensiktsmessig å burde drives i forbindelse med dette bruk eller nødvendig for å skaffe underhold og arbeide for en familie. Dog kan eieren kreve å beholde ett bruk til såfremt han eller hans ektefelle eller barn har odelsrett til det.

Venstres fraksjon optok forslag om at følgende tilføielse som var fremsatt av Valen (V) i det sakkynndige utvalg, skulde innskytes i den nugjeldende lov:

- b) — — — og han drives jordbruket på en måte som står fullt på høide med godt drevne jordbruk i bygden eller innen en av jordstyret fastsatt frist, bringer det op i forsvarlig hevd og derefter driver det som nevnt.
- c) Eiendommen er et større bruk og det gjelder jord som ligger adskilt fra den dyrkede mark og på grunn av sin beliggenhet, avgrensning eller andre forhold best egner sig til eget bruk for å gjøre dette mer skikket som eget bruk. Jord som i de siste 30 år er dyrket av eieren eller hans ektefelle eller noen med hvem han er beslektet eller besvogret i rett op eller nedstigende linje, kan dog ikke kreves avstått.

Fra et større bruk kan også kreves avstått arealer som overstiger hvad som efter forholdene i bygden må henregnes til almindelige gårdsbruk dersom eieren ikke driver jordbruket på en måte som nevnt i post 2 b siste punktum. Ved krav om avståelse stilles kulturbeite likt med jord for så stort areals vedkommende som det skjønnes å være behov for til bruket, også efter utvidelse ved nydyrkning.

Arbeiderpartiets fraksjon sluttet sig subsidiært til dette, som således blev flertallinnstilling fra komitéen.

Bondepartiets fraksjon var uenig både i Arbeiderpartiets prinsipale formulering og i Venstres tilføielse, men stemte for loven i dens nuværende skikkelse.

Høirefraksjonen var uenig i adgangen til ekspropriasjon av dyrket mark i det hele tatt og vilde stemme mot alle slike bestemmelser, også de som nu var gældende.

I Odelstinget optok Oksvik Arbeiderpartiets prinsipale forslag. Dette blev nedstemt med 50 mot 44 stemmer.

Derefter blev komitéens flertallsinnstilling som var Venstres forslag med Arbeiderpartiets subsidiære tilslutning vedtatt med 61 mot 36 stemmer.

I Lagtinget fremsatte Hegrenæs (B) og Bleiklie (H) de forskjellige ovennevnte sløifningsforslag, men de blev alle sammen nedstemt.

§ 18. Avståelse av beitestrekning, skog og andre jordbruksherligheter fra innenbygdsboende.

Høirefraksjonen optok forslag om å sløife ekspropriasjonsrett for velteplass for

rydningssten, jakt- og fiskerett med samme begrunnelse som under § 16. Forslaget falt mot 25 stemmer.

Det borgerlige flertall i landbrukskomitéen hadde i denne paragrafen endret proposisjonen adskillig.

I proposisjonen stod det at tvungen avståelse kunde kreves når vedkommende eier hadde *forholdsvis meget jord*. De borgerlige brukte formuleringen «*sitter med uforholdsmessig meget derav*».

De borgerlige tok med pasussen om 40 års perioden som under § 16. Bondepartiet og Høire stemte imot en bestemmelse om at det «*for såvidt beite angår blir å ta hensyn til om eierens behov kan tilfredsstilles ved anlegg av kulturbeite*».

Arbeiderfraksjonen tok op proposisjonen, men det borgerlige flertalls forslag blev vedtatt mot 38 stemmer.

I Lagtinget tok Hegrenæs (B) op den vesle dissensen om å ta hensyn til om eierens behov kan tilfredsstilles ved kulturbeite, og Bleiklie (H) sluttet sig til ham. Forslaget falt med 20 stemmer.

§ 21. *Hvad der kan kreves medtatt ved avståelse.*

Ved behandlingen av denne paragraf blev det foretatt en viktig prinsippvotering. Arbeiderpartifraksjonen mente at den bestemmelse vi hittil hadde hatt med et skjønn som kan avvise de jordavståelser som blir vedtatt av Kongen i statsråd, er en urimelighet som bryter med all annen hevdvunnen praksis i vår lovgivning og i det hele tatt i forholdet mellom regjeringsmakten og de andre instanser. Også Landbruksdepartementet hadde ansett denne ordning for uriktig, og proposisjonen hadde medtatt en bestemmelse som sa at Kongens avgjørelse ikke skulde kunne fravikes ved skjønn efter kapitel II. De borgerlige i komitéen vilde ikke ha med dette. Oksvik (A) optok proposisjonen i Odelstinget, men forslaget blev nedstemt mot 39 stemmer.

§ 22. *Om bedømmelsen av de almindelige vilkår for avståelse* blev enstemmig vedtatt, idet Arbeiderpartifraksjonen efter avgjørelsen ved forrige paragraf ikke optok sin dissens.

§ 23. *Søknad om tvungen avståelse m. v.*

Det het her bl. a. at «*Kongen efter søknad fra hververeren kan erklære eiendommen odelsfri såfremt det antas at tillatelse til å kreve sådan avståelse vilde blitt gitt, om en mindelig ordning ikke var kommet i stand*». Høire og Bondepartiet mente at dette betydde et angrep på odelsretten og optok et endringsforslag. Dette blev imidlertid nedstemt mot 30 stemmer.

I Lagtinget falt det samme forslaget med 19 mot 9 stemmer.

§ 37. *Om forlengelse av leieforholdet.*

Moan (A) hadde i jordlovutvalget tatt op et forslag hvorefter en forsinket behandling i jordstyret av en søknad om forlengelse av et leieforhold, ikke skulde gå ut over søkeren. Departementet tok dette med i proposisjonen, men det borgerlige flertall i landbrukskomitéen gikk ikke med på det.

I Odelstinget tok Oksvik (A) op proposisjonen, som imidlertid falt mot 39 st.

§ 42. *Om brukets grenser og herligheter m. v.*

Efter de tidligere avgjørelser tok ikke Arbeiderpartiet op sin dissens, hvorfor paragrafen blev enstemmig vedtatt.

§ 49. *Hvad der kan kreves avstått.*

Kjos (H) tok op et forslag hvorefter en eier skulde få tidligere varsel ved krav om avståelse ved et leieforhold, enn det som flertallsinnstillingen gav. Forslaget nedstemtes mot 22 stemmer.

§ 50. *Til fordel for hvem avståelse kan kreves.*

Proposisjonen hadde efter forslag fra *Norsk Bonde- og Småbrukerlag* byttet om den leietid som er nødvendig for å kunne kreve jordavståelse, fra 30 til 20 år.

Det borgerlige flertall i landbrukskomitéen var ikke enige i dette, men forslaget blev tatt op av *Oksvik (A)* i Odelstinget. Det blev nedstemt med 44 mot 36 st.

§ 70. Avståelse av tomter m. v.

Høire og *Bondepartiet* vilde ikke være med på en bestemmelse i proposisjonen hvorefter avståelse av tomter kunde kreves «til fordel for leiererens ektefelle, barn herunder adoptivbarn og barnebarn». *Sundby (B)* optok forslag om at dette utgår. *Proposisjonen* blev vedtatt mot 31 stemmer.

§ 76. Pris.

Et borgerlig mindretall i komitéen hadde optatt et endringsforslag, men frafalt det efter avgjørelsen under § 14.

Sundby (B) fremsatte et tilleggsforslag som skulde gjøre det klarere hvordan skjønnset skal fastsette prisen når det skal skjønnes over avståelse av jord tilhørende det offentlige. Dette blev vedtatt mot 31 stemmer.

Stortinget bestemte at loven skulde gjelde fra den tid Kongen bestemte. Den blev satt i kraft fra 1. juni 1938.

Endringene i jordloven er behandlet bl. a. i følgende stortingsdokumenter:

1. Innstilling av 31. mars 1936 fra Landbruksdepartementets sakkyndige utvalg.
2. Innstilling fra Norsk Bonde- og Småbrukerlags jordlovskomité.
3. Forslag for Odelstinget 1934 fra Chr. Hornsrud.
4. Odelstingsproposisjon nr. 55, 1937.
5. Innstilling O. III, 1938 med dissenser.
6. Odelstingstidende 1938, s. 93—183.
7. Beslutning O. nr. 9, 1938.
8. Lagtingstidende 1938, s. 9—33.

Nautkjøttet og Finansavtalen.

En sak som vakte stor opstandelse og hysteriske avvisskriverier var en overenskomst med Finland om innførsel av en del nautkjøtt til revefôr. Saken blev behandlet av finanskomitéen forsterket med 3 mann fra landbrukskomitéen.

Der var avgitt tilsagn om å nedsette tollen på i alt 450 tonn nautkjøtt til 9 øre pr. kg. mot bl. a. at kjøttet bare skulde selges gjennom Norges Sølvtrevavlslag til revefôr.

Et flertall i komitéen, Arbeiderpartiets medlemmer, Fjeldsgaard av Venstre og *Lykke* av *Høire* stemte for proposisjonen. De øvrige borgerlige stemte imot. De mente at selv en liten forskyvning i den nuværende balanse på kjøttmarkedet, lett kunde bringe et betydelig fall i kjøttprisene.

Arsaken til at forslaget var fremkommet lå i visse eiendommelige forhold nordpå ved grensen mot Finland. I handelstraktaten med Finland av 1930 ver der inntatt bestemmelser som lettet grenseboerne å kjøpe forbruksvarer i det andre landet. Imidlertid hadde den finske stat innført en del toll-lettelser der oppe, og de finske kjøpmennene kunde holde langt lavere priser enn de norske. Der fantes ikke lenger en eneste norsk kjøpmann langs grensen og den eneste økonomiske forbindelse som befolkningen hadde hatt med Norge var avslutt. Det er nesten utelukkende samer som bor der, og de bytter varer med kjøpmennene. De billige varer spredtes også nedover mot Kirkenes og gjorde konkurransen umulig for de norske kjøpmenn.

Det viste sig ved forhandlinger at Finland ikke vilde gi slipp på disse fordeler uten kompensasjon. Denne skulde altså bestå i den nevnte toll-lettelse på nautkjøtt.

Saken var først behandlet som hemmelig, men efter at den var sivet ut gjennom avisene, og vakte mye blåst, besluttet Stortinget å offentliggjøre det hele.

Regjeringen gjorde kabinettsspørsmål på traktaten, og det blev en større debatt i Stortinget. Herunder blev det påvist at de skadelige følger som mindretallet i komitéen mente vilde komme, var sterkt overdrevet.

Regjeringens forslag blev vedtatt med 101 mot 48 stemmer.

(Stort.prop. nr. 8 og nr. 15. Innst. S. nr. 54 og nr. 55.)

Regjeringens avgjørelser efter jordloven.

Ved behandlingen av protokollkomiteens innstilling blev det en større debatt omkring regjeringens avgjørelser av søknader i henhold til jordloven. Det var avgjort 248 saker hvorav 200 var innvilget. Antallet av uavgjorte saker pr. 1. januar 1938 var 292.

Det borgerlige flertall i protokollkomitéen kritiserte en hel del saker.

Arbeiderpartiets komitémedlemmer var i det vesentlige enig i de avgjørelsene som var truffet. Det holdtes fram at meningen med jordloven er at det skal skaffes jord til de jordhungrende. Da dette skal gjøres på slik vis at det ikke går ut over andres berettigede interesser, kan det ofte bli slik at sakene må avgjøres efter skjønn. At det da kan bli delte meninger er nok så naturlig.

I Odelstinget gikk statsråd Ystgaard nøie inn på anklagepunktene og sa bl. a. at visse av dem måtte bero på ren misforståelse av jordlovens klare bestemmelser.

Da kritikken ikke mundet ut i noe forslag, og komitéens innstilling bare endte i den vanlige formel, blev det endelige resultat av den vidtløftige debatten at innstillingen blev enstemmig vedtatt.

Import av kubb.

Bondepartirepresentanten *Sundbø* satte fram en interpellasjon som spurte Regjeringen om den var opmerksom på at det innenlandske grantømmer blev liggende usolgt på grunn av import av utenlandsk tømmer. Han mente at dette forhold bevirket stor arbeidsledighet i skogdistriktene, og spurte hvad Regjeringen aktet å foreta for å bedre forholdet.

Statsråd *Ystgård* gav en utførlig utredning om forholdene. Vanskelighetene kunde ikke løses ut fra en ensidig vurdering, men bare ved en allsidig bedømmelse som også tok hensyn til treforedlingsindustrien, en av våre betydningsfulleste eksportindustrier. Det er nedsatt et utvalg som skal foreta en slik vurdering, og han mente at det ikke var utelukket at utvalgets arbeid kunne føre til forslag som kan etablere det likevekstforhold i disse næringene som en mener mangler nå. Da først vil Regjeringen kunne bedømme om det er riktig å foreta inngrep ved lov.

Sundbø foreslo øieblikkelig importforbud for kubb og en fremtidig ordning hvorved Regjeringen kan hindre innførsel som skader norsk skogbruk.

Det blev ikke votert over forslaget, idet *Versto* (A.) satte fram forslag om å oversende det til Regjeringen og det blev vedtatt mot 47 stemmer.

Videre blev mot 54 stemmer vedtatt følgende forslag fra *Versto* (A.):

«Stortinget oppmodar Riksstyret til å granske nøgjare spursmålet um tømmeromsetnaden og leggja resultatet fram for Stortinget snarast råd er.»

Margarin på moene.

Under hærens budgett blev det stor debatt om bruk av meierismør eller margarin på moene. Regjeringen hadde ikke kunnet gå til en merutgift på 450 tusen kr. til dette formålet og gjorde kabinettsspørsmål på saken. Dens syn seiret med 115 mot 18 stemmer.

Lov om skogvern.

I loven om skogvern blev det vedtatt endringer som skulde gjøre skogopsynet mer effektivt i øverensstemmelse med de erfaringer en hadde vunnet under praktiseringen av loven.

Kulturavgiften blev forhøiet fra 1 til 2 pct. ut fra det synet at foruten den betydning en slik bestemmelse får for skogens gjenvekst vil den ha stor samfunnmessig betydning for øvrig ved at den virker til en opsparing av midler under konjunkturer med stor skoghugst til bruk i mer magre år.

Bruk av ild i skog og mark.

Også i denne loven blev det foretatt visse praktiske endringer som skulde gjøre den mer fyldig.

Fiskeriene.

Råfiskloven.

Råfiskloven åpner adgang for Kongen til å gi salgsorganisasjoner av fiskere en omfattende lovbeskyttelse.

Den lyder:

1. Kongen kan bestemme at det skal være forbudt å tilvirke, omsette, og/eller utføre fisk (sild innbefattet) eller produkter av fisk når fisken ikke er kjøpt gjennom en fiskerorganisasjon, hvis vedtekter er godkjent av vedkommende regjeringsdepartement. Bestemmelsen kan begrenses til å gjelde visse fiskearter samt fisk fanget i visse områder. Bestemmelsen kan også begrenses til bestemte tidsrum eller bestemte markeder.
2. Treffs beslutning i henhold til 1., kan vedkommende regjeringsdepartement utferdige de bestemmelser som utkreves for å gjennomføre beslutningene og kontrollere at de blir overholdt.
3. Overtredelse av denne lov, eller av bestemmelser som er gitt i medhold av loven — eller medvirkning til eller forsøk på sådanne overtredelser — straffes med bøter.
4. Denne lov trer i kraft straks og gjelder inntil videre.

Flertallet i Stortingets fiskerikomité holdt fram at det er av største betydning for fiskernæringen å nå fram til den heldigste omsetningsform. Denne loven går videre på den veien en allerede før er slått inn på, f. eks. når det gjelder sildeomsetningen. Fiskerne arbeider med videre utbygging av omsetningsapparatet, og kan på denne måten lovbeskytte arbeidet. Særlig blir spørsmålet om råfiskomsetningen under de store torskefiskerier aktuell hvis den nåværende ordning med minsteprisen skulde bli ophevd.

En er klar over at en nyordning vil møte visse vanskeligheter. Og det vil

heller ikke være mulig å opnå de priser som nå er minstepriser — uten en fortsatt statsstøtte.

Komiteflertallet forutsetter at en tar tilbørlig hensyn til fiskere som selv tilbereder fangsten sin, og at vedtektene og ordningen settes i verk med den største varsomhet. Særlig må salgsordningen ved de store torskefiskeriene gjøres slik at ikke omsetningen stopper op.

Før lovbeskyttelse gis til salgsorganisasjonen må fiskerne få anledning til å uttale sig ved avstemning.

Komiteens *mindretall*, Høires representanter, er ikke enig i en slik klankolov som den foreslåtte. De vil spørre de interesserte parter nærmere på forhånd, og vil ha ordningen nøiere utformet i loven. De var bestemt imot å gi Regjeringen en slik blankofullmakt og erklærte at de var imot loven.

I Odelstinget blev det en bred debatt om loven, hvor Høires talere reiste en forbitret motstand mot den.

Fra vårt partis side blev det pekt på at denne loven betyr et tidsskifte fordi fiskerne på denne måten kan komme til å få medbestemmelsesrett over produktene sine. På samme måte som eksportørene forlengst har fått beskyttelse ved klippfiskloven, skal fiskerne her få beskyttelse ved råfiskloven.

Ved avstemningen falt Høires forslag med 73 mot 26 stemmer. De 26 var Høire og Samfundspartiet.

I Lagtinget blev Høires forslag om å henstille til Odelstinget å henlegge loven likeledes nedstemt.

Saltvannsfiskeriene.

Heller ikke debatten om saltvannsfiskeriene endret noe i de retningslinjer som vårt parti følger, eller vesentlige forandringer i Regjeringens budgettframlegg.

Offentlige arbeider og kommunikasjoner.

Statsbanenes administrasjonsordning.

En omorganisering av jernbanenes øverste ledelse har lenge vært på trappene. Det er arbeidet mye med saken i de forskjellige instanser, og i 1937 blev det satt fram proposisjon. Imidlertid utsatte Stortinget saken.

Efter den ordningen som har vært hittil, og som blev vedtatt i 1924, er det et hovedstyre som består av en generaldirektør, 4 jernbanedirektører, 5 stortingsvalgte medlemmer og 1 representant for personalet. Under hovedstyret er det 4 kontorgrupper ledet av de 4 direktører.

Statsbanene er for ørig opdelt i distrikter som bestyres av distriktschefer som sorterer under Hovedstyret. Under disse arbeider overingeniører, overtrafikk-inspektører o. s. v.

Den ordningen som blev vedtatt av Stortinget i 1938 går i hovedsaken ut på følgende.

1. Generaldirektøren ansettes på åremål (6 år) med en gasje av 30 tusen kroner om året.
2. Det ansettes en *innkjøpschef* som sorterer direkte under generaldirektøren. Han får 12 600 kroner om året.

3. Det ansettes en *overingeniør* som skal lede et eget kontor for verksteddriften. Disse tre punktene blev enstemmig vedtatt av Stortinget.
4. Det opprettes en *personal- og pensjonsnevnd*.

Den skal bestå av følgende: «Generaldirektøren eller hans stedfortreder, 2 medlemmer med varamenn opnevnt for 3 år ad gangen av Kongen blandt cheferne for Hovedstyrets kontorer efter innstilling fra Hovedstyret. 2 medlemmer med varamenn, opnevnt av Kongen for 3 år ad gangen blandt det dobbelt antall kandidater, utpekt ved et av Hovedstyret anordnet valg ved direkte avstemning av og blandt samtlige fast ansatte tjenestemenn, generaldirektøren, cheferne for kontorene i Hovedstyret, distriktcheferne, overingeniører for anlegg undtatt.»

Dette blev vedtatt av Stortinget mot 24 stemmer. Disse blev avgitt for et forslag av *Fonstad* (A) som var i overensstemmelse med Norsk Jernbane-forbunds opfatning av spørsmålet. Dette forslaget gikk ut på følgende:

Formannen skal opnevnes av Kongen utenfor jernbaneetaten. Kongen skal også opnevne 2 medlemmer fra Statsbanenes administrasjon efter innstilling fra Hovedstyret. 2 medlemmer opnevnes av Kongen, utpekt blandt tjenestemennene på samme vis som i det vedtatte forslaget.

5. Når det gjaldt *Hovedstyrets sammensetning* hadde Regjeringen foreslått at de stortingsvalgte medlemmers antall blev innskrenket fra 5 til 3, at Kongen opnevner 2 representanter for næringslivet og at personalets representasjon blir som nå. Jernbanedirektørene blir ikke lenger medlemmer av Hovedstyret, men kan tilkalles efter generaldirektørens nærmere bestemmelse.

Stortingets jernbanekomiteé vilde ikke være med på en innskrenkning av de stortingsvalgte medlemmers antall, men var enig at det blev opnevnt 2 representanter for næringslivet som en *utvidelse* av Hovedstyret.

I *Stortinget* tok *Johan Wiik* (A) op Regjeringens forslag, og dette blev vedtatt med 65 mot 56 stemmer.

6. *Hovedstyrets kontorordning*. Departementet mente at jernbanedirektørstillingene burde opretholdes. Et flertall i *Stortingets jernbanekomiteé* mente at de burde opheves, men at den nye generaldirektør burde få uttale sig om saken.

Hele jernbanekomiteéen var derfor enig i at saken skulde *utsettes*, og dette blev *enstemmig vedtatt* i *Stortinget*. Efter dette blir den nåværende kontorordning gjeldende inntil videre med undtagelse av nyordningen med innkjøpskontor.

Postverkets og telegrafverkets administrasjon.

Spørsmålet om en omordning av de to nevnte etaters administrasjonsforhold hadde lenge vært under utredning. Regjeringen var kommet fram til følgende forslag. (Stort.pr. nr. 64, 1937):

1. Det *frarådes* å skille *Postverket* og *Telegrafverket* ut fra statsbudgettet som egne økonomiske enheter.
2. *Bedriftsledelsen* organiseres som styre og råd. Hvert styre skal bestå av 1 direktør, ansatt på åremål (6 år av gangen) og to fagchefer. Så vel direktøren som fagchefer ansettes av Kongen.

Rådet som blir felles for de to bedrifter skal bestå av 5 medlemmer, hvorav formannen og 3 medlemmer opnevnes av Kongen. Det femte medlem som skal være representant for henholdsvis *Postverkets* og *Telegrafverkets*

personale, opnevnes av Kongen efter forslag fra vedkommende organisasjon og innstilling fra Handelsdepartementet. Disse representanter tiltrer rådet under dets behandling av henholdsvis postsaker og telegrafsaker.

Direktøren skal ha den besluttende myndighet, men skal rådføre sig med sine fagchefer, som i tilfelle kan kreve sine dissenser ført til protokolls.

Rådets virksomhet blir rådgivende og kontrollerende.

De nærmere regler for fagchefenes og rådets virksomhet m. v. fastsettes av Kongen.

3. Bedriftsledelsens stilling til departement og Storting blir i det vesentlige som nå. Dog bør det gis bedriftsledelsen noe friere hender enn nå forsåvidt angår disponeringen av de til enhver tid gitte bevilgninger. Ansettelsesrådenes myndighet utvides derhos til også å omfatte besettelse av de stillinger som nå besettes av departementet.
4. Personalets økonomiske og rettslige stilling forutsettes å bli uforandret. Personalet får en representant i Poststyrets og en representant i Telegrafstyrets ansettelsesråd.
5. Revisjonen ordnes midlertidig som nå med hjemmel i § 3 i loven av 1918 om Statens revisjonsvesen. Postverkets regnskapsrevisjon organiseres — i likhet med Telegrafverkets — som et eget kontor under ledelse av en byråchef, som sorterer under ekspedisjonschefen og departementschefen. Begge revisjonskontorer forutsettes overført til Statsrevisjonen fra det tidspunkt denne overtar Postverkets og Telegrafverkets revisjon.
6. Det ansees ikke nødvendig å utferdige nye lovregler i forbindelse med den foreslåtte omordning av bedriftsledelsen.
7. Spørsmålet om distriktsadministrasjon m. v. behandles videre av de nye fagstyrene og råd og forelegges i tilfelle senere for Stortinget.

I Stortingets post- og telegrafkomité sluttet Arbeiderpartiets medlemmer sig i det vesentlige til Regjeringens forslag. Jacobsen av Samfundspartiet hadde et eget forslag og de øvrige borgerlige komitémedlemmer tok også op et avvikende forslag som lød slik:

1. Bedriftsledelsen for Postverket og Telegrafverket organiseres som styre.

Hvert styre skal bestå av 1 direktør ansatt på åremål (6 år om gangen) og to fagchefer. Så vel direktøren som fagchefer ansettes av Kongen. Direktøren skal ha den besluttende myndighet, men skal rådføre sig med sine fagchefer, som i tilfelle kan kreve sine dissenser ført til protokolls.

De nærmere regler for fagstyrene m. v. fastsettes av Kongen.

2. Bedriftsledelsens stilling til departement og Storting blir i det vesentlige som nå. Dog bør det gis bedriftsledelsen noe friere hender enn nå for så vidt angår disponeringen av de til enhver tid gitte bevilgninger. Ansettelsesrådenes myndighet utvides derhos til også å omfatte besettelse av de stillinger som nå besettes av departementet.
3. Personalets økonomiske og rettslige stilling forutsettes å bli uforandret. Personalet får en representant i Poststyrets og en representant i Telegrafstyrets ansettelsesråd.
4. Revisjonen ordnes midlertidig som nå med hjemmel i § 3 i loven av 1918 om Statens revisjonsvesen. Postverkets regnskapsrevisjon organiseres — i likhet med Telegrafverkets — som et eget kontor under ledelse av en byråchef som sorterer under ekspedisjonschefen og departementschefen.

5. Spørsmålet om distriktsadministrasjonen m. v. behandles videre av de nye faststyrer og forelegges senere for Stortinget.

Dette forslaget adskiller sig fra det første som det sees vesentlig ved at rådet er sløifet, og blev vedtatt av Stortinget efter adskillig debatt med 62 mot 56 stemmer.

Mot 12 stemmer blev det videre besluttet å henstille til Regjeringen å ta op spørsmålet om utskillelse fra statsbudgettet til fornyet overveielse og videre utredning.

Klager over kringkastingselskapets ledelse.

En sak som vakte mye debatt i pressen og i Stortinget var en rekke ankepunkter mot ledelser i det gamle A S Kringkastingselskapet, særlig mot dr. Ræstad.

Det hadde vært nedsatt en granskningskomité som undersøkte forholdene og rettet adskillig kritikk mot ledelsen. Men den fant ikke å kunne gå til å gjøre ansvar gjeldende. Derimot mente den at en hadde måttet gå til adskillig omordning for å undgå gjentakelser, dersom det gamle selskap ikke hadde vært under likvidasjon.

Storkomiteéen sluttet sig til dette, og på disse premisser henla Stortinget saken.

Veibevilgningene.

Under behandlingen av veibudgettet hadde en den vanlige store veidebatten. Noen vesentlige endringer i budgетtforslagene blev ikke foretatt.

Endringer i veiloven.

Det hadde vært under overveielse å gå til en hel revisjon av veiloven som er fra 1912. Men da alle trafikkproblemer ennå er lite avklaret og forholdene er i fortsatt utvikling, mente departementet at en bare fikk foreta endel nødvendige endringer og utsette hovedrevisjonen ennå en tid.

Det blev satt fram forslag om endel slike detaljendringer. Stort sett gikk de ut på å utvide de rettighetene veiene har, og derved skape både vilkår for trygg trafikk og gode fremkomstforhold. Bl. a. gikk bestemmelsene ut på å utvide det beltet langs veiene hvor det ikke skulde bygges, likeledes ved veikryss.

I Odelstinget foreslo Getz (H) at forslaget blev sendt tilbake til komitééen til nærmere overveielse. Med 53 mot 49 stemmer blev dette vedtatt.

Komitééen gjorde et par mindre endringer. Således blev det bestemt at det ikke må føres op bygning nærmere enn 40 meter fra midten av veikryss. Opprinnelig stod det 50 meter. Markhus (V) tok op forslag om 30 meter. Det falt mot 30 stemmer. Videre foreslo han at det bare skulde gjelde veikryss hvor begge veier er offentlige. Det falt mot 30 stemmer.

Videre tok han op forslag om at det ikke måtte bygges nærmere veier enn 5 meter. Flertallsforslaget var 7.5 meter. Forslaget til Markhus falt mot 28 stemmer.

Efter flertallsforslaget skal gjerdet ikke stå nærmere veien enn 2.5 meter. Markhus (V) foreslo 1.5 meter. Dette falt med 52 mot 37 stemmer. Veiloven gav anledning til en større debatt både i Odelsting og Lagting.

Anløpsutgifter for statsunderstøttede lufruter.

Det var foreslått at kommuner som har anlegg som benyttes til anløp av statsunderstøttede norske, lufruter, skal kunne pålegges å yde et distriktsbidrag til disse.

Komiteéinnstillingen var enstemmig, men blev allikevel årsak til en større debatt i Odelstinget. Forslaget blev vedtatt mot 10 stemmer.

Socialpolitikk.

Arbeidsløshetstrygda.

Sosiallovkomitéens flertallsforslag.

I 1937 var det lagt fram proposisjon om Arbeidsløshetstrygd, men den blev utsatt og kom op til behandling i Stortinget først i 1938.

Proposisjonen bygget på et forslag fra sosiallovkomiteen og omfattet bare den egentlige trygd. Spørsmål om å reise midler til hjelpearbeider, meldeplikt for bedrifter som vil minske eller stanse bedriften m. v., hadde komiteen sett bort fra i denne omgang.

Efter inngående drøftelse var en blitt stående ved forslag om *tvungen trygd*. Efter sosiallovkomiteens flertallsforslag skulde trygden omfatte om lag 632 tusen arbeidsledige, efter mindretallets om lag 544 tusen.

Trygden skal yde dagpenger med familiehjelp, hjelp til reise og flytning og fri syketrygd. Hjelpen kan omsettes i bidrag til yrkesopplæring.

Tiden for stønad var satt til 15 uker i et år. De trygdede kan dessuten slå sig sammen i hjelpekasse for *tilleggsstønad*. Disse får stats- og kommunebidrag.

Arbeidsløshetstrygden skal administreres lokalt av *trygdekassene* og lokale *arbeidsløshetsnevnder*. Centralt skal det opprettes et Arbeidsløshetsråd. Likeledes blev det foreslått opprettet et *riksreservefond*.

Trygden skal finansieres ved *ukepremier* som deles likt mellom arbeider og arbeidsgiver. Kommunene skyter til $\frac{1}{4}$ av premieinntekten i året. Statens plikt til å skyte til inntreer først når det stedlige fonds utgifter overstiger inntektene, og stiger sterkere dess mere det stedlige fond angripes.

Dissenser i sosiallovkomiteén.

Komiteén har delt sig i flere fraksjoner og der er ved behandlingen av de enkelte paragrafer tatt opp forskjellige avvikende forslag. Aktuarene H. Palmstrøm og Finn Alexander blev gitt i oppdrag å beregne de viktigste konsekvenser av de forskjellige forslag. De har skilt mellom 4 dissenser som kan tenkes å få vesentlig forskjellig betydning for trygdens økonomi.

Flertallets forslag, alternativ A, er det i hovedsaken gjort rede for i det foranående. (Arbeiderbevegelsens medlemmer var for dette forslaget.)

Det store mindretalls forslag, alternativ B adskiller sig i det vesentlige fra flertallets forslag ved at det foreslår at syketrygdens klasse I holdes utenfor arbeidsløshetstrygden. Efter dette forslag vil 544 700 personer komme inn under trygden mot 632 300 personer efter flertallets forslag.

Rogstads forslag, alternativ C.

Arbeidsgiverforeningens representant, Rogstad, er prinsipielt imot innførelse av tvungen trygd. Han har imidlertid også levert adskillige dissenser til flertallets forslag

som medfører en rekke endrede tallmessige resultater for trygden dersom de blir lagt til grunn for den.

Viks dissens, alternativ D.

Komiteéns medlem, Jacob Vik fra Bondepartiet, foreslår bl. a. at bestemmelsen om at kommunene skal yde tilskudd til arbeidsløshetsfondene skal utgå. Til gjengjeld skal medlems- og arbeidsgiverpremien forhøies med 25 pct.

Regjeringens forslag.

(Odelstingsprop. nr. 30, 1937.)

Departementet er enig med komitéflertallet i at der bør innføres en tvungen trygd.

Det er også enig i det prisipp som er lagt til grunn for trygdens oppbygging og administrasjon.

Videre slutter Regjeringen sig til komitéens standpunkt om en ren trygdeordning, således at spørsmålet om opsamling av spesielle fonds mot arbeidsløshet m. v. ikke inngår i denne lov.

Også forslaget til finansiering av trygden finnes riktig og optas som Regjeringens forslag.

Departementet foreslår at loven skal tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer, idet det dog er departementets forutsetning at den så vidt mulig skal forsøkes satt i kraft fra 1. juli 1938. Hvis trygden trer i kraft fra 1. juli 1938, vil det si at premiebetalingen da skal begynne. Dagpenger vil ikke kunne utbetales før tidligst 45 uker efter at loven er trådt i kraft.

Behandlingen i Stortingets sosiallovkomité.

(Innst. O. XX — 1938.)

1. Flertallet i sosialkomitéen, Arbeiderpartiets medlemmer og Vaksdal av Venstre, slutter sig stort sett til Regjeringens proposisjon. Den bemerker at den prinsipielt er stemt for at arbeidstagerne i jordbruk, skogbruk, fangst, fiske m. v. burde være med i trygden, men da spørsmålet er så innviklet, bør dette ikke forsinke en gjennomførelse av trygden. Flertallet henstiller derfor til administrasjonen å arbeide fortsatt med spørsmålet.
2. Vaksdal (V) bemerker dessuten at han prinsipielt er stemt for det opprinnelige forslag om en kombinasjon av hjelpearbeide og trygd, men avstår fra å opta forslaget.
3. Mustad (H) og Wright (H) foreslår at lovens behandling utstår til neste år, idet de ønsker flere spørsmål nærmere utredet.
4. Grasaasen (B) foreslår lovforslaget avvist og begrunner dette i et lengere innlegg. Han fremsetter dessuten et detaljert forslag om at det før forslaget tas opp må foreligge utredning av sakens prinsipielle side, om å få jordbruket etc. inn under trygden, om en bedre finansieringsmåte og en samlet landsplan for statsstøtten til arbeidsledigheten. Han stemmer også prinsipielt mot tilleggstrygden.
5. Når det gjelder trygdens finansiering slutter et flertall bestående av Arbeiderpartiets medlemmer, sig til proposisjonen.
6. Vaksdal (V) fremsetter forslag om en tilføielse til § 20.

«Dog skal kommunen være fritatt for tilskudd regnet av premien de første tre år efter at denne lov er trådt i kraft. Tilskudd for disse år betales av Staten på samme måte som fastsatt for kommunen.

7. *Mustad (H) og Wright (H)* forbeholder sig å komme tilbake til Vaksdals forslag. men fremsetter for øvrig et eget finansieringsforslag som går ut på at *Staten overtar en del av de utgiftene* som efter proposisjonen skulde påhvile kommunene. De vilde dessuten ha begrenset *Statens garanti* for trygdens utgifter.
8. *Grasaasen (B)* vil ikke være med på at hverken kommunene skal bære noget av utgiftene eller at Staten skal overta denne del. Han stemmer derfor for *en forhøielse av premiesatsene*.
9. Når det gjelder *trygdens omfang* stemmer flertallet, *Arbeiderpartiets medlemmer for proposisjonen* med en del tilføielser for å gjøre meningen klarere.
Mindretallet, *de borgerlige medlemmer*, optar forslag om at *syketrygklasse I*, årlig arbeidsinntekt mellom 300 og 600 kroner, *undtas fra trygden*.
10. Under enkelte paragrafer optar forskjellige av de borgerlige medlemmer diverse endringsforslag som alle sammen har tendens i retning av å innskrenke trygden eller å endre finanseringen i retning av de ovenfor nevnte synspunkter.

Behandlingen i Odelstinget.

(Odelstingstidende 1938, side 738—793.)

I Odelstinget forårsaket denne saken en svær debatt.

Grasaasen (B) optok sitt forslag om henleggelse og utredning av de nevnte punkter. Forslaget om utsettelse blev nedstemt med 58 mot 38 stemmer. De 58 var Arbeiderpartiet og Venstre. Forslaget om ytterligere utredning bortfalt dermed.

Wright (H) hadde likeledes optatt sitt forslag fra komitéen om utsettelse. Da det i realiteten falt sammen med *Grasaasens* forslag, blev det ansett for avgjort i og med voteringen over dette.

Voteringen ved de enkelte paragrafer gav følgende resultat:

§ 1. *Wright (H)* fremsatte forslag om at *syketrygdklasse I undtas fra trygden*. Dette blev vedtatt med 49 mot 43 stemmer.

(Herved vil trygden komme til å omfatte 544 tusen personer, mot 632 tusen efter komitéens flertallsforslag.)

§ 5. *Wright (H)* optok dissensen fra ham selv, *Mustad (H)* og *Grasaasen (B)* om at en skulde ha vært i trygdepliktig arbeide i 45 uker i løpet av de siste 3 år for å få første gangs stønad, mot som av flertallet foreslått de siste 4 år. Flertallsforslaget, 4 år, blev vedtatt mot 39 stemmer.

§ 6. *Grasaasen (B)* foreslo at antall stønadsuker skulde begrenses til

- a) en fjerdedel av antallet av premieuker i forutgående 2 år, med fradrag av de stønadsuker han har hatt i de siste 3 år.

Flertallets innstilling lød her på en tredjedel av premieukene under begge punkter og dessuten forutgående 3 år og siste 4 år.

Flertallets forslag blev vedtatt mot 13 stemmer.

§ 10. Komitéinnstillingen hadde her en formulering hvorved de som var i arbeidskonflikt ikke skulde ha stønad, og heller ikke de som blev arbeidsløse ved tvister uten å delta i den, ikke skulde få stønad så fremt deres lønns- eller arbeidsvilkår vilde bli påvirket av utfallet av tvisten.

Wright (H) tok op et endringsforslag til denne paragraf som skulde sikre mot følgende forhold: Hvis en viktig arbeidsgruppe f. eks. nedla arbeidet fordi de ikke likte en formann e. l., og derved de øvrige arbeidere blev arbeidsløse, så vilde disse efter flertallets lovformulering kunne kreve arbeidsløshetstrygd. Dette vilde herr *Wright's* forslag da hindre.

Forslaget blev nedstemt med 57 mot 45 stemmer. De 57 var Arbeiderpartiet og Venstre.

I denne paragraf var det også foreslått en bestemmelse om at trygden bortfalt dersom en arbeidsløs nektet å ta anvist arbeid som var lønnet etter tariff eller minst 25 pct. høiere enn den stønad han hadde rett til. Grasaasen (B) tok her op forslag om å sløife bestemmelsen om de 25 pct.

Hans forslag falt mot 15 stemmer.

§ 20. Anna Henriksen (V) optok Vaksdals forslag om at kommunene skulde fritas for tilskudd de første 3 år efter trygdens ikrafttrede.

Sosialministeren, statsråd Torp, meddelte at han subsidiært kunde gå med på at kommunene fritas en tid, så fremt Statens tilskudd kunde fordeles på flere budgettår.

Mowinkel (V) fremsatte da forslag om dette, idet fordelingstiden dog ikke skulde strekke sig over mere enn 6 år. Komitéflertallet gikk med på denne endring, hvorved dette blev komitéens endrede innstilling.

Grasaasens (B) forslag som innebar at premiene skulde forhøies, blev nedstemt mot 15 stemmer.

Ved alternativ votering mellem den endrede innstilling og høires finansieringsfor-
slag, blev innstillingen vedtatt mot 26 stemmer.

§ 21. Ved den tilsvarende votering under § 21, falt høires forslag mot 30 stemmer.

§ 28. Her optok Grasaasen (B) sin dissens angående sløifning av tillegstrygden. Hans forslag blev nedstemt mot 8 stemmer.

§ 30. Et endringsfor-
slag fra Høire om at arbeidstagerne som var medlem av hjelpe-
kasse, men som ikke var medlem av den forening som hjelpekassen var knyttet til, tross dette skulde ha stemmerett når det gjelder kassens vedtekter etc., blev nedstemt med 46 mot 30 stemmer.

§ 38. I denne paragraf blev det enstemmig besluttet at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Behandlingen i Lagtinget.

(Lagtingstidende 1938, side 185—204.)

I Lagtinget optok Nordlie (H) forslag om henleggelse av loven. Hans forslag blev nedstemt med 24 stemmer.

Ved § 10 optok Mustad (H) forslag i overensstemmelse med høires stilling i Odels-
tinget. Forslaget blev nedstemt med 22 stemmer.

Ved § 20 og § 21 optok likeledes Mustad (H) Høires forslag fra Odelstinget. Det blev nedstemt med 24 stemmer for begge paragrafers vedkommende.

Loven blev herefter oversendt Kongen som vedtatt, også av Lagtinget.

Syketrygd.

Sosiallovkomitéen finner at arbeidsløshetsstrygden bør holde de arbeidsløse syke-
trygdet i den tid de får dagpenger av arbeidsløshetsstrygden. Den foreslår derfor en
pliktig syketrygd, hvor premien utredes av det stedlige fond i trygdekommunen. Den
stedlige arbeidsløshetsnevnd optrer i dette tilfelle på samme måte som ellers arbeids-
giver, med plikt til nødvendige meldinger o. s. v.

Regjeringen slutter sig til komitéen. Den har senere fremsatt de nødvendige lov-
for-
slag med hensyn til dette.

Minstelønn for funksjonærer i bedriftslivet.

I Odelstinget rettet *Fjalstad* (H) en forespørsel til Regjeringen om hvorledes det gikk med de forslagene som var satt fram i 1937 om minstelønn. Forslagene var oversendt Regjeringen av Odelstinget.

Statsråd Torp, meddelte at forslagene var drøftet i departementet, men at det råder meget delte meninger om dem. Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund har protestert meget kraftig mot dem. Statsråden mente også personlig at det ikke er så stort behov for en slik lov og at erfaringene fra en forrige minstelønnslov viste at en slik lov ikke alltid fyller det vesentlige samfundsmessige behov. Men departementet hadde under overveielse å sette ned et utvalg for å granske saken, bl. a. for å se den i sammenheng med de forslagene som foreligger vedrørende lønnsforholdene i landdistriktet.

Noe forslag blev ikke satt fram.

Endringer i Arbeidervernloven.

Det blev vedtatt et par endringer av praktisk art i Arbeidervernloven som det var blitt spørsmål om efter de erfaringer en hadde høstet under bruken av loven. Det gjaldt bl. a. barber- og frisørforretninger som fikk anledning til å arbeide utover kl. 15 på påske-, pinse- og julaften. Videre farmasøitisk personale hvor det skulde kunne lempes på arbeidstidsbestemmelsene. Dette var enstemmig i Stortingets Sosialkomité.

Derimot var det dissens om en bestemmelse som sikrer skiftarbeidere fri hver tredje søndag. Arbeiderpartiets representanter holder her på den absolutte formulering, mens de borgerlige vilde sløife det absolutte krav og formulere bestemsen noe løsere. Da vilde en efter våre partifellers opfatning komme tilbake til det forhold at skiftarbeidere bare vilde få fri hver sjette eller hver syvende søndag. Iallfall vilde endringen bety en forringelse av loven.

Ved avstemningen i Odelstinget blev *de borgerliges* forslag vedtatt med 46 mot 28 stemmer.

Endringer i syketrygda.

Sosialkomitéen arbeider med utvidelse og endring av syketrygdloven. Imidlertid vilde det arbeidet ikke kunne legges fram for Stortinget i 1938. Derfor foreslo departementet endel endringer som var påkrevd øieblikkelig, bl. a. av hensyn til arbeidsløshetrygden.

Endringene blev enstemmig vedtatt både i komité og Odelsting.

Endringer i alderstrygda.

Endringen omfattet:

1. En klargjøring av reglene om alderstrygdavgift.
2. Enkelte mindre endringer av administrative grunner.
3. Utgiftene ved trygden for budgettåret 1938—39 foreslås fordelt mellem Staten og Aldersfondet på samme måte som for terminen 1937—38. Det vil si at godtgjørelsen til kommunene skal skje med halvdelen på Aldersfondet og tre åttendedel på Staten, istedenfor som i den oprinnelige lov, halvdelen fra Staten og tre åttendedel av Aldersfondet.

Endringene blev enstemmig vedtatt i Odelstinget.

To Høirerepresentanter hadde tatt op forslag i komitéen at de private lovfor-
slagene som var satt fram i 1937 fra borgerlig hold, nå blev frammet. I Odelstinget
blev forslaget ikke tatt op og de nevnte lovforslagene skulde fortsatt hvile.

Idrettsdebatt.

Under behandlingen av Sosialdepartementets budgett kom det til en lang
idrettsdebatt hvor de borgerlige talere, særlig Akers ordfører, Chr. L. Jensen (H.),
vartet op med de vanlige voldsomme angrep på arbeideridretten. Denne gang var
det Rolf Hofmos bok: Folkeidrett, som var i faresonen. Statsråd Torp, vårt partis
gruppefører Støstad og andre, viste angrepene rolig og saklig tilbake. Under be-
handlingen satte Håvardstad (A.) fram forslag om ytterligere bevilgning av 150
tusen kr. til anlegg av idertsplasser, skibakker o. s. v. Derved vilde det vesentlige
av det som blev vunnet inn ved Pengelotteriets utvidelse gå til idretten. Dette
blev enstemmig vedtatt.

Ferie- og fritidsspørsmålet.

Eugen Petterson (A.) rettet et spørsmål til sosialministeren om Statens med-
virkning til å løse spørsmålet om almindelig folkeferie. Han gav i sitt innlegg en
konsentrert utredning om denne saken.

Statsråd Torp svarer meget velvillig på spørsmålet og bebudet at Sosialdepar-
tementet vilde komme med nærmere framlegg i den saken.

Innførsel og omsetning av brennevin.

Styret for øl- og vinsamlagenes landsforbund hadde satt fram forslag om en
ytterligere 6 års avviklingsfrist for de bestående samlag. Loven bestemte at disse
skulde nedlegges 30. juni 1938. Forslaget var satt fram for Odelstinget av stortings-
menn fra de fire store partier.

Sosialdepartementet vilde ikke gå med på å forlenge fristen, men sa samtidig at
vedkommende samlags funksjonærer vilde bli sikret mot arbeidsledighet. Deres
stilling vilde for øvrig bli tryggere ved overgang til Vinmonopolfilial enn den var
ved samlagsordningen.

Sosialkomiteens flertall var enig med departementet, mindretallet, 2 Høiremenn,
vilde imøtekomme forslaget.

I Odelstinget falt forslaget om forlengelse efter adskillig debatt, med 65 mot
42 stemmer. Avstemningen fulgte ikke politiske skillelinjer.

Innførsel og handel med apotekerverer.

Det blev enstemmig vedtatt lovregler med sikte på ytterligere samfundsmessig
kontroll med lægemidler og spesialpreparater. Under behandlingen av loven blev
bebudet at preparater som går i handelen under navn av «styrkende næringsmidler»
o. l. også skal underkastes skarpere kontroll.

Bevilgning til spanske barn.

Det blev enstemmig vedtatt å bevilge 20 tusen kr. til hjelp for spanske barn.
Det var forutsetningen at hjelpen skulde ydes gjennom den såkaltte «Michael Hans-
son-komitéen».

Hjelp til landflyktige utlendinger.

Det var foreslått at det skulde brukes 26 tusen kroner til disposisjon for et fellesutvalg som representerer de forskjellige organisasjoner til hjelp for flyktninger.

Det blev en del debatt om saken, men *forslaget blev vedtatt mot 31 stemmer* som blev avgitt for et høreforslag. Dette gikk ut på at pengene ikke skulde stilles til disposisjon gjennom fellesutvalget, men gjennom Statens egne organer, nærmest som et slags fattighjelp eller forsorgsbidrag.

Handel og sjøfart.

Endringer i sjøfartsloven.

Internasjonal konvensjon om konnossementer.

Proposisjon om dette var satt fram i 1937 og behandlet av justiskomiteen medlem sesjonene.

Allerede i 1917 var det innledet samarbeid med de andre nordiske land om revisjon av sjøfartslovgivningen. Dette blev imidlertid senere stilt i bero, men saken blev tatt op igjen i forbindelse med «Haagreglene» om konnossementer. Et foreløbig utkast blev lagt fram i 1929, og efter sakkyndige uttalelser blev enslydende forslag trykt i 1934 og revidert i 1936.

Det er særlig bortfraktenes uhindrede adgang til å fraskrive sig ansvar for behandling av godset en har villet endre. Særlig de uensartede klausuler i linjefartens konnossementer om dette har vært uheldige og derfor har en fått istand den internasjonale konvensjon om konnossementer av 25. august 1924.

Justisdepartementet er enig i det syn at det nå må antas å føre med sig store fordeler for oss å slutte oss til konvensjonen.

Stortingets justiskomitee slutter sig til det, men vil ikke som departementet vedta konvensjonens oversatte tekst som norsk lov. Den følger derfor et forslag fra sjølovskommisjonen som har utarbeidet et lovforslag som nøie følger Haagreglene, men forkortet og efter dens mening gjort mere presise for norske forhold.

Justiskomiteén sier videre i sin innstilling at en mener det er nødvendig at de bestemmelsene som nå står igjen av den gamle sjøfartsloven også blir modernisert.

I Odelstinget uttalte statsråd Lie at han helst hadde sett at det var den egentlige konvensjonstekst på fransk som var blitt bestemmende, slik som departementet foreslo. Ved at man nå vedtok en forkortet oversettelse som lov kunde det opstå uoverensstemmelser ved fortolkning. Men slik som saken nå lå an, mente han en fikk vedta komitéens forslag.

Innstillingen blev derefter enstemmig vedtatt av Odelstinget.

Lov om eiendoms- og aksjemegling.

Det blev enstemmig vedtatt en ny lov om eiendomsめglere og forandring i loven om fonds- og aktiemeglere.

Endringene kom som følge av utviklingen, og hadde intet politisk tilsmitt.

Kommunale spørsmål.

Kommunelovene.

I 1921 blev det vedtatt nye kommunestyreløver og i 1925 ny kommunevalglov. De endringer som siden er foretatt i disse lover har ikke vært av særlig inngripende art.

Imidlertid er det flere ganger fremkommet forslag til endringer, således fra Justisdepartementets budgett- og regnskapskomité for landkommunenes fra spare- og forenklingsskissjonen av 1932, fra skatteinntjeningsutvalget og andre.

Justisdepartementet nedsatte i juni 1934 en kommunallovkomité med K. M. Nordanger som formann. Denne fremla sin innstilling om kommunestyreløvene i april 1937.

Regjeringen fremsatte derefter forslag i Odelstingsprop. nr. 1 — 1938 som blev behandlet av kommunalkomitéen i Innst. O. X — 1938. Forslaget gjaldt:

1. Lov om kommunestyre på landet.
2. Lov om kommunestyre i byene.
3. Midlertidig lov om gjeldsforhandling for kommuner.

Kommunalkomitéen sluttet sig i det vesentlige til proposisjonen som igjen i hovedsaken sluttet sig til kommunallovkomitéens utkast. Den er enig i å kreve *forholdsvalg* i kommunale utvalg etc., likesom den går videre og krever det samme for fylkesutvalg.

Der stilles op nye regler for *budgettbehandling* og *budgettopstilling* og for kommunenes adgang til å *opta lån*. Komitéflertallet er enig i forslaget om *skjerpet tilsyn* med kommunenes forvaltning. *Ulrik Olsen* (A) og *Sjøli* (A) vil se dette i sammenheng med spørsmålet om videre skatteinntjening og vil derfor ha angjeldende kapitel 9 ut av forslaget.

De springende punkter i lovforslagene framgikk av *statsråd Lies innlegg* i Odelstingsdebatten. Kort sammentrengt sa han i hovedsaken følgende:

Arbeiderregjeringen har sett arbeidet for orden i kommunenes økonomi og forvaltning som en av sine viktigste oppgaver. Den bedre stilling skyldes i adskillig grad Statens innsats. Den vanskelige tiden vi har gjennomlevet, har vist oss flere svake punkter ved kommunalforvaltningen. Det har stått kamp om kriselovene for kommunene og vårt parti har foreslått andre veier å gå. Vi mente at administrasjonsloven ikke vilde føre til bedrede økonomiske forhold i kommunene. Partiet mente således i 1933 at administrasjonssystemet måtte opheves og tilsynet legges over til fylkesmennene og Justisdepartementet uten at kommunene blev fratatt sitt selvstyre.

For arbeiderregjeringen stod spørsmålet slik at man måtte ta standpunkt om det var mulig å opheve kommuneadministrasjonsloven som særskilt kriselov for kommunene eller om den burde innpasses i kommunestyreløven når denne lov blev gjenstand for almindelig revisjon.

Riksmeglingsinstituttet var opprettet, kommunene hadde derved fått redusert sin gjeld, andre gjeldslettelser var oppnådd, ensartet budgett- og regnskapsordning for landkommunene var innført, og arbeidet med skatteinntjeningen var kommet i gang. Alt dette talte for at man begynte å avvikle kriselovene for kommunene.

Nu er imidlertid forholdet at kommunegjeldsloven fratrar kommunenes kreditorer retten til å bruke den almindelige konkurs- og akkordlovgivning når kommunene misligholder sine forpliktelser. Ophever man derfor deres rett til å sette kommunen under administrasjon, så må der settes inn positive bestemmelser i de almindelige kommunestyreløver om rettigheter for kommunenes kreditorer. Kommunallovkomiteen uttalte sig derfor for et skjerpet tilsyn fra Statens side i slike tilfelle.

Regjeringen har valgt denne vei. Dette gjøres både av hensyn til grunnlovens krav og av hensyn til kommunekreditten. Bestemmelsene er ved innpassningen gjort både lempeligere og smidigere, og Kongen kan til slutt avgjøre hvorvidt og i hvilken retning disse skjerpede tilsynsbestemmelser overhodet skal gjøres gjeldende for kommunen.

De gjeldende bestemmelser om optagelse av lån, om fondsoplegging og om gjeldsstiftelse har etter de siste 16 års erfaring heller ikke vært tilstrækkelige. Også kapitlet om kommunenes økonomiske forvaltning er bygget på disse erfaringer og tar hensyn til det økonomiske forhold mellom Staten og kommunene som nu er gjeldende.

Jo bedre kommunenes økonomiske forvaltning er, jo mindre grunn er det til for tilsynet til å gripe inn.

Også kravet til sund og god budgettering er noe skjempet og står ikke i noe som helst motsetningsforhold til de mange opgaver som foreligger i kommunene. Kommunene forvalter idag veldig beløp som Staten yder, og kommunepolitikken er idag i høiere grad enn tidligere et ledd i samfundspolitikken. Kommunenes økonomi må derfor nøie sees i sammenheng med Statens økonomi. Det som kreves er et solidarisk samarbeide mellom Staten og kommunene. Prinsippet om skatteutjevningen hviler også på det syn at kommunene skal stå solidarisk innbyrdes og med Staten. Løsenet er at man må se alle kommuner i vårt land som en enhet.

Det er naturlig at et slikt samarbeid får klar og mere positiv hjemmel i kommunallovgivningen.

Dette lovforslag som foreligger Odelstinget er ikke av partipolitisk art. De dissenser som foreligger, er av mere praktisk enn politisk karakter, og dette var efter statsrådets mening et resultat som alle kunde glede sig over.

Lovenes behandling foregikk stort sett som nedenstående summariske oversikt viser.

1. Lov om kommunestyre på landet.

§ 1. Innstillingen foreslo at Kongen skulde beslutte *deling av kommuner etc.*, efterat herredsstyret eller sognestyret var hørt. Chr. L. Jensen (H) foreslo at sammenslutning ikke måtte finne sted hvis ikke herredsstyret eller sognestyret hadde uttalt sig for det. *Jensens forslag falt mot 35 stemmer.* Ramsvik (B) foreslo at det skulde kreves Stortingets samtykke hvis et herredsstyre eller sognestyre var mot det. *Dette blev vedtatt med 52 mot 44 stemmer.*

Spørsmålet om endring i *kommunenes navn* forårsaket en stor debatt. Innstillingen foreslo at Kongen kunde beslutte dette efter at *herreds- eller sognestyret hadde uttalt sig for det.* Ulrik Olsen (A) optok proposisjonens ordlyd, hvorefter Kongen kunde beslutte det efter at herreds- eller sognestyret *har hatt anledning til å uttale sig.* Chr. L. Jensen (H) optok prinsipalt et forslag hvorefter Kongen beslutter efter at *en almindelig folkeavstemning* innen herredet eller sognet har uttalt sig for det. *Efter debatten frafalt Jensen sitt forslag. Ulrik Olsens forslag falt mot 36 stemmer.*

I Lagtinget tok K. Chr. Knudsen (H) op *Jensens forslag* fra Odelstinget angående *deling av kommuner etc.* Dette *nedstemtes* mot 26 stemmer.

Smeby (A) optok *Ulrik Olsens forslag* fra Odelstinget. Dette *blev vedtatt* med 23 mot 14 stemmer, og ved annen gangs behandling i Odelstinget *vedtatt* med 48 mot 45 st.

§ 4. Denne paragraf handlet bl. a. om *herredsstyrets medlemstall.* Det var foreslått at hvis herredet hadde over 25 tusen innbyggere, kunde antallet settes op til 64.

Chr. L. Jensen (H) optok forslag om at tallet 64 skulde ombyttes med 60. *Dette falt* med 56 mot 51 stemmer. Kr. Hansen (A) mente at herredsstyremedlemmenes antall

burde være et ulike tall og optok forslag i overensstemmelse hermed. Forslaget nedstemtes med 56 mot 51 stemmer.

I Lagtinget blev Jensens forslag om 60 medlemmer av herredsstyret optatt av K. Chr. Knudsen (H.) Forslaget nedstemtes med 22 stemmer.

§ 5. Innstillingen forelso bl. a. at et herredsstyremedlem skulde tre ut hvis han blev fylkesmann, borgermester, herredskasserer eller revisor i kommunen. Wika (A) optok forslag om at bestemmelsen ikke skulde gjelde herredssekretær og revisor. For herredssekretærens vedkommende blev Wikas forslag vedtatt med 61 stemmer. Når det gjaldt revisor, blev det nedstemt mot 36 stemmer. Chr. L. Jensen (H) hadde optatt forslag om at også kommunale fagchefer skulde tre ut, men frafalt dette efter den falne votering for herredssekretærens vedkommende.

I Lagtinget blev Wikas forslag om at revisor ikke skulde utelukkes av herredsstyret optatt av Alfons Johansen (A). Forslaget nedstemtes med 20 stemmer.

§ 7. Her bestemte innstillingen at lensmenn eller andre som har regnskap å avlegge til kommunen ikke kan velges i formannskapet. Chr. L. Jensen foreslo at dette også skulde gjelde herredssekretær og revisor. Jensens forslag blev vedtatt mot 19 st. for sekretæren og enstemmig for revisors vedkommende.

§ 24. Denne paragraf inneholdt bestemmelse om formannskapets rett til å avgjøre saker når det ikke var tid til å forelegge dem for herredsstyret. Chr. L. Jensen (H) foreslo en tilføielse som sa at slike vedtak måtte godkjennes av fylkesmannen eller eventuelt annen myndighet. Forslaget blev nedstemt mot 42 stemmer.

I Lagtinget blev Jensens forslag optatt av K. Chr. Knudsen (H). Det blev med 24 stemmer nedstemt også der.

§ 27 inneholder bl. a. bestemmelsen om herredsstyrets rett til å overlate avgjørelsen til formannskapet. Østby-Deglum (B) foreslo her en bestemmelse om rett for et mindretall til å innanke slike avgjørelser for herredsstyhet. Dette nedstemtes mot 38 stemmer.

I Lagtinget blev forslaget i hovedsaken optatt av K. Chr. Knudsen (H), men blev nedstemtes med 24 stemmer.

§ 31. Her var foreslått bestemmelser om ledelse av kommunal bedrift. Chr. L. Jensen (H) foreslo et tillegg, hvorefter representanter for arbeidere og funksjonærer i bedriftens råd ikke skulde kunne delta i valg og ansettelser. Forslaget falt mot 38 stemmer.

§ 39. Under denne paragraf fremsatte Sollid (V) forslag om at titelen «borgermester» endres til «rådmann». Forslaget falt mot 37 stemmer.

Ved Lagtingsbehandlingen blev forslaget optatt igjen av Anders Lothe (A). Her blev det vedtatt med 19 mot 18 stemmer.

Ved annen gangs behandling i Odelstinget blev Lagtingets merknad vedtatt med 47 mot 40 stemmer.

Videre optok Chr. L. Jensen (H) i Odelstinget forslag om at opsigelse av en borgermester skulde kunne innankes til Kongen, mot som i innstillingen til vedkommende departement. Forslaget blev nedstemt mot 32 stemmer.

§ 44. Hegrenæs (B) optok forslag i Lagtinget om at kommunerevisor ikke bare skal kunne ansettes, men også kunne velges når fylkesutvalget samtykket i det. Forslaget nedstemtes med 29 stemmer.

§ 50. Proposisjonen hadde her tatt med bestemmelse om at det skulde være adgang til å yde en godtgjørelse for ordførervhvet. De borgerlige medlemmer av kommunalkomiteén var ikke enige i dette. I Odelstinget blev prinsippet om godtgjørelse vedtatt med 48 mot 40 stemmer efter en lengere debatt.

I Lagtinget optok K. Chr. Knudsen (H) motforslag mot ordførergodtgjørelse, og

Andersen-Rysst (V) fremsatte et endringsforslag bl. a. med godkjennelsesrett for departementet. Odelstingsvedtaket blev imidlertid også her bifalt, idet Knudsens forslag blev nedstemt med 19 mot 14 stemmer og Andersen-Ryssts med 18 mot 14 stemmer.

§ 54. Østby-Deglum (B) foreslo at bestemmelsen om *pantsettelse av skolehus* skulde utgå. Forslaget falt mot 9 stemmer.

§ 66. Innstillingen bestemte at en fordringshaver i en kommune som var satt under skjerpets tilsyn kan kreve opnevnt et *tomannsutvalg*, en representant for kommunen og en for fordringshaverne. Den første opnevnes av departementet etter uttalelse av herredsstyret, den annen etter avstemning blandt fordringshaverne. Chr. L. Jensen (H) vilde ha et *kreditorutvalg* opnevnt av departementet etter avstemning blandt fordringshaverne. *Jensens forslag* blev nedstemt med 46 mot 39 stemmer.

§ 77. Her bestemte innstillingen at det skulde være et *fylkesutvalg* bestående av fylkesmannen og 4 andre av fylkestingets medlemmer. Chr. L. Jensen (H) foreslo at også andre enn fylkestinget medlemmer skulde kunne velges inn i fylkesutvalget. *Forslaget* blev vedtatt med 41 mot 39 stemmer.

§ 97. Kommunalkomitéens flertall, Arbeiderpartiets og Bondepartiets representanter, var av den opfatning at en kommune som er satt under skjerpets tilsyn, til en viss grad bør sikres mot at der kan treffes for strenge bestemmelser om beskatningen. De foreslo derfor inntatt i loven regler for dette. § 97 gir disse for den tid den midlertidige lov om gjeldsforhandling for kommunen er i kraft: «For det første skatteår som begynner etter at kommunen er satt under skjerpets tilsyn, kan ikke fastsettes en strengere beskatning enn svarende til en inntektsskattøre av 18 med reduksjonstabell normaltabellen for landet nedsatt med 50 pct. For de senere skatteår hvori kommunen vedvarende måtte stå under skjerpets tilsyn, kan tilsvarende ikke uten at herredsstyret vedtar det, fastsettes strengere beskatning enn svarende til en skattøre av henholdsvis 17, 16 og 15 med samme reduksjonstabell.

De borgerlige komitémedlemmer vil ikke ha disse regler med i loven.

Under Odelstingsdebatten uttalte statsråden at han for sin del ikke vilde motsette sig slike regler. Odelstinget måtte stå helt fritt her.

Flertallsinnstillingen blev bifalt mot 35 stemmer.

Ved annen gangs behandling i Odelstinget av landskommuneloven blev samtlige Lagtingsmerknader vedtatt.

2. Lov om kommunestyre i byene.

§ 1. Kommunalkomitéens flertallsinnstilling til denne paragraf gikk bl. a. ut på at *endring av bynavn* ikke skulde kunne lovfestes uten at bystyret var enig i den. Et mindretall i komitéen, bestående av Arbeiderpartiets representanter og Ramsvik (V) holde på at vedkommende bystyre skulde ha *anledning* til å uttale sig. I Odelstinget optok Ramsvik dette forslag, men det falt med 39 mot 37 stemmer.

I Lagtinget optok Smeby (A) det samme forslaget. Her blev det vedtatt mot 11 st. og ved annen gangs behandling i Odelstinget vedtatt mot 5 stemmer.

§ 2. I denne paragraf var ordet *borgermester* nevnt for første gang i loven. I Odelstinget hadde ikke spørsmålet om denne titel foranlediget nogen bemerkning. I Lagtinget derimot tok Anders Lothe (A) om forslag om å bruke titelen «*rådmann*» for denne stillingen, slik som det også var vedtatt for landsloven. Forslaget blev vedtatt med 19 mot 14 stemmer og ved annen gangs behandling i Odelstinget vedtatt med 43 mot 41 st.

§ 20. I denne paragrafen bestemte innstillingen at bystyret skal ha fattet budgettvedtak innen en måned før budgettårets utløp, idet dog fylkesmannen kan gi utsettelse

til budgettårets utløp og departementet i særskilte tilfelle endog lengere. *Kjær* (H) foreslo at ordene «innen en måned» blev sløpjet. *Forslaget falt mot 14 stemmer.*

§ 22. Denne paragraf tilsvarte § 27 i landsloven. *Getz* (H) optok et lignende forslag om mindretallets rett til å innanke formannskapsavgjørelser til bystyret, som det var fremsatt under landslovens § 27. *Forslaget falt med 42 mot 38 stemmer.*

Ved *annen gangs behandling* i *Odelstinget* av bykommuneloven blev de øvrige anmerkninger enstemmig vedtatt.

3. Midlertidig lov om gjeldsforhandling for kommuner.

Den departementale kommunallovkomité hadde foreslått at den nuværende kommunegjeldslov opheves. De av lovens bestemmelser som komitéen mente det vilde være varig bruk for, foreslo den ført over til de ordinære kommunestyrelover, delvis i en noget endret form. Dette gjaldt bl. a. bestemmelsen om *administrasjon* som skulde erstattes med *skjerpet tilsyn* av fylkesmannen. Bestemmelsen om *megling* og *akkord* var efter komitéens mening krisebestemmelser som ikke hører hjemme i de ordinære lover. Da det imidlertid fremdeles en tid vil være bruk for slike bestemmelser, foreslo komitéen at de skulde samles i en midlertidig lov.

Denne skulde fortrinnsvis bygges på de *nuggjeldende bestemmelser* i kommunegjeldslovens kap. 2. Der bør følges det prinsipp at der først bør forsøkes *frivillig megling* før en går til *akkordforhandling*. I praksis er det imidlertid blitt til at en som oftest går til *akkordforhandling* straks. Lovforslaget gjør derfor innkallelsen til *meglingsmøte valgfri, ikke tvungen*.

Lovens varighet blev foreslått satt til 30. juni 1940.

Justisdepartementet sluttet sig stort sett til komitéforslaget og fremsatte proposisjon i overensstemmelse med det.

Stortingets kommunalkomité hadde ingen bemerkninger å gjøre til proposisjonen og foreslo den *enstemmig vedtatt*. Det blev den også, både i *Odelsting* og *Lagting*.

Efter behandlingen blev der votert over et forslag fra kommunalkomiteéens Venstre- og Arbeiderpartirepresentanter om å henstille til Justisdepartementet å utrede spørsmålet om *ophevelse av sognekommunene*. Kommunalkomiteéens øvrige borgerlige medlemmer hadde vært uenig i dette, men henstillingen blev enstemmig vedtatt i *Odelstinget*.

Kommunelovene er behandlet bl. a. i følgende stortingsdokumenter:

1. Innstilling II fra den dep. kommunalkomité: Om kommunestyrelovene m. v. Oslo 1937.
2. Innstilling fra Justisdepartementets budgett- og regnskapskomité for landkommunene. Oslo 1932.
3. Odelstingsprop. nr. 1 — 1938.
4. Innst. O. X. — 1938.
5. Odelstingstidende 1938, s. 391—521 og 606—614.
6. Besl. O. 1938 nr. 37, 38 og 39.
7. Lagtingstidende 1938, s. 93—111, 116—150 og 153—154.

Skattefordelingsfondet.

Justiskomiteén foreslo at halvparten av renteskatten for 1937 og inntil halvparten av renteskatten for 1938 brukes til vanskelig stillede kommuner og fortsettelse av skatteutjevningen.

Av beløpet skulde 1.3 mill. kr. fordeles i forhold til antatt inntekt pr. innbygger, 600 tusen kr. i forhold til antall forsorgsunderstøttede hovedpersoner i procent av folketallet og 600 tusen kroner i forhold til folketallet. Resten etter Justisdepartementets skjønn.

Chr. L. Jensen (H.) foreslo at kommuner over 20 tusen innbyggere som var utdatt fra fordelingen også skulde få del i den.

Forslaget blev nedstemt mot 39 stemmer.

Kommunenes økonomiske stilling.

Den fyldige og oversiktlige Stortingsmeddelelse nr. 30 hvor Justisdepartementet la fram beretningen om stillingen i kommunene, med tilhørende Innstilling S nr. 168, gav grunnlaget for en interessant debatt i Stortinget om disse spørsmål. Den er tatt inn i Stortingstidende 1938 på side 1348 til side 1358.

Meddelelsen blev enstemmig vedlagt protokollen.

Utvidelse av Hønefoss.

Byutvidelsen blev enstemmig vedtatt av Odelstinget uten debatt.

Byens areal før utvidelsen var 1170 mål. Det innlemmede areal var 300 mål med 15 voksne og 4 barn, med en formue på omlag 45 tusen kroner og inntekt 9310 kroner.

Utvidelse av Bodø.

Også utvidelsen av Bodø blev enstemmig vedtatt av Odelstinget. Byens areal før utvidelsen var omlag 1000 mål, derav 200 mål øyer. Innlemmet blev 1180 mål med 571 menesker, med antatt formue omlag 300 tusen kroner og antatt inntekt omlag 184 tusen kroner.

Byen skulde betale Bodin herred en kontant erstatning på 260 tusen kroner plus endel andre ydelser. Det blev forutsatt at Bodø skulde opta et lån på 1 million kroner for å iverksette de disposisjoner som skulde foretas i forbindelse med byutvidelsen.

Byutvidelse i Moss.

Byen Moss og herredet Rygge var kommet overens om en ordning hvorved endel av Rygge skulde innlemmes i byen. Det gjaldt vesentlig byggebeltet rundt byen hvor det i den siste tid var bygget mye av folk som hadde sitt virke i Moss.

Byen hadde før utvidelsen et areal på omlag 1.63 kv.km. og ved siste folketelling 8062 innbyggere.

Utvidelsen omfatter et areal på omlag 2300 mål med 2400 mennesker. Av disse var 846 skattydere med en antatt inntekt på 1.64 million kroner og en antatt formue på 1.09 million kroner. En antok at det innlemmede distrikt var tilstrekkelig til å gi plass for 10.000 mennesker.

Innbyggertallet i Rygge gikk ved byutvidelsen ned fra 5263 til omlag 2850 og dets antatte inntekt ned fra 3.47 millioner kroner til 1.83 millioner kroner.

Efter overenskomsten skulde Moss betale herredet 400.000 kroner i erstatning.

Både i komitéen og i Odelstinget blev utvidelsen enstemmig godtatt.

Kulturelle og vitenskapelige saker.

Lærerskoleloven.

Den nye skoleordningen med 5-årig gymnas og 3-årig middelskole regner bl. a. med at elevene i folkeskolen som skal gå over i de høiere skoler, skal ha opplæring i engelsk 5 timer i uken i de to siste årene i folkeskolen. I den nye folkeskoleloven fra 1936 heter det at kommunestyret kan bestemme at det skal være opplæring i et fremmed sprog i folkeskolen. Det var derfor nødvendig å sørge for opplæring av engelsk-lærere i folkeskolen.

Departementet foreslo her å utbygge en *engelsklinje* på de 2-årige lærerskolene for studenter. Flertallet i Stortingets kirke- og skolekomité, deriblandt Arbeiderparti-representanter var enig i dette. To av de borgerlige komitémedlemmer holdt på at det fortsatt bare skulde være en linje på den høiere lærerskole, men med *tilleggskurs* for opplæring i engelsk.

Det blev videre foretatt en hel rekke endringer av praktisk og faglig art. Det gjaldt bl. a. skriftlig prøve i pedagogikk med en særskilt fagstil i dette emnet til eksamen, og spørsmålet om lærerskolelærerne skal ha universitetsutdannelse eller ei. Departementet og skolekomitéens flertall holdt på skriftlig prøve og samme utdannelse som for den høiere skolen.

Statsråd Hjelmtveit sa i debatten i Odelstinget at kravet om universitetsutdannelse vil måtte føre til at pedagogikk må bli eksamensfag ved universitetet.

Loven gav årsak til en meget lang debatt i Odelstinget.

Engelsklinjen blev vedtatt med 72 mot 24 stemmer. Arbeiderpartiet tilhørte flertallet.

Universitetsutdannelsen blev enstemmig vedtatt.

Utenom disse tre hovedspørsmål var det også en viktig avstemning om private lærerskoler. Arbeiderpartiets komitéfraksjon foreslo at § 24 i loven skulde utgå. Den bestemmer at Kongen kan gi bestyrer av privat lærerskole rett til å holde lærerprøve med samme virkning som de offentlige skolene. Vårt parti mener at det ikke er noen grunn til å opprettholde den underlige ordning at privatfolk eller privatorganisasjoner skal drive med utdannelse av landets lærerkrefter. Vi mener at det helt og fullt er en statsopgave.

Ved voteringen i *Odelstinget* fikk forslaget bare Arbeiderpartiets stemmer.

I *Lagtinget* optok *Vorum* forslag om at paragraf 24 skulde gå ut. Det falt med 17 mot 15 stemmer.

Øverlands diktergasje.

Ved behandlingen av kulturbudgettet tørnet de forskjellige syn voldsomt sammen når det gjaldt spørsmålet om å bevilge diktergasje til Arnulf Øverland. Det blev gjort til en prinsippspørsmål, og i den langvarige debatten var det voldsomme og stemningsfylte innlegg til begge sider.

Dikterlønnen blev *bevilget med 77 mot 71 stemmer*. De 77 var samtlige arbeiderpartirepresentanter, Caroliussen, Seip, Valen, Haga og Mowinckel av Venstre, Rasmussen av Høire, Jacobsen av Samfundspartiet.

Interpellasjon om middelskolen i Aker.

Vestre Akers Sognestyre hadde vedtatt å ta op elever i den *fireårige middelskole* også i skoleåret 1938—39. *Halvorsen* (A.) reiste spørsmålet i Stortinget, idet han mente at dette var illojalt like overfor den nye skoleordningen.

Statsråd *Hjelmtveit* svarte at en måtte regne med at Vestre Aker ikke vil få dispensasjon til å holde ordinær middelskoleeksamen i 1942. Dette er sagt tydelig fra til Vestre Aker.

Halvorsen foreslo en uttalelse som sa at Stortinget slutter sig til departementets opfatning.

Efter adskillig debatt blev Halvorsens forslag *vedtatt mot 29 stemmer*.

Teaterbevilgninger.

Under budgettbehandlingen var det også i år en større debatt om bevilgningene til teatrene, særlig om forslaget fra Regjeringen om en tilleggsbevilgning på 75 tusen kroner som skulde deles mellom Nasjonalteatret, Det Norske Teatret og Den Nasjonale Scene i Bergen, og om statsgaranti for et lån til Nasjonalteatret på 125 tusen kroner. Den første bevilgningen blev til slutt gitt mot 9 stemmer, og garantien blev bevilget mot 33 stemmer.

Rettsvesen, grunnlov og lovsaker.

Valgordningen.

Efter en langvarig og inngående behandling hadde et flertall i utenriks- og konstitusjonskomitéen kommet fram til et forslag om ny valgordning som bedre enn den nuværende skulde sikre partiene en forholdsmessig representasjon i tinget.

Arbeiderpartiets komitémedlemmer *Andrá, Eggen, Magnus Nilssen, Støstad* og *Vegheim* bemerket i komitéinnstillingen:

«I følge grunnlovens paragraf 49 skal folket utøve den lovgivende makt ved Stortinget.

I overensstemmelse hermed plikter Stortinget til enhver tid å representere folkets vilje i den utstrekning det er mulig. Det første krav som under disse forhold må stilles til en valgordning, er at den gir folket full anledning til å si sin mening om saker og personer. Det må også ha anledning til gjennom sine politiske sammenslutninger å nominere og velge sine tillitsmenn.

Et annet krav som må stilles til en demokratisk valgordning, er at den sikrer partiene og valgdistriktene en forsvarlig representasjon i forhold til deres stemmetall. Den almindelige stemmeretts prinsipp krever en ordning som gir alle stemmeberettigede en mest mulig lik innflytelse. Den må også i størst mulig utstrekning tillate at anskuelser og opfatninger som gjør sig gjeldende blandt folket, kommer til uttrykk gjennom valgene.

Folketallet i de enkelte by- og landdistrikter bør følgelig i størst mulig utstrekning legges til grunn for representantfordelingen. Men der er også andre faktorer som det er nødvendig å ta hensyn til, i første rekke geografiske, nasjonale og økonomiske. Så forskjellige som natur- og levevilkårene er i vårt land, vil det neppe være fornuftig politikk å gjennomføre matematisk forholdsmessighet. Tynt befolkede distrikter kan rumme verdier og utviklingsmuligheter som i samfundets interesse bør ha sine talsmenn i nasjonalforsamlingen.

Innenfor Det Norske Arbeiderparti har det alltid hersket enighet om at folketallet i størst mulig utstrekning må legges til grunn for representasjonen. I partiets valgprogrammer har det alltid vært en post med krav om almindelig, like stemmerett, og partiets representanter i de forskjellige valgordningsnevnder har gitt uttrykk for dette synet i forslags form. Således *Magnus Nilssen* i Valgordningskommisjonen av 1919 og *Olsen-Hagen* i Valgordningskommisjonen av 1927 og Valgordningsnevnden av 1935.

Hovedårsaken til uforholdsmessigheten mellom stemmetall og representant-tall i de forskjellige distrikter må søkes i at forholdet mellom de enkelte valgdistrikters utstrekning og befolkningstall er så forskjellig. Dette gjelder både by- og landdistriktene, men uforholdsmessigheten er større i byene enn på landet. Dette forhold danner igjen en av årsakene til misforholdet mellom de enkelte partiers stemmetall og antall representanter. Men andre forhold spiller også inn, f. eks. at valgdistriktene er små, at utregningsmåten ikke virker helt rettferdig m. m.

Alle som har arbeidet med valgordningsspørsmålet erkjenner at større valgkretser vil gi større, om enn ikke full forholdsmessighet. Så vel Valgordningskommisjonen av 1919 som Valgordningsnevndene av 1927 og 1935 gir uttrykk for denne opfatning. I innstilling II av 1927 heter det således:

«Grunnen til at hel forholdsmessighet ikke opnåes, er først og fremst at fordelingen av mandatene skjer særskilt for hver valgkrets og at valgkretsene ikke er tilstrekkelig store. Når 3—8 mandater skal fordeles på 4 eller 5 partier, vil det alltid bli enkelte partier som får en del urepresenterte stemmer. Ofte vil dette utjevnes, men et parti kan også være uheldig ved at det i en rekke kretser mangler få stemmer på å få en representant valg».

I betraktning av at distriktsrepresentasjonen faller naturlig i vårt vidstrakte land og dessuten har tjent som grunnlag for de valgordninger vi hittil har hatt, frembyr det sig som en naturlig oppgave å søke å løse forholdsmessighetsproblemet ved å utbygge den valgordningen vi har. Det kan skje ved å innføre større valgkretser, bl. a. ved å la by og land velge sammen for på den måten å nå frem til en viss utjevning med hensyn til folkemengde i valgdistriktene. Det er dog mulig at også en slik ordning må kompletteres med en ordning med tilleggsmandater i form av en riksliste for at der kan opnåes full forholdsmessighet mellom partiene.

Forannevnte komitémedlemmer er i prinsippet enig i Olsen-Hagens forslag i innstillingen fra Valgordningsnevnden av 1935, men vil ikke opta det i den form det foreligger, da det ikke vil føre til den tilsiktede utjevning mellom partienes representant-tall. For en komplettering av forslaget med tilleggsmandater i form av en riksliste foreligger der intet grunnlovsforslag. Det forutsetter dessuten ophevelse av grunnlovens § 57, annet ledd, og har for tiden ingen utsikter til å bli vedtatt.

Når forannevnte komitémedlemmer med undtagelse av *Andrå* og *Eggen* har funnet i prinsippet å kunne gi sin tilslutning til det forslag til rikslister som foreligger, skyldes det i første rekke ønsket om å medvirke til en revisjon av den nuværende valgordning — med det formål å opnå større forholdsmessighet mellom partiene — allerede ved førstkommende valg. For andre og mere tilfredsstillende løsninger foreligger det ikke grunnlovsforslag.

Det kan naturligvis reises innvendinger mot den valgordning som nu bringes i forslag, men den vil virke rettferdigere enn den vi har. Den sikrer partiene representasjon i forhold til deres stemmetall og vil hindre at et mindretall i folket kan få flertall i Stortinget. Derimot vil den ikke føre til en så rettferdig fordeling av representantene på grunnlag av folkemengden i de enkelte valgdistrikter som ønskelig kunde være, og heri ligger dens svakhet.

Komitéens medlemmer *Andrå* og *Eggen* mener at en ny valgordning bør innebære vesentlige forbedringer i forhold til den nu gjeldende for følgende tre hovedpunkters vedkommende:

I. En rettferdigere fordeling av representantene etter folketallet i de respektive valgkretser.

II. Garanti mot at nasjonalforsamlingen gjøres mindre arbeidsdyktig ved å stykkes op i en rekke småpartier.

III. En rettferdigere fordeling av representantene mellom partiene i forhold til deres stemmetall.

For punkt I og II's vedkommende betegner det foreliggende forslag til ny valgordning et så avgjort tilbakeskritt at det ikke på nogen måte kan opveie den lille forbedring henimot en matematisk rettferdig fordeling av representantene mellom de fire første partier.»

Andrå og Eggen belyste dette synspunkt ved en inngående utredning.

Vedrørende punkt III, bemerket de at etter deres mening fordelten ved den nye valgordning innskrenker sig til at Venstre som fikk 23 mandater, men i følge nøiaktigere matematisk beregning burde hatt 24, efter rikslistesystemet hadde fått 25.

I *Stortinget* forårsaket valgordningsforslaget en bred debatt. *Det samlet imidlertid ikke grunnlovsmessig flertall.*

Ved de to avgjørende voteringer var der ved den ene 69 stemmer mot og 79 stemmer for, ved den andre 62 stemmer mot og 86 stemmer for forslaget.

Stemmerettsalderen.

Konstitusjonskomitéens flertall innstilte på at stemmerettsalderen skulde nedsettes til 21 år. Det var Arbeiderpartiets og Venstres representanter. Høire og Bondepartiets medlemmer stemte imot.

Grunnlovsforslaget samlet ikke det nødvendige flertall i tinget, idet 55 stemte imot og 83 stemte for. Det var derved forkastet.

(Dok. nr. 23, 1935, forslag 2. Innst. S. nr. 225. Stortinget 22. juni.)

4-årige stortingsperioder.

Henrik Ameln hadde innsendt forslag til grunnlovforandringer med sikte på å forlenge valgperioden fra 3 til 4 år.

Utenriks- og konstitusjonskomitéen sluttet sig enstemmig til dette efter å ha drøftet saken grundig.

I *Stortinget* blev forslaget vedtatt med 123 mot 24 stemmer efter at et utsettelsesforslag fra *Steen* (A) var forkastet mot 13 stemmer.

(Dok. nr. 23, 1935, forslag nr. 1. Innst. S. nr. 96. Stortinget 5. april.)

Kvinner i Statens embeder.

Spørsmålet om kvinner skulde få bli prester fikk stridens bølger til å gå høit, både i tinget og utenfor. Saken blev en av årets store publikumstreffere.

Like så lang som debatten blev, like kort var lovforslaget. Det lød:

«§ 1. Kvinner kan under de samme betingelser som menn ansettes i Statens embeder.

§ 2. Lov om adgang til å ansette kvinner i Statens embeder av 9. februar 1912 opheves.»

Lovforslaget hadde vært fremme en rekke ganger før, men hadde ikke opnådd det foreskrevne to tredjedels flertall.

En masse organisasjoner hadde sendt henstillinger til justiskomitéen i sakens anledning.

Komitéens flertall, Arbeiderpartiets representanter og Bjørnson av Bondepartiet sluttet sig til proposisjonen.

Høires komitémedlemmer foreslo prinsipalt at saken ikke skulde tas under behandling i år, men at menighetenes uttalelse innhentes om hvorvidt der bør åpnes adgang for kvinner til geistlige embeder.

Subsidiært foreslog de at kvinner ikke skulde kunne bli prester.

Stray av Venstre mente at om Stortinget nu åpnet adgang for kvinner til å bli prester, så skjedde det i strid med den almindelige opinionen innen kirken. Han mente at der burde foretas en ny avstemning, ikke i menighetsrådene, men i menighetsmøter efter lov av 3. desember 1920, og sluttet sig derfor til Høires konklusjon.

I Odelstinget tok Fjalstad (H) op mindretallets forslag. Det blev nedstemt med 60 mot 48 stemmer.

Mowinckel (V) tok op følgende tillegg til § 1: «Ved besettelse av kirkelige embeder bør dog kvinner ikke ansettes som prester hvor menighetene av prinsipielle grunner uttaler sig imot det.»

Innstillingen blev derefter vedtatt med 60 mot 48 stemmer, med forbehold om å stemme over Mowinckels tillegg etterpå. Dette blev så forkastet med 55 mot 53 stemmer. De 55 var Arbeiderpartiet, Borch og Bjørnson av Bondepartiet, Peersen og Anna Henriksen av Venstre.

I Lagtinget optok K. Chr. Knudsen forslag om henleggelse og innhenting av menighetenes uttalelse. Dette blev nedstemt med 22 mot 16 stemmer.

Anderssen-Rysst (V) optok Mowinckels forslag fra Odelstinget. Dette blev vedtatt med 20 mot 18 stemmer.

Rygh (V) hadde framsatt forslag om at kvinner ikke skulde kunne ansettes i geistlige embeder. Det falt med 22 mot 16 stemmer.

Ved annen gangs behandling i Odelstinget blev Lagtingets merknad, altså Mowinckels forslag vedtatt med 58 mot 54 stemmer. Borch og Bjørnson stemte nu for det, derimot ikke Peersen. Anna Henriksen, som hadde vært til stede som varamann ved den forrige avstemning, var nu ikke innkalt.

(Odelstings prop. nr. 40. Innst. O. XVIII. Odelstinget 10, 13. og 20. juni, Lagtinget 16. juni.)

Endring i trustloven.

Regjeringen hadde satt fram proposisjon om en gjennomgripende revisjon av trustloven. I Stortingets justiskomité var det flertall for at proposisjonen ikke skulde tas under behandling. Justisdepartementet fant det imidlertid særdeles ønskelig at iallfall trustlovens § 14 blev bedret i år. Der var nemlig falt en høiesterettsdom som hadde kjent uforbindende en regulerende bestemmelse som kontrollrådet hadde truffet i henhold til § 14. Trustkontrolldirektøren foreslo derfor at det skulde tas inn i loven en bestemmelse som gir kontrollrådet adgang til å regulere forhold hvor der er fastsatt, kreves, tas eller innrømmes urimelig høi eller lav pris eller fortjeneste eller urimelige forretningsvilkår ellers eller gjøres ugrunnet forskjell mellem kunder eller distrikter med hensyn til pris eller andre forretningsvilkår.

På samme måte som ved fondsloven, blev det gjort veldig opstyr over dette fra de store kapitalisters side.

Fjalstad (H) optok forslag i Odelstinget om henleggelse. Det blev nedstemt med 76 mot 26 stemmer. Derefter blev det fremsatte forslag til endring i § 14 vedtatt mot 26 stemmer.

Det blev så enstemmig besluttet ikke å ta den øvrige del av proposisjonen under behandling i år.

I *Lagtinget* optok Høire forslag om forkastelse av Odelstingets beslutning, men det blev nedstemt.

(Odelstingsprop. nr. 40—1937. Innst. O. V. med tillegg. Odelstinget 20. juni. Lagtinget 23. juni.)

Ny sportellov.

Allerede i 1931 blev det opnevnt en kommisjon til å revidere sportellovgivningen. Den var ikke tilstrekkelig tilpasset den nye rettergangsordningen og var ellers heller ikke helt tidsmessig. I 1936 og 1937 blev det satt fram proposisjon, men Stortinget utsatte saken begge ganger.

Forslaget tok sikte på å få loven i overensstemmelse med lovgivningen ellers og å sette satser som virket minst mulig trykkende. Gjennomgående betydde ikke forslaget vesentlige endringer i tjenestemennesnes inntekter. Komitéforslaget tok avstand fra å bruke gebyrene som skatteobjekter, og både departementet og Stortingets justiskomité var enig i dette.

Det blev tatt avstand fra det syn at Stortinget hvert år skulde fastsette taksten for gebyrene, idet de blev oppfattet som *vederlag for tjenester*, ikke som skatter.

Sportelfritagelsen for det offentlige, det vil i hovedsaken si for staten, blev innskrenket adskillig i overensstemmelse med det prinsippet en ellers bruker i statens regnskapsføring.

For øvrig bemerker justiskomiteen bl. a. at de någgjeldende gebyrer til Staten ofte er høie og at det ofte er tungt for publikum å betale dem. Imidlertid må de av forskjellige grunner ha en viss høide, og da proposisjonen på flere punkter gir lettelser, følger komiteen den stort sett, men har flere steder foreslått ytterligere lettelser.

Loven er på 64 paragrafer og førte med sig ophevelse av en rekke andre lover og forordninger fra år 1710 til år 1936.

Odelstinget vedtok enstemmig det foreliggende forslag og bestemte at loven skulde settes i kraft fra 1. januar 1939.

Høiesterett.

Det var foreslått et grunnlovsforslag som gikk ut på å endre antallet av høiesteretsmedlemmer fra 7 til 5. Det blev vedtatt med 111 mot 22 stemmer.

Lover vedtatt i 1938.

1. Sportelloven.	15. Gassvernmateriell.
2. Endring i sjøfartsloven.	16—19. Fondslovene.
3. Konossementer.	20. Fredning av saltvannsfisk.
4. Lærerskuler.	21. Handyrløven.
5. Transportkonflikten.	22. Losbetalingen.
6. Bensinavgift.	23. Skogvesen.
7. Tollvesenet.	24. Betalingsutjevning.
8. Ekstraordinær formuesskatt.	25. Sparebanker.
9. Endring i jordloven.	26. Beskatn. av bankinnskudd.
10. Norges Brannkasse.	27—29—30. Fiskeriene.
11. Pengeotteriet.	28. Byutvidelse i Moss.
12 og 53. Militære aldersgrenser.	31. Ild i skog og mark.
13. Stenutførselen.	32. Luftruters anløp.
14. Tilleggsskatt på større inntekter.	33. Fiskeribanken.

34. Skatt på motorvogner m. v.
35. Fortrinsrett for visse fordringer.
36. Sykdom på bier.
37. Utførselsforbud for sølvrev.
38. Gjeldsforhandl. for kommuner.
39. Off. tjenestemenn.
40. Mobilisering av hester m. v.
41. Drammens havneutvidelse.
- 42—43. Kommunelovene.
44. Røntgen og radium.
45. Sykegymnaster og massører.
- 46—47. Maskinister.
48. Reinkonvensjon Norge—Finnland.
49. Kraftfôr m. v.
50. Industribanken.
- 51—52. Erhvervelse av skog og dyrket mark.
54. Tannlægehøiskolen.
55. Forsikringsselskaper.
56. Endringer i Arbeidervernloven.
57. Råfiskloven.
58. Endring i motorvognloven.
- 59—60. Skatteutligningen.
61. Off. lægeforretninger.
62. Sjøppeplopgsplasser.
63. Endringer i ulykkestrygden.
64. Trålerloven av 1936, forlengelse.
65. Kvinner i statens embeder.
- 66—67. Byutvidelser i Hønefoss og Bodø.
68. Arbeidsløshetstrygda.
69. Endringer i alderstrygda.
70. Endringer i syketrygda.
71. Utkastelse av leietagere.
72. Apotekvarer m. v.
- 73—74. Eiendomsmegling og aksjemegling.
75. Mønsterloven.
76. Klippfiskutførsel m. v.
77. Stortingsmenns lønn.
- 78, 79, 80, 81, 82. Skattelover og skattebestemmelser.
83. Endring i trustloven.
84. Endring i veiloven.
- 85, 86, 87. Endring i grunnlovens §§ 54, 71, 79, 88 og 63.

Utenrikspolitikk og forsvarsspørsmål.

Forsvarsspørsmålet.

De ekstraordinære bevilgninger.

På Stortinget i 1937 hadde forsvarsspørsmålet hatt en fremtredende plass, og det samme blev tilfellet i 1938.

Allerede i 1936 var det anvendt ekstraordinært 3.85 millioner kroner til styrkelse av forsyningene i Finnmark m. v., og i 1937 besluttet Stortinget at det ytterligere skulde stilles til rådighet 21 millioner kroner til nøytralitetsvern m. v. Beløpet skulde opføres med 7 millioner kroner på hvert av budgettene for 1937—38, 1938—39 og 1939—40 og dekkes ved det tillegg til «kriseskatten» og den ekstraordinære formuesskatt som samtidig blev besluttet.

Den såkalte kriseskatt er et tillegg til den ordinære inntektsskatt. Den blev løftet med 35 prosent, men samtidig blev det skattefrie fradrag forhøiet til 5000 kroner til 5900 kroner i 1. klasse og tilsvarende mer for de høiere klasser. Det vil med andre ord si at denne skatten ikke kommer til å ramme de lavere inntekter. For aktieselskapene er der ikke noe skattefritt fradrag ved den ordinære skatten, og følgelig heller ikke her.

Den ekstraordinære formuesskatt blir utlignet bare på formuer over 125 tusen kroner. De gjeldende satser blir forhøiet med 40 prosent.

Disse 21 millioner kroner var drøftet i forhåndskonferanser mellom partiene og Regjeringen, og under trontaledebatten 1938 blev det fremholdt at slike drøftelser burde finne sted også i år. Dette blev også gjort og som resultat av disse foreslo Re-

gjeringen optatt et lån på 52 millioner kroner som skulde avsettes til et fond til styrkelse av nøytralitetsvernet og landets forsyninger m. v.

Fondet skulde anvendes på følgende vis:

1. Styrkelse av nøytralitetsvernet m.v.	ca. 25 mill. kr.
2. Civilt luftvern	« 2 —
3. Elektrisering av jernbaner	« 4 —
4. Elektrisitetsforsyning	« 4 —
	<hr/>
	ca. 35 mill. kr.
5. Forskjellige forsyninger m. v.	« 15 —
	<hr/>
	ca. 50 mill. kr.
6. Til delvis dekning av renter av lånet inntil 1940 reserveres	« 2 —
	<hr/>
	tils. ca. 52 mill. kr.
	<hr/>

Lånet skulde dekkes ved at de ovenfor nevnte kriseskatter forblev gjeldende i om lag 9 år til, altså beregnet til 1949 istedenfor til 1940, og det skulde da avdras med om lag 7 millioner kroner årlig fra 1940. Inntil da skulde rentene betales av de reserverte 2 millioner. (Se tilleg nr. 31 til Stort.prop. nr. 1, 1937.)

Stortingets militærkomité sluttet sig enstemmig til forslaget, og det blev vedtatt i Stortinget mot 6 stemmer. Disse 6 stemte for et forslag av Førre (A) om å opta et lån på 26 millioner kroner som skulde anvendes til det samme som post 2—6 i Regjeringsforslaget. Han sløpifet da de 25 millioner som var opført under post 1, og nedsatte renteavsetningen fra 2 til 1 million kroner. Som en følge av vårt partis stilling til forsvarsspørsmålet meldte Førre sig senere ut av Arbeiderpartiet, men han fikk intet følge av andre representanter.

1. Styrkelsen av nøytralitetsvernet m. v..

De 25 millioner under første punkt blev foreslått fordelt på følgende vis:

1. Hæren	3.5 mill. kroner
2. Marinen	9.8 —«—
3. Kystartilleriet	3.0 —«—
4. Luftforsvaret	9.0 —«—
	<hr/>

Tils. 25.3 mill. kroner

Hæren. Beløpet blev foreslått anvendt slik:

1. Befalsøvelser	kr. 100.000
2. Kjerrer, motorisering m. v.	« 600.000
3. Forskj. materiell (samband, radio, pioner, gassvern, intendantur, sanitet, veterinær)	« 900.000
4. Ammunisjon	« 1 300.000
5. Hester (Bergartilleriet, Hålogaland ingeniørbataljon)	« 50.000
6. Supplering av bebyggelse og øvelsesplasser	« 500.000
7. Diverse	« 50.000
	<hr/>

Tils. kr. 3 500.000

I militærkomitéen foreslo de borgerlige medlemmer at 50 tusen kroner av disse pengene skulde brukes til geværer og geværløp for det frivillige skyttervesen. Arbeiderpartiets medlemmer gikk ut fra at departementet til neste års storting utredet spørsmålet om foranstaltninger med sikte på å gjøre det mulig for de minst bemidlede lag av befolkningen å kunne delta i skytterlagene. De vilde derfor ikke bevilge disse 50 tusen iår.

I Stortinget blev det med 55 mot 53 stemmer besluttet å ta de nevnte 50 tusen kroner av post 2 og 3 i proposisjonen. De øvrige poster blev enstemmig bevilget.

Marinen. Beløpet blev foreslått fordelt slik:

1. 1 jager på ca. 1100 tonn	kr. 6 350.000
2. 1 jager på ca. 1100 tonn (påbegynnelse)	« 400.000
3. 1 motortorpedobåt (kjøpes i utlandet)	« 750.000
4. Forbedringer ved Hovedverftets maskinverksted	« 300.000
5. Ansk. av forskj. artillerimateriell, miner, signalmat. m. v. «	2 000.000

Tils. kr. 9 800.000

Militærkomitéens høiremedlemmer vilde ha større artilleriskib istedenfor jagere. Bondepartiets komitémedlemmer håper at spørsmålet om artilleriskib vil bli nærmere utredet, men følger nu proposisjonen.

I Stortinget blev artilleriskibsforslaget nedstemt mot 32 stemmer.

Kystartilleriet.

Av beløpet på 3 millioner kroner foreslår departementet at 1 million kroner anvendes til fullførelse av Oslofjord festning på Måkerøy, Torås og Torgauten. Resten skulde anvendes i forbindelse med de ordinære bevilgninger til fortsatt fremskynning av Kristiansand og Bergen festning.

Dette forslag fikk enstemmig tilslutning i militærkomitéen og blev enstemmig vedtatt i Stortinget.

Luftforsvaret.

Forsvarsdepartementet hadde i *Stort. med. nr. 38 for 1937* redegjort utførlig for behandlingen av luftforsvaret siden 1933.

Stortingets militærkomité behandlet denne i Innst. S. nr. 8 for 1938. I denne uttaler flertallet de borgerlige komitémedlemmer, at det legger stor vekt på å komme frem til en effektiv organisasjon av luftforsvaret, og at dette kan skje ved å la sjøforsvaret fortsatt beholde et selvstendig flyvåben, mens alt annet luftforsvar legges inn under Våbeninspektøren for flyvåbnet. Han skal lede luftvernet på bakken, det passive luftvern og flyvåbnet for øvrig for så vidt det ikke går inn under marinen. Flertallet pekte videre på spørsmålet om fellesskap i teknisk ledelse og utstyr, fellesskap i utdanning av flyvere m. v. og fellessøvelser.

Når det gjaldt metodene til å sikre fellesskapet mente 4 av de borgerlige at Våbeninspektøren for flyvåbnet burde ha det embedsmessige ansvar og at han skulde stå i tjenesteforhold både til kommanderende general og admiral.

Ett høiremedlem mente at det embedsmessige ansvar måtte ligge direkte hos kom. general og kom. admiral, hver for sin del av forsvaret. Han vilde ikke ta endelig standpunkt til fellesorganene før de var nærmere utredet.

Arbeiderpartiets fraksjon fremsatte følgende forslag:

«Det opprettes et kontor under Forsvarsdepartementet som optar arbeidet med størst mulig fellesskap m. h. t. følgende:

Anskaffelse og administrasjon.

Elementær utdannelse.

Reglementer, instruksjer, bestemmelser m. v. for å fremme samarbeidet mellom de to flyvevåben.»

Stortinget fattet vedtak i overensstemmelse med komitéens flertallsinnstilling om å utrede saken etter de optrukne retningslinjer.

Efter dette blev spørsmålet overgitt til utredning av de *militære myndigheter*.

I *Stortingsproposisjon nr. 114, og Innst. S. nr. 211* for 1938 er redegjort for disse utredninger.

En oversikt viste at de samlede *engangsutgifter* for gjennomførelse av de planer som blev foreslått av de militære myndigheter når bevilgningene for 1937 og 1938 var fratrukket, blev omlag 65 millioner kroner, herav omlag 34 millioner på hæren og 31 millioner på sjøforsvaret. Fordelt på en 6-årsperiode vilde det si omlag 10.8 millioner kroner om året.

De årlige driftsutgifter vilde øke med omlag 6.2 millioner kroner.

Trekker en fra det som nu bevilges, nemlig kr. 2 895.000 for Hærens flyvevåben og Luftvernregimentet, og kr. 1 421.000 til Marinens Flyvevåben, så trengtes efter disse planer ytterligere ca. 7.1 million årlig i 6 år for Hæren og ca. 6 millioner årlig i 6 år for Marinen. Her er da engangsutgifter og driftsutgifter slått sammen i én sum.

Forsvarsdepartementet fant det formålstjenlig å slå sammen Hærens flyvevåben og Luftvernregimentet fra høsten 1938 og legge det under Generalinspektøren for Hærens Luftvåben.

På kysten bør luftforsvaret ha felles ledelse og både sjøforsvarets flyvevåben og luftvernartilleriet bør underlegges Generalinspektøren og chefen for kystartilleriet. Marinens flyvevåbens stab bør overveies flyttet fra Horten til Oslo.

Luftvarslingen m. v. bør som nu sortere under Hærens myndigheter.

Det embedsmessige ansvar for samvirke mellom de forskjellige grener av luftforsvaret bør ligge hos kom. general og admiral.

Fellesskap ved anskaffelser bør formidles av Forsvarsdepartementet. Her optas forslaget fra militærkomitéens arbeiderpartifraksjon om et kontor under departementet for disse saker. Under dette skulde en eventuell ny flyfabrikk også sortere og mekanikerutdannelsen. Kontorets chef skulde samtidig lede Statens luftfartsstyre som skulde overta det nuværende luftfartsråds oppgaver og behandle de civile luftfartsspørsmål.

Fellesskap i utdannelsen av flyvere etc. ser en foreløbig bort fra.

Efter at disse retningslinjer var utarbeidet fra Forsvarsdepartementet, blev det rettet inntrengende henstillinger, både fra kom. general og kom. admiral om foreløbig å undgå prinsipielle organisasjonsendringer på grunn av den overordentlig truende verdenssituasjon. De var redde for å svekke forsvaret i overgangstiden. Departementet fant å måtte slutte sig til dette syn og nøiet sig med å fremsette følgende forslag:

- A. At det fra 1. juli 1939 foretas følgende forandringer av forsvarsordningen av 1933:
2. I Hærens flyvevåben opprettes en ny avdeling i Nord-Norge under navn av Hålogaland flyveavdeling. Avdelingen settes foreløbig op med 1 ving.
2. Ved luftvernregimentet opprettes et maskinkanonbatteri i Nord-Norge.
3. Marinens provisoriske flystasjon i Norge-Norge utbygges som permanent stasjon.

- B. At det fra høsten 1938 igangsettes en ny klasse ved Hærens mekanikerskole.
- C. At det foretas følgende forandringer i Forsvarsdepartementets nuværende ordning.
1. Hærkontoret inndras.
 2. Det opprettes et eget kontor til behandling av saker vedrørende luftforsvaret (felles for Hær- og Sjøforsvar) og civile luftfartssaker.
- D. At det av nøytralitetsfondet brukes 9 millioner kroner som fordeles således:
1. Anleggsutgifter for innenlandsk fabrikasjon av fly kr. 3 000.000
 2. Flymateriell m. v. til Hæren og Marinen « 4 000.000
 3. Luftvernet, anskaffelse av materiell m. v. « 2 000.000

Tils. 9 000.000

Stortingets militærkomité sluttet sig til dette og ved behandlingen i *Stortinget* blev forslaget *enstemmig vedtatt*.

2. Civilt luftvern.

Det var i Regjeringens forslag om nøytralitetsfondet på 52 millioner kroner forutsatt at 2 millioner av disse skulde nyttes til civilt luftvern. Som det vil erindres var det forutsatt ved bevilgningen av de 21 millioner kroner ekstraordinært ifjor, at derav skulde 2 millioner gå til civilt luftvern i budgett-terminene 1937—38, 1938—39 og 1939—40. Til organiseringen av det civile luftvern skulde det altså bli 4 millioner kroner tilsammen ekstraordinært, utenom de ordinære budgettbevilgninger. Disse var kr. 400.000 på budgett 1937—38 og kr. 150.000 på budgett 1938—39.

I *Stort.prop. nr. 75* fremla Justisdepartementet forslag om anvendelse av de 2 millioner av nøytralitetsfondet:

Signalapparater	kr. 150.000
Utstyr og materiell	« 500.000
Bygningstekniske arbeider	« 1 270.000
Planl. av utflytning og rømning ..	« 80.000

Tils. kr. 2 000.000

I proposisjonen opplyses samtidig om at det tidligere er reservert et beløp på 225 tusen kroner til *signalapparater*, slik at denne post tilsammen kommer op i 375 tusen kroner.

Til *bygningstekniske arbeider* er det før reservert 1.1 million kroner, altså tilsammen 2.37 millioner kroner.

Departementet regner dessuten med at det civile luftvern kan få noe av de 15 millioner kroner som Regjeringen fikk disponere til forskjellige forsyninger. Særlig tenkes det her på tilskudd til utstyr og materiell.

Militærkomitéen var enig i departementets fordeling av midlene.

Videre meddelte departementet at det var nedsatt et sakkyndig utvalg til å utrede spørsmålet om sikring av den elektriske kraftforsyningen under krig. 20—30 tusen kroner av de nevnte midler vilde bli anvendt til maskeringsforsøk ved kraftverker.

Stortinget gikk *enstemmig* med på forslagene.

3.—4. Elektrisitetsbevilgninger.

Det blev forutsatt at 4 millioner av nøttralitetsfondet skulde anvendes til fremme av elektrisitetsforsyningen i de deler av landet som ennå er uten elektrisitet. Retningslinjene for anvendelsen av disse midler forutsattes å være de samme som for de 2 millioner som var opført på statsbudgettet til dette formål.

Disse 4 millioner kroner er behandlet i *Stort.prop. nr. 88 og Innst. S. nr. 156, 1938.*

Videre skulde det avsettes 4 millioner som etter behov skulde anvendes til å påskynde den pågående elektrisering av Østfoldbanens vestre linje, samt i tilfelle til bygging av kraftverk og elektrisk utstyr til Flåmsbanen m. v.

Saken er behandlet i *Stort.prop. 111, og Innst. S. 219, 1938.*

5. Forskjellige forsyninger m. v. til nøttralitetsvernet.

Til forskjellige forsyninger m. v. som antas nødvendige under den foreliggende situasjon, var det under nøttralitetsfondet opført 15 millioner kroner. Disse midler forutsettes disponert av Regjeringen. Anskaffelsene skulde foretas i samråd med Statens Selvhjelpsrad, og det skulde bli tatt kongelig resolusjon for større beløp. Innberetning om anskaffelsene vil hvert år bli forelagt Stortinget.

De ordinære forsvarsbevilgninger.

Som vanlig behandlet Stortinget først årets militærøvelser.

1. Det var foreslått rekruttskole i 84 dager. *Førre (A)* foreslo 72 dager. 84 dager blev vedtatt mot 10 stemmer.
2. 40 dagers repetisjonsøvelser ved Hærens flyvevåben blev enstemmig vedtatt.
3. Departementet foreslo 3 dagers fellesøvelser. *Ørbeck (H)* foreslo 6 dager. 3 dager blev vedtatt mot 39 stemmer.
4. 2 skogrekruttskoler i 48 dager med 200 mann, blev enstemmig vedtatt.

Det blev foretatt endel forandringer i *hærordningen* av 1933. De fleste av disse blev vedtatt enstemmig. Bare på et par punkter var det dissens, bl. a. når det gjaldt å oprettholde Trøndelag ingeniørbataljon hvad Arbeiderpartiet stemte imot. Høire stemte imot frigivelse av noen husmannsplasser i Stjørdal.

Hærbudgettet blev bevilget uten store dissenser med omlag 24.7 mill. kroner.

Av dissenser kan merkes at Arbeiderpartiets representanter stemte mot optagelse av en ny klasse ved krigsskolen.

Spørsmålet om smør eller margarin på moene forårsaket også i år en større debatt. Det blev stilt *kabinettspørsmål* fra Regjeringens side og margarin blev vedtatt med 115 mot 18 stemmer. Bruk av meierismør vilde betinget en merutgift på 285 tusen kroner.

3 av de borgerlige medlemmer av militærkomiteén tok op et forslag om å øke bevilgningen til det frivillige skyttervesen med omlag 26 tusen kroner. Finansministeren satte sig sterkt imot dette og det blev nedstemt mot 45 stemmer.

Marinens budgett blev enstemmig vedtatt i Stortinget med en utgift på omlag 16.5 mill. kroner og 0.7 mill. kroner på det ekstraordinære krisebudgett.

Kystartilleriets budgett blev enstemmig bevilget med omlag 2.4 mill. kroner og 84 dager rekruttskole.

Andre bevilgninger under militærkomiteén:

Utgifter til opsynsskibene blev enstemmig bevilget av Stortinget med 350 000 kroner. Saken forårsaket for øvrig en ikke liten debatt i tinget.

Utgifter i anledning overgang til ny forsvarsordning blev enstemmig bevilget 5 417 000 kroner, derav 4 287 000 kroner til hæren og 1 130 000 kroner til marinen.

Hærens fabrikker blev enstemmig bevilget med et underskudd på 694 045 kroner. Under kapitalutgifter blev bevilget 9 500 kroner.

Marinens hovedværft blev likeledes enstemmig bevilget med et underskudd på 143 616 kroner.

Norges økonomiske sjøhjælpsråd blev bevilget med 34.500 kroner.

Det civile luftvern blev på årets budgett enstemmig opført med 150 000 kroner ordinært og 666 700 kroner ekstraordinært i henhold til den beslutning som blev truffet ifjor, tilsammen altså 816 700 kroner.

Oversikt over årets forsvarsbudgett.

(Se budgettinnstilling III b.)

1. Hæren	kr.	24 786 950.00
2. Civile formål under Hærstyret.....	«	2 808 100.00
3. Marinen	«	16 564 850.00
4. Kystartilleriet	«	2 419 110.00
5. Civile formål under marinestyret	«	842 650.00

Tils. kr. 47 421 660.00

Forsvarsspørsmålet er bl. a. behandlet i følgende stortingsdokumenter 1938.

1. Stort.prop. nr. 53. Innst. S. nr. 85. (Nøitralitetsfondet.)
2. Stort.prop. nr. 78. Innst. S. nr. 182. (Nøitralitetsvernet.)
3. Stort.prop. nr. 114. Innst. S. nr. 211. (Luftforsvaret.)
4. Stort.med. nr. 38, 1937. Innst. S. nr. 8. (Luftforsvaret.)
5. Stort.prop. nr. 75. Innst. S. nr. 134. (Civilt luftvern.)
6. Dok. nr. 7. (Kom. generals redegjørelse til budgетtforlaget.)
7. Stort.prop. nr. 88. Innst. S. nr. 156. (Elektrisitetforsyningen.)
8. Stort.prop. nr. 111. Innst. S. nr. 219. (Elektrisering av jernbaner.)
9. I dokument nr. 13, 1938, finnes fortegnelse over alle de saker som er behandlet av militærkomitéen i 1938

Norges nøitralitet og Folkeforbundet.

I årets trontaledebatt hadde de utenrikspolitiske spørsmål spillet en stor rolle. Den truende internasjonale situasjon i det hele bevirket at spørsmålet om Norges stilling under en eventuell krig er rykket oss sterkt inn på livet.

Mowinckel (V) hadde under trontaledebatten fremsatt et forslag til uttalelse og dette var blitt inngående drøftet i utenrikskomitéen. Spørsmålet om Nordens nøitralitet var likeledes drøftet mellom de nordiske utenriksministre på et møte i Oslo 5. og 6. april.

Utenrikskomitéen la enstemmig fram følgende forslag for Stortinget:

I tilslutning til trontalens uttalelse at det «alltid må være en oppgave for norsk politikk å holde landet utenfor krigerske forviklinger» fastholder Stortinget landets rett til å iakttå en hel og full nøitralitet i enhver krig som det selv ikke godkjenner som noen folkeforbundsaksjon.

Efter en interessant debatt, vedtok Stortinget enstemmig denne erklæring.

I samme forbindelse blev den årlige meddelelse om Folkeforbundet godkjent. (St. med. nr. 3. Innst. S. nr. 135. — Innst. S. nr. 74. Stortinget 31. mai.))

Komit arbeide mellom sesjonene.

Det blev vedtatt at følgende komitéer skulde tre sammen mellom sesjonene:
 Sjøfarts- og fiskerikomit en. (Agnloven, tr lerloven.)
 Sosialkomitéen. (Arbeidstiden på skib, husleieloven.)
 Justiskomit en. (Straffeloven.)
 Kommunalkomit en. (Skattelovene.)
 Post-, telegraf- og kystfartskomit en. (Kringkastingen, Londonruten.)
 Landbrukskomit en. (Toppforbruket av kraftfôr.)

Sverre Støstad.

Fredrik Haslund

Register for stortingsgruppens beretning.

	Side
<i>I. Gruppens sammensetning m. v.</i>	
Gruppens sammensetning	57
Gruppens konstituering	57
<i>II. Trontale og budgett.</i>	
Trontalen	58
Budgettet	59
Finansministerens redegjørelse	60
Finansinnstillingen	62
Trontale- og finansdebatten	62
Avstemningen	63
Budgettsalderingen	64
Oversikt over budgettbehandlingen	64
<i>III. Skatte- og finanssp�rsm�l.</i>	
Vei- og bensinavgiften	67
Fondslovene	67
Beskatning av bankinnskudd	74
Sikringsfondet for sparebanker	75
Endring i skattelovene	75
Spare- og forenklingskommisjonen	75
Statens revisjonsvesen	76
Interpellasjon om kapitalforskyvningen	76
<i>IV. Voldgift.</i>	
Transportkonflikten	77
Veikonflikten	78
<i>V. Industri og arbeidsledighet.</i>	
Ekstraordinære krisebevilgninger	79
Skibsbyggingen	79
Elektrisitetsforsyning og jernbane-elektrisering	79
Interpellasjon om krisen	79

VI. *Jordbruket.*

Jordloven	80
Nautkjøttet og Finnlandsavtalen	85
Regjeringens avgjørelser etter jordloven	86
Import av kubb	86
Margarin på moene	87
Lov om skogvern	87
Bruk av ild i skog og mark	87

VII. *Fiskeriene.*

Råfiskloven	87
Saltvannsfiskeriene	88

VIII. *Offentlige arbeider og kommunikasjoner.*

Statsbanenes administrasjonsordning	88
Postverkets og telegrafverkets administrasjon	89
Klager over Kringkastingselskapets ledelse	91
Veibevilgninger	91
Endring i veiloven	91
Anløpsutgifter for luftruter	92

IX. *Socialpolitikk.*

Arbeidsløshetsstrygda	92
Minstelønn	96
Endringer i arbeidervernloven	96
Endringer i syketrygda	96
Endringer i alderstrygda	96
Idrettsdebatt	97
Feriespørsmålet	97
Omsetning av brennevin	97
Apotekvarer	97
Bevilgning til spanske barn	97
Bevilgning til flyktninger	98

X. *Handel og sjøfart.*

Endringer i sjøfartsloven m. v.	98
Eiendoms- og aksjemegling	98

XI. *Kommunale spørsmål.*

Kommunelovene	99
Skattefordelingsfondet	103
Kommunenes økonomiske stilling	104
Utvidelse av Hønefoss	104
Utvidelse av Bodø	104
Utvidelse av Moss	104

	Side
<i>XII. Kulturelle og videnskapelige saker.</i>	
Lærerskoleloven	105
Øverlands diktergasje	105
Middelskolen i Aker	105
Teaterbevilgningene	106
<i>XIII. Rettsvesen, grunnlov og lovsaker.</i>	
Valgordningen	106
Stemmerettsalderen	108
4-årige stortingsperioder	108
Kvinner i Statens embeder	108
Endring i trustloven	109
Ny sportellov	110
Høyesterett	110
Lover vedtatt i 1938	110
(Andre lover, se også under socialpolitikk o. a. avsnitt.)	
<i>XIV. Utenrikspolitikk og forsvarsspørsmål.</i>	
Forsvarsspørsmålet	111
Norges nøytralitet og Folkeforbundet	117
<i>XV. Diverse.</i>	
Komitéarbeide mellom sesjonene	118
<i>XVI. Register.</i>	

